

Rešenja iz perspektive mladih: Omladinske inicijative za lokalni razvoj

Beograd – decembar, 2024. godine

IZDAVAČ:

Evropski pokret u Srbiji

Kralja Milana 31, Beograd

www.emins.org

ZA IZDAVAČA:

Dragana Đurica

UREDNICI:

Projektni tim: Ivana Ristivojević, Časlav Jovičić, Nenad Bušić i Katarina Bogićević

AUTORI:

Istraživačica: Zorana Milovanović

Mladi autori: Ilda Šabović i Dalila Šabović; Marija Mavrić; Maja Ilijević; Milena Stoilović, Aleksandra Tepavčević i Katarina Petrović; Ali Kontić i tim SeniorLab-a; Anđela Zec; Dragan Vulin; Ela Zeković i Vuk Aleksić; Jelena Tokmačić; Jovica Milojević i Andrej Bukilić; Katarina Stojanović; Lara Marković, Tamara Radošević, Milica Prpa, Kuzman Stamenić i Milutin Kričak; Lejla Alihodžić; Dragana Radosavljević i Mina Milošević; Strahinja Trivković; Leonid Petrović

DIZAJN I ŠTAMPA:

Grafolik, Beograd

Beograd, 2024

Ova publikacija je nastala u okviru projekta „Mladi su (ZA) rešenje“, koji sprovodi Evropski pokret u Srbiji. Ovaj projekat je finansiran kroz grant Ambasade SAD u Beogradu. Stavovi, nalazi i zaključci izneti ovde, ne predstavljaju nužno i stavove Ambasade SAD u Beogradu i za njih je odgovoran isključivo autor.

SADRŽAJ

UVOD:	3
Izveštaj o mapiranju potreba mladih za podrškom u realizaciji aktivističkih inicijativa (Bosna i Hercegovina, Crna Gora i Srbija) - Zorana Milovanović	5
Inicijative učesnika Winter Hub-a	20
Mladi na djelu (Ajde čuš) - <i>Ilda i Dalila Šabović</i>	23
Omladinski internet portal "mladoSD" Mlado Smederevo - <i>Marija Mavrić</i>	26
Rešavanja problema šaranja fasada zgrada kao podsticaj i širenje govora mržnje i diskriminacije – <i>Maja Ilijević</i>	30
NEOAXIS (eng. Nova Simetrija), program socijalne i organizacione inkluzije osoba sa neurodiverzitetom - <i>Milena Stoilović, Aleksandra Tepavčević i Katarina Petrović</i>	34
SeniorLab – <i>Ali Kontić i tim SeniorLab-a</i>	38
Job shadowing program za studente roditelje na internet portalu Akademska beba – <i>Anđela Zec</i>	40
Inicijative učesnika Summer Hub-a	43
Obilježavanje Svjetskog dana prijevremeno rođene djece u Gradu Bijeljina – <i>Dragan Vulin</i>	45
Jačanje participacije studenata u procesima odlučivanja na Fakultetu – <i>Ela Zeković i Vuk Aleksić</i>	48
Participacija i Artikulacija – <i>Jelena Tokmačić</i>	54
Ratne priče, Mirni Glasovi – <i>Jovica Milojević i Andrej Bukilić</i>	57
Specijalna edukacija studenata Učiteljskog fakulteta o socijalnoj inkluziji učenika – <i>Katarina Stojanović</i>	60
Waste to taste - <i>Lara Marković, Tamara Radošević, Milica Prpa, Kuzman Stamenić i Milutin Kričak</i>	63
Religious Institutions as Mental Health First Aid in Visoko – <i>Lejla Alihodžić</i>	67

Lati se posla – <i>Dragana Radosavljević i Mina Milošević</i>	70
MyFinanceAcademy Invest in Your Future – <i>Strahinja Trivković</i>	72
Srce zajednice – <i>Leonid Petrović</i>	75
Zaključak i preporuke	80

UVOD

Publikacija „Rešenja iz Perspektive Mladih: Omladinske Inicijative za Lokalni Razvoj” je rezultat rada mladih koji su učestvovali u projektu „Mladi su (ZA) rešenje”, koji sprovodi Evropski pokret u Srbiji uz finansijsku podršku Ambasade SAD u Beogradu, u periodu od oktobra 2023. do decembra 2024. godine. Kroz ovu publikaciju želimo da približimo ideje i stavove mladih o tome kako bi lokalne zajednice izgledale kada bi bile vođene njihovim inicijativama i liderstvom. **Neke od tih ideja imaju potencijal da postanu stvarnost, neke su to već i postale, a mi vas vodimo kroz proces upoznavanja ovih inspirativnih mladih ljudi i njihovih vizija za bolju budućnost.**

Naša publikacija dolazi u vreme kada se zemlje Zapadnog Balkana suočavaju sa ozbiljnim izazovima u pogledu demokratskih vrednosti. Prema izveštaju Freedom House za 2022. godinu, Srbija i Crna Gora su 2022. godine rangirane kao „nesavršene demokratije”, dok je Bosna i Hercegovina klasifikovana kao „hibridni režim”. Ove zemlje se suočavaju sa opadajućim interesovanjem mladih za društvene promene, visokom nezaposlenošću, obrazovanjem koje ne odgovara potrebama tržišta rada i ograničenim mogućnostima za angažovanje u donošenju odluka.

Dok demokratski sistemi upravljanja u razvijenom svetu podrazumevaju učešće mladih u političkim i društvenim procesima, u regionu Zapadnog Balkana realnost pokazuje drugačije – mladi nisu dovoljno aktivni u ovim procesima. Njihovo stvarno učešće u političkim i civilnim procesima i dalje je nisko. Podrška za postojanjem snažnog nacionalnog lidera ostaje visoka, što je često rezultat strahova od lošeg upravljanja i sumnje u mogućnost pokretanja promena. Rešenje ovih izazova leži u osnaživanju civilnog društva i mladih kao inicijatora i nosilaca društvenih promena.

Stoga, cilj projekta „Mladi su (ZA) rešenje” jeste upravo osnaživanje kapaciteta mladih iz Srbije, Bosne i Hercegovine i Crne Gore za angažovanje u društvenim promenama i promociji demokratskih i evropskih vrednosti. Kroz metodologiju koja uključuje mapiranje potreba, upitnike, fokus grupe i intervjue, istraživali smo stavove mladih o izazovima u njihovim zajednicama i potrebnoj podršci za aktivizam. Rezultati istraživanja pokazuju da mladi prepoznaju značaj demokratije, ali zabrinjavajuće nisko ocenjuju primenu demokratskih vrednosti u svojim zemljama. Takođe, ovo je rezultat i kolektivnih strahova koji proizilaze iz neadekvatnog upravljanja, kao i sumnje mladih da imaju dovoljno mogućnosti i moći da pokrenu promene. Mnogi od njih se suočavaju sa preprekama poput neadekvatnog informisanja, nedostatka prilika za aktivizam i podrške, ali i pored toga pokazuju interesovanje za društvenim promenama. Projekat se dalje fokusira na razvoj liderskih veština i aktivističkog duha mladih, a preporuke iz istraživanja ukazuju na potrebu za jačim mentorstvom, praktičnom edukacijom i unapređenjem sistema informisanja o prilikama za volontiranje. Kroz ključne projektne aktivnosti obuhvatili smo dva profesionalna programa neformalnog obrazovanja – *Winter* i *Summer Hub*, kao i mentorsku podršku, s ciljem jačanja kapaciteta mladih za razvoj aktivističkih projekata, kao i sticanjem znanja o upravljanju procesima i osnaživanjem liderskih veština kroz direktan rad sa profesionalcima.

U okviru ove publikacije, predstavimo rezultate istraživanja o potrebama mladih ali i mikroplanove omladinskih inicijativa sa oba Hub-a, kao i preporuke i zaključke koje smo zajedno sa našim mladim autorima izveli. Ovi zaključci, zajedno sa analizom rezultata izlaznih evaluacija, služe kao osnov za dalji razvoj metodologije, jačanje liderskih kapaciteta i pružanje dodatne podrške mladima u budućim inicijativama i pozitivnim promenama u društvu.

Takođe, kroz procenu primenljivosti, kvaliteta i relevantnosti inicijativa mladih, identifikovali smo ključne oblasti za dalji napredak. Iako su ciljevi uglavnom jasno postavljeni, preklapanje između ciljeva i aktivnosti može otežati praćenje napretka, pa bi njihovo jasnije razdvajanje omogućilo efikasniju realizaciju. Postoji i prostor za bolju usklađenost budžeta sa stvarnim potrebama, što bi povećalo efikasnost njihovih inicijativa. Takođe, uvođenje preciznijih indikatora za praćenje napretka poboljšalo bi evalua-

Rešenja iz perspektive mladih: omladinske inicijative za lokalni razvoj

ciju i usmerenje ka ciljevima. Uključivanje šire zajednice, uključujući porodice i relevantne aktere, moglo bi takođe doprineti većem uticaju i održivosti projekata.

Finalno, kroz ovu publikaciju želimo da istaknemo značaj angažmana mladih kao ključne snage koja pokreće promene i doprinosi stvaranju stabilnijih, demokratskih i evropskih zajednica. Sa svojim višedecenijskim iskustvom u pokretanju reformskih i demokratskih procesa, Forumom mladih, mrežom članova i Lokalnih veća i profesionalnim partnerima, Evropski pokret u Srbiji nastavlja da igra ključnu ulogu u podršci mladima koji se zalažu za demokratske vrednosti, napredak i održivi razvoj.

Izveštaj o mapiranju potreba mladih za podrškom u realizaciji aktivističkih inicijativa (Bosna i Hercegovina, Crna Gora i Srbija) - Zorana Milovanović

Uvod u Izveštaj o mapiranju potreba mladih za podršku u realizaciji aktivističkih inicijativa (BiH, CG, SRB)

Evropski pokret u Srbiji, sa više od 30 godina rada sa građanima i mladima na zagovaranju primene demokratskih i evropskih vrednosti i zagovaranja evropske integracije Srbije i drugih zemalja Zapadnog Balkana, zalaže se za poseban fokus civilnog društva na osnaživanje mladih kao lidera promena u našoj zemlji ali i širem regionu.

Dok mladi na Zapadnom Balkanu generalno prepoznaju demokratiju kao sistem dobrog upravljanja, prepoznajući i značaj medija i civilnog društva u izgradnji zdravog sistema, njihov stav o primeni demokratskih i evropskih vrednosti je zabrinjavajuće nepovoljan. Naime, dok demokratski sistemi u razvijenom svetu podrazumevaju aktivno učešće mladih u političkim i društvenim procesima, u regionu Zapadnog Balkana situacija je drugačija – mladi nisu dovoljno angažovani. Njihovo stvarno učešće u političkim i civilnim procesima i dalje je na niskom nivou. Podrška za postojanje snažnog nacionalnog lidera ostaje visoka, što je često rezultat strahova od lošeg upravljanja i duboke sumnje u mogućnost postizanja promena. Na primeru Srbije i prema Alternativnom izveštaju o položaju i potrebama mladih u 2022. godini Krovne organizacije Mladih Srbije, najpopularnije društvene teme među mladima su spoljna politika (41.7%), korupcija i kriminal (43.7%), (ne)funkcionisanje demokratije u Srbiji (36.1%), dok se za evropske integracije (16.4%) i omladinski aktivizam (24.2%) interesuju u manjoj meri. Aktivizam mladih je na niskom nivou, na šta ukazuje podatak da samo 18% mladih ima članstvo u udruženju. Istovremeno, tek 18% mladih podržava EU integracije, što predstavlja dodatni pad od 3.4% u odnosu na 2021. godinu (21.4%). Pored toga, samo 10% OCD u Srbiji se fokusira na evropske integracije (ACT), što, u kombinaciji sa prethodnim podacima, ukazuje da OCD treba da značajno pojačaju napore u uključivanju mladih u promociju evropskog puta Srbije. Podaci ukazuju na postojanje kolektivnih strahova mladih koji proizilaze iz neadekvatnog institucionalnog upravljanja, nepoverenja u delovanje institucija, kao i sumnje mladih da imaju dovoljno mogućnosti i društvene moći da pokrenu promene. Rešavanje ovih izazova zahteva osnaživanje civilnog društva, posebno kroz jačanje kapaciteta mladih da budu pokretači društvenih promena i generatori pozitivnog društvenog uticaja, kroz razvoj aktivističkog duha i menadžerskih znanja i veština za upravljanje inicijativama trećeg sektora.

Evropski pokret u Srbiji, projektom "Mladi su (ZA) rešenje", nastoji da podstakne aktivizam mladih u Srbiji, Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori, jačajući njihov kapacitet za angažovanje u rešavanju izazova u lokalnim zajednicama, uz promovisanje demokratskih i evropskih vrednosti. Projekat je deo šire regionalne platforme za mlade BOLD (Balkanski omladinski lideri) koju podržava Ambasada SAD u Srbiji nudeći im program radionica i obuku u Srbiji, program akademskih i profesionalnih promena u SAD, i male grant fondove za projekte koji će ostvariti pozitivan i održivi život. U fokusu BOLD programa je osnaživanje mladih u Srbiji kako bi postali ekonomske/i i lidere/lideri civilnog društva koji se međusobno saraduju da bi se izborili sa najvažnijim izazovima, uz regionalno povezivanje i saradnju.

U okviru projekta, dva profesionalna sedmodnevna programa nefomalne edukacije mladih (Winter & Summer Hub Mladi su (ZA) rešenje) i mentorska podrška, realizovana su u cilju jačanja kapaciteta mladih za razvoj aktivističkih projekata, sticanje znanja za upravljanje procesima i osnaživanje liderskih veština mladih kroz direktan rad sa profesionalcima.

Za potrebe kreiranja adekvatnog programa sedmodnevnih neformalnih edukacija, realizovan je proces mapiranja potreba mladih za podrškom u realizaciji omladinskih aktivističkih inicijativa, u kojem je učestvovalo 97 mladih iz Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Srbije. Nalazi obuhvataju dubinski uvid u prethodno iskustvo i uslove uključivanja mladih u omladinski aktivizam, prilike za sticanje znanja i izgradnju liderskih veština, te konkretne uvide u potrebnu podršku sistema (civilnog društva) u daljem podsticanju mladih na omladinski aktivizam.

METODOLOGIJA

Mapiranje potreba sprovedeno je u period od polovine novembra 2023. do polovine januara 2024. godine. Prema metodološkom pristupu i načinu prikupljanja podataka, mapiranje potreba je kvalitativno i kvantitativno, odnosno korišćene su obe metode istraživanja i prikupljanja podataka.

Tehnike prikupljanja podataka:

1. Onlajn upitnik za mlade: Prikupljeni su odgovori ispitanika (uzrasta od 18 do 30 godina) iz Srbije, Bosne i Hercegovine i Crne Gore sa ciljem mapiranja potreba mladih za podršku u aktivističkom delovanju u lokalnim zajednicama. Upitnik je sadržao četiri tematske celine: (1) osnovne informacije; (2) o omladinskom aktivizmu u lokalnoj zajednici; (3) izazovi za mlade u lokalnim zajednicama; (4) rešenja za izazove u lokalnim zajednicama iz ugla mladih i potrebna podrška.
2. Online fokus grupe: Realizovana je online fokus grupa u kojoj je učestvovalo 5 ispitanika (po dva iz Bosne i Hercegovine i Srbije i jedan iz Crne Gore). Tematski okvir za fokus grupe sadržao je sledeće ispitivačke dimenzije i omogućio šire uvide u: (1) mladi u aktivizmu (iskustvo u angažovanju pri organizacijama civilnog društva i prepreke za uključivanje u rad udruženja); (2) mladi i aktivističko liderstvo (motivacija za pokretanje sopstvenih aktivističkih inicijativa, potencijalna partnerstva, postojeća podrška u zajednici, potrebna podrška za osnaživanje u osmišljavanju i implementaciji inicijativa).
3. Online dubinski intervjui: Realizovani su online dubinski intervjui u kojima je učestvovalo 4 ispitanika (po jedan iz Bosne i Hercegovine i Srbije i dva ispitanika iz Crne Gore). Tematski okvir za fokus grupe sadržao je sledeće ispitivačke dimenzije i omogućio dubinske uvide u: (1) mladi u aktivizmu (koristi od uključivanja u rad civilnog društva i motivacija za kolektivnim delovanjem); (2) mladi i aktivističko liderstvo (motivacija za pokretanje sopstvenih aktivističkih inicijativa, podrška u zajednici od strane različitih aktera, očekivanja od programa Winter&Summer Hubova).

Opis uzorka:

Upitnik je obuhvatio 97 mladih iz sve tri zemlje, od kojih 39% iz Bosne i Hercegovine, 14% iz Crne Gore i 47% iz Srbije i među kojima 63 ženska i 34 muška ispitanika. Među ispitanicima/cama najveći broj su aktuelni studenti (59%), svršeni studenti koji su nezaposleni (18%), svršeni studenti koji su zaposleni na puno radno vreme (15%), svršeni studenti koji su zaposleni na nepuno radno vreme (6%) i svršeni studenti koji su samozaposleni (1%). Upitnik je obuhvatio mlade između 18 i 30 godina, među kojima je prosečni broj godina starosti 22. Fokus grupe i intervjui obuhvatili su 9 mladih (3 BiH, 3 CG, 3 SRB) sa različitim stepenom aktivističkog i radnog iskustva (volonteri, stražisti, koordinatori u organizacijama civilnog društva).

Struktura izveštaja:

Nalazi procesa mapiranja potreba za podrškom u osnaživanju aktivizma mladih sažeti su u segmentima: (1) Aktivističko iskustvo mladih u lokalnim zajednicama (iskustvo volonterskog angažovanja, zainteresovanost mladih za uključivanje, stepen uključenosti mladih u lokalna odlučivanja); (2) Okruženje i podrška za aktivizam mladih u lokalnim zajednicama (stepen razvijenosti omladinskog aktivizma u lokalnim zajednicama, iskustvo neformalnog obrazovanja o aktivizmu, načini informisanja o prilikama za

omladinski aktivizam, prepoznate i aktivne NGO koje uključuju mlade); (3) Izazovi i problemi u lokalnim zajednicama iz ugla mladih (ocene kvaliteta društvenih i ekonomskih aspekata lokalnih zajednica, fokusirani problemi iz ugla mladih); (4) Potrebna podrška za osnaživanje aktivizma mladih u lokalnim zajednicama (aktivistička rešenja mladih, sistemska podrška (NGO) razvoju aktivističkih rešenja, potrebna znanja i veštine za razvoj aktivističkih rešenja, metode sticanja znanja i razvoja veština (edukacije) kao vid podrške). Nalazi i uvidi namenjeni su izradi preporuka za razvoj programa podrške mladima u okviru projekta „Mladi su (ZA) rešenje“.

AKTIVISTIČKO ISKUSTVO MLADIH U LOKALNIM ZAJEDNICAMA

Iskustvo mladih u aktivizmu u lokalnim zajednicama identifikovano je kroz ispitivanje četiri dimenzije: 3.1. Volonterskog angažovanja mladih u poslednje 2 godine u lokalnim nevladinim organizacijama; 3.2. Nevladine organizacije koje mladi prepoznaju i sa kojim su imali iskustvo; 3.3. Zainteresovanosti mladih za omladinski aktivizam u okviru drugih organizacija i predvođenju omladinskih inicijativa u lokalnim zajednicama; 3.4. Stepenu uključenosti mladih u lokalna odlučivanja.

Volontersko angažovanje mladih u poslednje 2 godine u lokalnim nevladinim organizacijama

Na pitanje da li su bili u prilici da volontiraju ili na drugi način podrže rad neke lokalne organizacije civilnog društva, mladi su u velikoj većini od 88,6% odgovorili potvrdno.

Među 11,4% mladih koji nisu, najčešće navođeni razlozi su nepostojanje prilika usled ograničenja mladih sredina, kao i nedostatak vremena usled studiranja ili zaposlenja. Dodatno, mladi su istakli kao razlog nevolontiranja i/ili neangažovanja u civilnom društvom to što nije lako doći do informacija o prilikama, te da je proces selekcije komplikovan i kompetitivan. Od 11 ispitanika od 97, koji nisu volontirali u poslednje dve godine, samo 1 je naveo da je razlog nevolontiranja to što „ne želi“.

Neki od odgovora mladih (upitnik): „NE, bio/la sam preokupiran/a obavezama (2 srednje škole, pomoć u kući, pomoć s članom porodice koji je bolestan) i mojim zdravstvenim stanjem u zadnje dvije godine te nisam imala mogućnosti da budem aktivan član zajednice. Neko vrijeme sam sudjelovala u projektima ASuBiH-a, ali ne dugo. Htjela bih se aktivirati ponovo i hoću.“; „NE, jer takve aktivnosti nisu česte niti promovisane kako bi više ljudi čulo za njih.“; „Nažalost nisam. Razlog tome jeste što izrazito slabo ima takvih potražnji, ako i postoje do te informacije se ne dolazi lako, a ako i dođete do informacije proces selekcije ume da bude dosta komplikovan i kompetetativan.“

Iskustvo onih koji jesu volontirali (88,6%) ili na drugi način podržali rad lokalne nevladine organizacije, ukazuje na prepoznavanje koristi od volontiranja za mlade, ali i poteškoća u dobijanju prilika, neadekvatnosti prilika i neprilagođenosti mladima. Mladi najviše prepoznaju volontiranje i angažovanje u nevladinom sektoru kao priliku za razvoj veština i znanja koje mogu doprineti položaju na tržištu rada, ali i umrežavanja i sticanja socijalnog kapitala. Nepostojanje naknade, predstavlja prepreku za uključivanje mladih, što čini radno angažovanje prihvatljivijim od volontiranja.

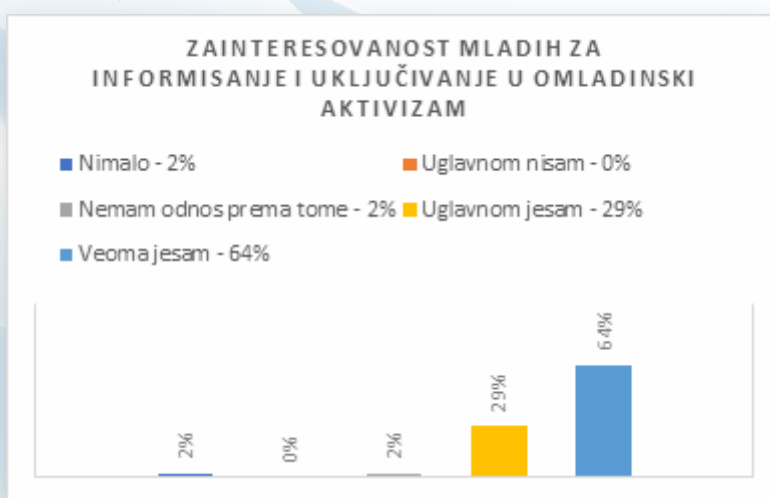
Mladi su rekli: „Mladi od volontiranja ili angažovanja očekuju sticanje veština i umrežavanje mladih. Očekuju da steknu iskustvo koje koristi u budućnosti na tržištu rada. Poslodavac angažuje mlade volonterski – besplatno – što često ostavlja utisak da je iskorišćen i to najčešće za poslove koji nisu prilika za sticanje konkretnog znanja. Ne utiču da ih motivišu na druge nematerijalne načine, kroz na primer, mentorski rad, diplome i druga priznanja.“; „Iskustvo donosi organizacione sposobnosti i razvoj lider-skih karakteristika. Kroz alumni tim mogu da se uključim u sve projekte. Mentorski program za mlade omogućio mi je da prođem specifične obuke – kako da na pravi način iskomuniciram ono što su pravi zadaci i partnerstvo mladih – postojala prilika da se u drugačijoj atmosferi borim za svoje stavove – ali da poštujem i druge (conflict resolution). Imamo mogućnosti da (Pokret Polet) prođemo kroz sve faze procesa zagovaranja.“; „Iskustvo je takvo da mladima ne omogućava da se u datom trenutku bave pisanjem projekata – ali se dešavaju dugoročne promene za mlade u vidu znanja i veština (kvalitet za razvoj). Novinarima doprinosi – od svega se pomalo saznanje i uči i to dalje doprinosi profesionalnom razvoju, ako ne kratkoročnom – onda dugoročnom. Prednost na tržištu rada se stiče, ali ne garancija.“

Nevladine organizacije koje mladi prepoznaju i sa kojim su imali iskustvo

Iskustvo onih koji jesu volontirali (88,6%) ili na drugi način podržali rad lokalne nevladine organizacije, najviše se odnosi na volontiranje pri humanitarnim događajima, volontiranje u nevladinim organizacijama koje se bave socijalnim uslugama i podrškom marginalizovanim grupama, ekološke akcije, nakon čega tek slede organizacije koje se bave omladinskim aktivizmom, unapređenjem položaja mladih, demokratijom i ljudskim pravima. Organizacije koje se ponavljaju u odgovorima ispitanika : Dostignuća mladih (Junior Achievement), CGO, AIESEC, AsuBiH, RYCO i sl.

Mladi su rekli (upitnik): „Volontirala jesam, ali ne u mojoj lokalnoj zajednici, jer nažalost takve prilike nisu zastupljene u istoj. S toga mladi iz moje lokalne zajednice odlaze u Sarajevo i u skladu sa svojim interesovanjima volontiraju i angažuju se u poljima koja ih interesuju.“; „Volontiran već duži vremenski period. Od 2019. godine sam aktivna članica u NVO “Udruženje roditelji”, gdje sam svoj dodatni doprinos dala kroz projekte “Učionica družionica”, “Uči i igrati” i “Porodični karavan”. Ujedno, učestvujem u projektu “Pripadaš” koji okuplja mlade ljude iz Crne Gore, Srbije i BiH.“; „Da. Član sam mnogih studentskih organizacija kao i Alumni kluba Dostignuća mladih u Srbiji“; „Da, volontiram od kada sam bila mala i nijesam nikad prestajala, postalo je dio mene. Takođe se od 2016. bavim neformalnom edukacijom.“

Zainteresovanost mladih za omladinski aktivizam u okviru drugih organizacija i predvođenju omladinskih inicijativa u lokalnim zajednicama.

Na zahtev da ocene u kojoj meri su zainteresovani za informisanje i dalje uključivanje u omladinski aktivizam, najveći broj njih 64% izjasnilo se da su veoma zainteresovani, dok je tek 2% njih navelo da uopšte nije zainteresovano. Interesovanje mladih da se angažuju u zajednici kroz pokretanje sopstvenih

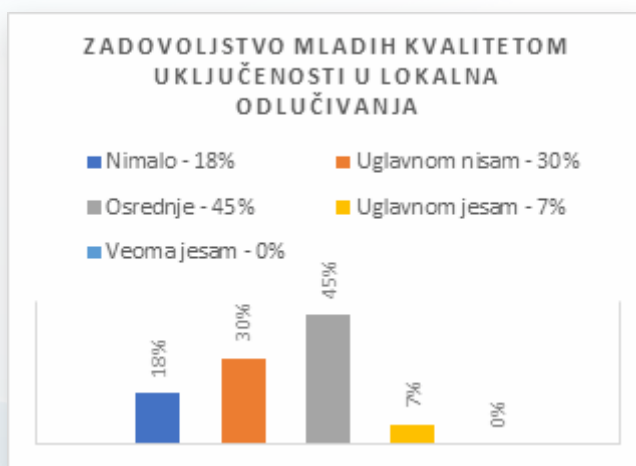
omladinskih inicijativa u lokalnim zajednicama, kao i dublji uvidi o prilikama za društveno angažovanje u civilnom društvu ispitani su kroz razgovore (fokus grupa, intervju).

Nalazi ukazuju da interesovanje i motivacija mladih da se uključe u omladinski aktivizam postoji u kontinuitetu kod manjeg broja mladih, koji se redovnije bave aktivizmom, prateći događaje i umrežavajući se u zajednici. „Ponavljanje istih ljudi“, kako mladi navode „negativno utiče na širenje kruga mladih koji nude rešenja za izazove“. Kao ključnu motivaciju za angažovanje u civilnom društvu kroz volontiranje i prakse, mladi vide priliku za sticanje znanja i iskustva koja pomažu razvoju liderskih veština, ali i pri zapošljavanju. Istovremeno, mladi primećuju da je teško motivisati vršnjake, te da su potrebne prilike koje konkretnije nude mladima i prostor da se njihov glas čuje i koristi na ličnom nivou i nivou zajednice.

Za uključivanje u rad lokalnih nevladinih organizacija mladi kao motivaciju vide i pripadnost grupi, koja pomaže osnaživanju i ohrabivanju mladih za promene, kao i širenju interesovanja, poznavanja i socijalnog kapitala. Mladi su rekli: „Motivacija je podeljena. Zависи od krugova – već aktivni jesu motivisani, oni koji nisu – teško ih je i motivisati. Veća promocija svih tih aktivnosti.“; „Mladi nemaju motivaciju – retko ko je uključen u omladinski aktivizam – slabo veruju da će se njihov glas čuti.“; „Promocija kreiranja panela gde će i mladi biti viđeni, a ne samo organizatori panela (staviti u fokus mlade ali dati i prostor). Ne govoriti u ime mladih, već dati priliku mladima da govore. Demotivacija je i to što organizacije ne cene volontersko iskustvo.“; „Pripadnost grupi je nešto što je potrebno mladima – ali se i ne dešava. Faktor je koji je bitan za otpornost mladih – kada steknu utisak da su deo neke zajednice, imaju više šanse da prebrode private probleme – naročito marginalizovani mladi. Grupa služi i inkluziji – to je Velika motivacija.“; „Iskustvo i van svog polja interesovanja – širenje interesovanja, poznavanja, kontakti i socijalni kapital. Npr alumni klub Dostignuća mladih bila mentor mladim ljudima za zagovaranje promena. Prilika da se angažuju u nekim inicijativama uprkos tome što nemaju iskustva.“ „Narativ o mladima je štetan – ili strani plaćenici ili nemaju iskustva.“

Za pokretanje sopstvene aktivističke inicijative, mladi vide da su vršnjaci još manje motivisani i da postoje još veće prepreke, te da se to očitava najviše u izostanku podrške (političke i u zajednici, ali i nematerijalne i materijalne), prezastićenosti sektora nevladinih organizacija i strahu od greške i dodatne marginalizacije. Mladi su rekli: „Nema nikakvih prilika da mladi pokrenu svoju inicijativu – ima dosta udruženja, ali niko nije pružio priliku mladima da napišu projekat, da razviju ideju, da budu spremni da izađu u javnost.“; „Lična motivacija motiviše i neposredni tim / grupu. Nije postojala nikakva sigurnosna mreža - osnovni troškovi na godišnjem nivou su velika prepreka – imali su plan da traže donacije – međutim drugi problemi: kako ćemo to Zakonski možemo pogrešiti (zakonsko rešavanje prostora Udruženja i sl. – nikakve prostorije na početku)? Korišćenje reursa zajednice; Savetodavno telo da se posavetujemo – nije postojalo. Nije bila tolika mreža socijalnih kontakata.“; „Najveći broj aktivističkih inicijativa ne pokreću mladi, jer smo marginalizovani kao grupa (mladi) u društvenom i političkom životu. Postoje pojedinci koji kroz nevladin sektor mogu da pokrenu neku inicijativu, a političke inicijative naročito ne. Tu mora da postoji neka politička podrška ili podrška nekog političkog aktera. Mladi jesu svesni izazova, ali nemaju podršku i hrabrosti da pokrenu neku inicijativu da to reše.“; „Da se mladi izgrađuju kao ličnosti – Mir i sigurnost – učesnici iz cele BiH. Bili su i povučeni, ali kroz projekte su se osnažili - OSNAŽIVANJE MLADIH (oslobađanje iz svojih okvira kao osoba i da je spremna da krene putem kojim je mislila da neće moći). Izlazak iz komfor zone – i aktivizam zahteva se iz toga izađe – napredak i za pojedinca i za društvo.“; „Mladi su malo motivisani – uzrok je strah od toga da li je ideja relevantna, ispravna. Napisali su mali projekat da mladi u grupi svaki mesec iznesu neku ideju (anonimno). Boje se da pod svojim imenom predstavljaju ideju. Dugo sam razmišljao o tome, ali sam se plašio da neće biti podrške. Studenti u svojim gradovima nakon fakulteta gledaju da pokrenu svoje inicijative – tako da nakon fakulteta jer dobija se dodatak – ozbiljnost prema društvenom okruženju i zajednici. Nedostaje lidera među mladima.“; „Politički pritisak na mlade – nakon što su profesori ukazali da može biti negativnih primera. Podrška profesora je važna. Finansije, prilike da steknu znanja i veštine negde drugde ili da im dođe podrška sa strane za prenos znanja (mentorstvo). Korist iz onoga što će uraditi (naknada), međutim naknada je i nematerijalna – potrebno je da se više razvije svest među mladima da sve što rade i ostvare je zapravo korist.“

Stepen uključenosti mladih u lokalna odlučivanja (Prosečna ocena 2.42/5)

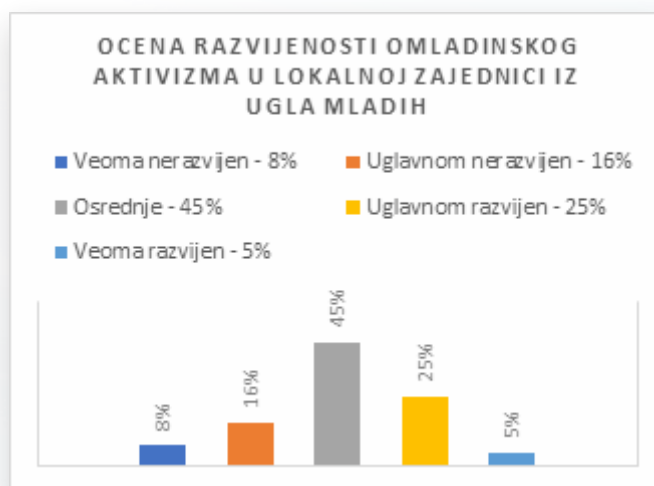
Na zahtev da ocene u kojoj meri su zadovoljni stepenom uključenosti mladih u lokalna odlučivanja, najveći broj njih je osrednje zadovoljan ili nema odnos prema tome (45%). Istovremeno, veći je broj nezadovoljnih (uglavnom nisam zadovoljan 30%, nimalo nisam zadovoljan 18%), u odnosu na one koji jesu zadovoljni (uglavnom jesam 7%). Veoma zadovoljnih stepenom uključenosti mladih u lokalna odlučivanja nema (0%). Prosečna ocena zadovoljstva mladih stepenom uključenosti u lokalna odlučivanja je 2.42 od 5.

O prilikama, motivaciji, preprekama i podršci za uključivanje mladih u lokalna odlučivanja, mladi su pružili dublji uvid kroz razgovore (fokus grupe, intervju). Mladi prepoznaju da najčešće nisu pozvani da se uključe u procese donošenja odluka, kao i da su neproaktivni jer se osećaju uskraćeno i neadekvatno. Dodatno, mladi su izdvojili i strah od kompromitovanja, jer nemaju poverenja u aktere zasutpanja. Mladi su rekli: „Mladi nemaju motivaciju – retko ko je uključen u omladinski aktivizam – slabo veruju da će se njihov glas čuti.“; „Postoji i veliki broj mladih koji je pasivan i nezainteresovan ni za političku ni za društvenu sferu. Mladi osećaju da im fali nešto – osećaju se uskraćeno – zanju da nešto ne valja – ali ne znam da li prepoznaju uzrok toga. “Vazduh je katastrofa u gradu, ali zašto?” Ne prepoznaju uzrok svih posledica problema.“; „Jedna vrsta podrške bi bila premošćavanje jaza između mladih i generalno stranovništva i građana i same jedinice lokalne samouprave. Često se pomisli da su to dve različite krajnosti koje se ne razumeju. Mladi se okupljaju oko Kancelarije za mlade i omladinska udruženja, ali ljudi koji rade u JLS su odvojeni. Da institucije budu otvorenije i da više uključe mlade da budu aktivni deo sistema.“; „Mladi ne žele da se uključe u omladinsku politiku jer je često povezuju sa stranačkom. Odbija ih pomisao da ih ostatak društva, koje takođe to ne razlikuje, povezuje za korupcijom i nemoralnim motivima.“

OKRUŽENJE I POSTOJEĆA PODRŠKA ZA AKTIVIZAM MLADIH U LOKALNIM ZAJEDNICAMA

Karakteristike okruženja i postojeće podrške za aktivizam mladih u lokalnim zajednicama identifikovane su kroz ispitivanje tri dimenzije: 4.1. Razvijenost omladinskog aktivizma u lokalnoj zajednici; 4.2. Učešća mladih u programima neformalnog obrazovanja u oblasti aktivizma u poslednje 2 godine i 4.3. Načina informisanja o prilikama za volontiranje i aktivizam.

Razvijenost omladinskog aktivizma u lokalnoj zajednici (Prosečna ocena 3.02/5)

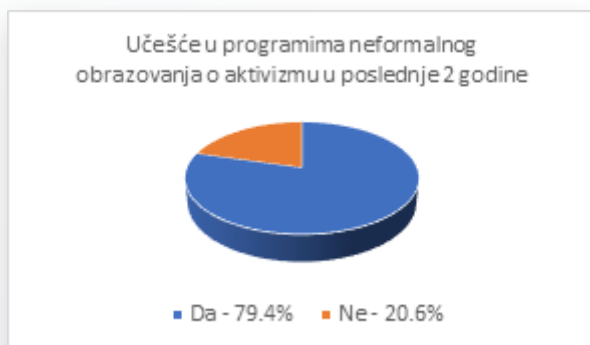
Stepen razvijenosti aktivizma mladih u lokalnim zajednicama određen je prema dimenzijama dostupnosti prilika za volontiranje, razvoj inicijativa za rešavanje problema iz ugla mladih, prilika za obuke i profesionalno usavršavanje u civilnom društvu.

Na zahtev da ocene stepenom razvijenosti omladinskog aktivizma u lokalnoj zajednici, najveći broj njih je osrednje zadovoljan tj. smatra da su uslovi za aktivizam osrednje razvijeni u lokalnim zajednicama (45%). Istovremeno, veći je broj zadovoljnih (uglavnom jeste razvijen 25% i veoma razvijen 5%), u odnosu na one koji nisu zadovoljni (uglavnom nerazvijen 16% i veoma nerazvijen 8%). Prosečna ocena razvijenosti aktivizma u lokalnim zajednicama je 3.02 od 5.

O prilikama, motivaciji, preprekama i podršci za uključivanje mladih u lokalna odlučivanja, mladi su pružili dublji uvid kroz razgovore (fokus grupe, intervju). Mladi primećuju da su prilike za mlade zavisne od veličine mesta u kom mladi žive, rade i/ili studiraju. Istovremeno, u većim mestima je došlo do prezasićenja, u manjim mestima su ograničene prilike. Istovremeno, zavisno je od sadržaja prilika koje se nude – najčešće organizacije pozivaju mlade da se pridruže u organizaciji događaja od jednog do nekoliko dana, što je kratkoročno uključivanje koje ne integriše mlade u aktivističko okruženje na adekvatan način. Na kraju, većina je istakla da aktivizam treba da podstiču i drugi akteri (kompanije, firme) ne samo nevladine organizacije.

Mladi su rekli: „Na primer, Sarajevo i Zenica velika je razlika u okruženjima – Sarajevo je dosta veće i s tim u vezi ima mnogo više prilika – možda postoji i prezasićenje – kultura, umetnost, sport, fakulteti i prilike za aktivizam. U Zenici je izrazito drugačije – skromni uslovi i prilike za delovanje. Teško je mlade izvući iz komfor zone i uvek su isti ljudi uključeni, to ne donosi novine.” / “Dosta ima udruženja – ali sve aktivnosti za mlade su ograničenom vremenskom periodu (maraton, akcije i sl), nema dugoročnog uključivanja. Kratkoročno uključivanje.”; “Mikro sredstva koja se daju neformalnim grupama – bilo je takvih prilika – ne znam koliko je sada.”; “U zavisnosti od sredine i kulturnog nasleđa – možda i kulturna društva i verske institucije – mogu da budu mesto gde će mladi da dođu sa svojim idejama – da mobilizuju podršku u zajednici. Nisu baš neki akteri – imaju stručne plaćene prakse za mlade potput programa “Moja prva plata”. Društveno odgovorno poslovanje – ekološke inicijative – daćemo finansije za realizovanje te inicijative.“

Neformalno obrazovanje o aktivizmu u poslednje 2 godine (o programima edukacije/seminarima/radionicama)

Na pitanje da li su bili u prilici da u poslednje 2 godine učestvujete u programima/seminarima/radionicama za mlade u cilju sticanja znanja i veština za rešavanje problema u lokalnoj zajednici, mladi su većinski odgovorili pozitivno 79,4%. Među 20,6% koji su odgovorili negativno, kao razloge su naveli izostanak prilika usled ograničenja manjeg mesta, izostanak obaveštenosti o takvim prilikama, kao i neprepoznavanje adekvatnosti ponuđenih prilika (ili neinteresovanja za ponuđene teme).

O iskustvu učešća u programima neformalnog obrazovanja nevladinih organizacija (edukacije/seminari/radionice/diskusije) mladi su dublje uvide dali kroz razgovore (fokus grupa, intervju). Pepoznaje se veće prisustvo prilika za neformalnu edukaciju u oblasti omladinskog preduzetništva (naročito program Dostignuća mladih (Junior Achievement) u srednjim školama), karijernog savetovanja i vođenja i ekologije. Mladi ističu i da programi nisu u potpunosti adekvatni, jer se baziraju na prenosu znanja bez prilike za primenu stečenog znanja. U pogledu programa koji postižu mlade na samostalno pokretanje aktivističkih inicijativa, mladi ističu da nema dovoljno programa, a ni podrške nakon učešća u malobrojnim programima.

Mladi su rekli: “Nedostajanje određenih segmenata programa, naročito praktičnih, dakle može bolje ali je ok. Nakon edukacije je bio zadatak da 20 osoba iz lokalne zajednice uključe u izradu pasoških kompetencija (CV) – primena znanja u okviru programa. Osnaživanje mladih kroz izgradnju veštine za pisanje i implementaciju projekata – gde aplicirati i šta uraditi tome. Veštine se teško prenose treningom – to bi značilo da Udruženja integrišu mlade u svoje neposredno iskustvo. Da mogu direktno i pripremiti. Samopouzdanje je važna dimenzija ne samo znanje.”; “Neformalno učenje kroz praksu je potrebno. Dosta je popularna danas vrsta osnaživanja mladih kroz leaderske veštine (Vojvodina i Sever da, ostalo ne zna). Kancelarije za mlade često organizuju radionice za mlade koje nude mladima obuku u liderstvu. Mladi besplatno dobili 6mesečnu obuku za preduzetničke veštine i umrežavanje za dobijanje nekih grantova. U školama postoji preduzetništvo kao predmet – Junior Achievement za srednjoškolce.”; “Najčešće bude preduzetništvo i karijerno savetovanje. Program “Your Job” (WB6) besplatno karijerno savetovanje i vođenje – obuke i treninzi za sticanje mekih veština, razvoj CV, pregovarati za posao, motivaciono pismo, kako tražiti posao i sl.”; “Škola ekonomskih i socijalnih prava A11 inicijativa – način na koji se ta prava mogu uživati kako funkcioniše u praksi i kako bi trebalo – koji su pravni mehanizmi koji štite nas kao građane i kojim mehanizmima možemo da se koristimo ukoliko su prava ugrožena.”; “U domenu razvoja projekata su programi baš slabi – svojevremeno ko je voljan da nauči. Cilj svake OCD je da razvije projekat za sebe, više nego da uključe mlade (da mlade osposobe da ne mogu imati volontere); „Postoje udruženja i programi u CG koja podstiču liderstvo mladih, ali nisu dostupna svima – u Podgorici se bave razvojem veština mladih, ali više za zapošljavanje nego za liderstvo. Programi se zasnivaju na prenosu znanja, ali nema prilika za primenu u praksi (koja bi osnažila)“.

Način informisanja o prilikama za volontiranje i aktivizam

Na pitanje na koji način dobijaju informacije o prilikama za volontiranje, pridruživanje lokalnim aktivističkim inicijativama i sl. mladi su najčešće navodili društvene mreže i online kanale, a potom prijatelje/kolege kao izvor informacija. O načinima informisanja o prilikama za volontiranje i aktivizam, mladi su dublji uvid dali kroz razgovore (fokus grupa, intervju) i tom prilikom istakli da komunikacija nevladinih organizacija ka mladima nije prilagođena načinima komunikacije i kanalima komunikacije za mlade.

Mladi su rekli: "Potrebno je prilagoditi i način informisanja mladih i druge prilike. Način informisanja mladih je prepreka – o prilikama, načinima uključivanja, o inicijativama. To nedostaje od starijih i iskusnijih koji treba da budu nosioci njihovog angažovanja – neadekvatnost i neinkluzivnost."; "Nisu dovoljno vidljivi programi mladima – postoje ljudi koji prate sve događaje (whatsapp grupe, Instagram profili), a postoje mlade koji bi pohađali projekte ali ne znaju kako da dođu do informacija. Infrastruktura za informisanje šire ka mladima (sajt, tik-tok). Informisanje dvaput podvući, jer je vidljivost slaba".

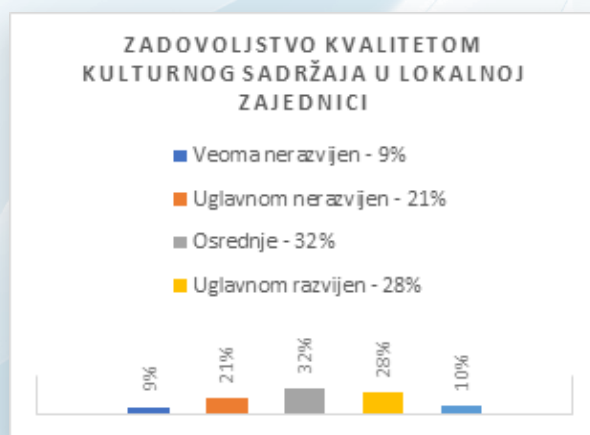
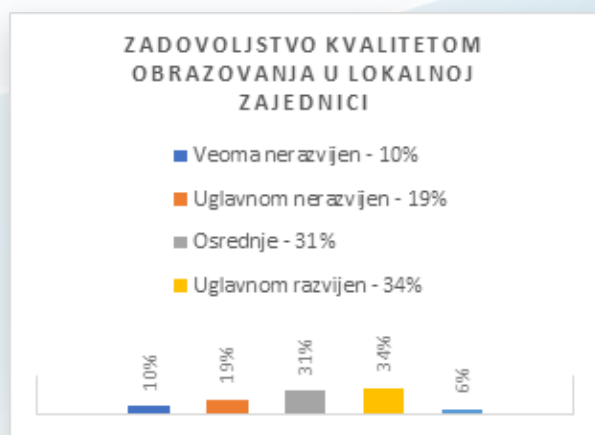
IZAZOVI I PROBLEMI U LOKALNIM ZAJEDNICAMA IZ UGLA MLADIH

Ocene segmenta sistema u lokalnim zajednicama

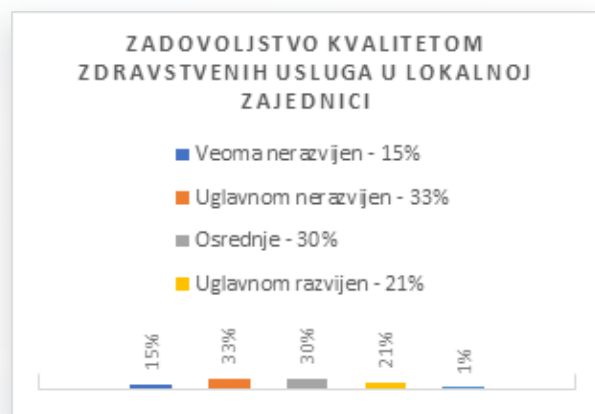
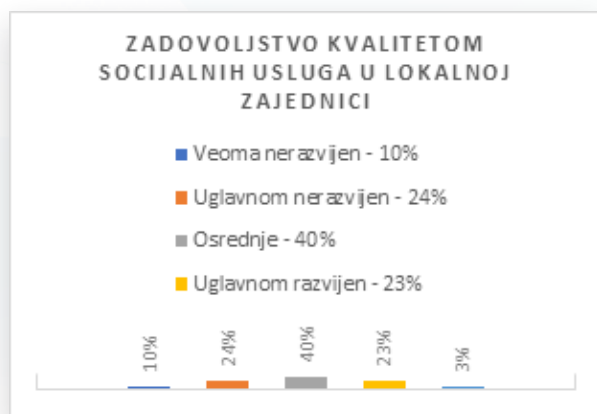
Mladi su identifikovali izazove i probleme u lokalnim zajednicama kroz ocenu zadovoljstva kvalitetom različitih segemenata sistema (5.1. Kulturnog sadržaja; 5.2. Formalnog i neformalnog obrazovanja; 5.3. Socijalnih usluga; 5.4. Zdravstvenih usluga; 5.5. Prilika za zapošljavanje i samozapošljavanje; 5.6. Životne sredine; 5.7. Stanja rodne ravnopravnosti; 5.8. Digitalizacije; 5.9. Infrastrukture).

Mladi su davali ocene od 1 – sistem je veoma nerazvijen, što korelira sa ocenom 1 – veoma nezadovoljan, do 5 - sistem je veoma razvijen, što korelira sa ocenom 5 - veoma zadovoljan. U uporednim rezultatima, mladi su najmanje zadovoljni kvalitetom zdravstvenih usluga u zajednici sa prosečnom ocenom 2.59 od 5, dok su najviše zadovoljni stanjem rodne ravnopravnosti sa prosečnom 3.23 od 5. Ocene preostalih segemenata sistema prema prosečnim ocenama su sledeći: Kultura (3.08); Obrazovanje (3.07); Socijalne usluge (2.85); Zdravstvene usluge (2.59); (Samo)zapošljavanja (2.62); i Životne sredine (2.80); Digitalizacije (3.04) i Infrastrukture (2.91). Ipak, nijedan segment sistema nije ocenjen sa ocenom višom od 3.23, što ukazuje na generisano nezadovoljstvo sistemima u lokalnim zajednicama na razini od 1 – sistem je veoma nerazvijen / veoma sam nezadovoljan do 3 - sistem je osrednje razvijen / osrednje sam zadovoljan.

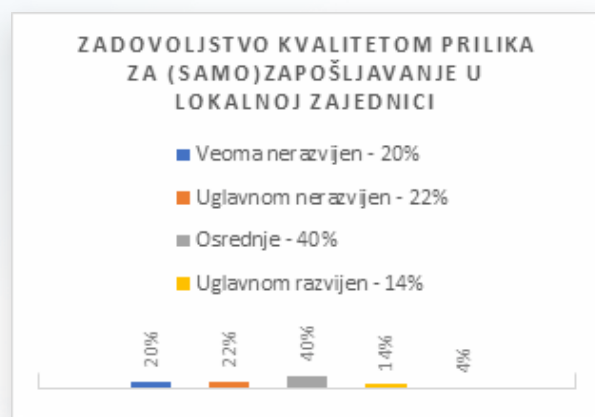
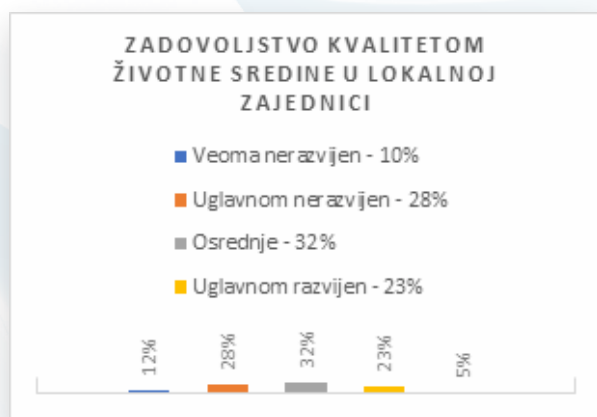
U nastavku se nalaze detaljni prikazi ocena kvaliteta sistema iz ugla mladih prema različitim segmentima:

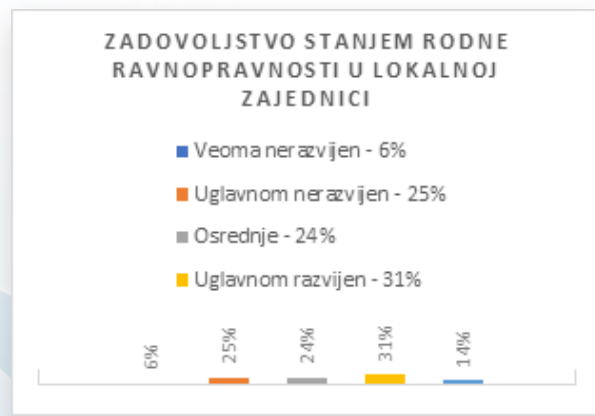
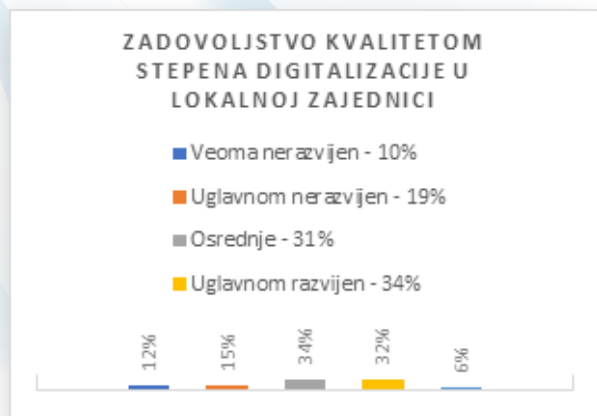
Zadovoljstvo mladih kvalitetom 5.1. Kulturnog sadržaja (3.08) i 5.2. Formalnog i neformalnog obrazovanja (3.07/5)

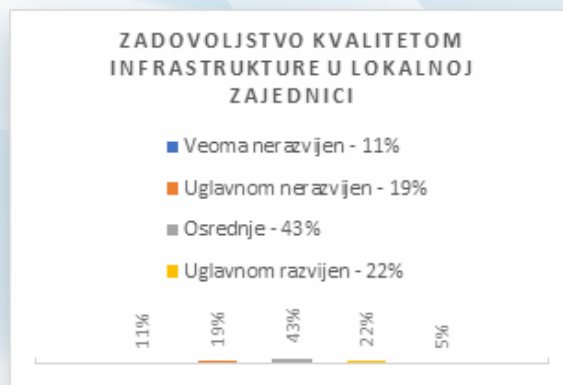
Zadovoljstvo mladih kvalitetom 5.3. Socijalnih usluga i 5.4. Zdravstvenih usluga (2.59/5)

Zadovoljstvo mladih kvalitetom 5.5. (Samo)zapošljavanja (2.62/5) i 5.6. Životne sredine (2.80/5)

Zadovoljstvo mladih kvalitetom 5.7. Stanja rodne ravnopravnosti (3.23/5) i 5.8. Digitalizacije (3.04/5)

Zadovoljstvo mladih kvalitetom infrastrukture u lokalnim zajednicama (2.91/5)

Glavni izazovi u lokalnim zajednicama iz ugla mladih

U procesu mapiranja, mladi su imali priliku da samostalno identifikuju prioritetne izazove u svojim lokalnim zajednicama. Rezultati ukazuju da mladima „slabe prilike za zapošljavanje i samozapošljavanje“ čine prioritetni izazov, te da nizak standard u pogledu rodne ravnopravnosti nije među 5 najprioritetnijih izazova za mlade u lokalnim zajednicama. U nastavku se nalazi tabela sa detaljnim pregledom prioritetnih izazova za mlade u lokalnim zajednicama.

	Izazov:	Prioritetnost:
1.	Slabe prilike za zapošljavanje i samozapošljavanje	52%
2.	Zagađenje životne sredine	38%
3.	Dostupnost i kvalitet zdravstvenih usluga	36%
4.	Marginalizovanje mladih kao ciljne grupe od strane lokalne samouprave	31%
5.	Nedostatak adekvatnog kulturnog sadržaja	31%
6.	Dostupnost formalnog i neformalnog obrazovanja	26%
7.	Dostupnost i kvalitet socijalnih usluga	20%
8.	Loš kvalitet infrastrukture	16%
9.	Nizak standard u pogledu digitalizacije lokalne uprave	16%
10.	Nizak standard u pogledu rodne ravnopravnosti	13%

U dodatnim komentarima u upitniku, mladi su istakli dodatno da izazov za mlade predstavlja i prisustvo apatije i nezainteresovanosti mladih da uzmu učešće u omladinskoj politici i politici uopšte, ističu pitanje mentalnog zdravlja mladih, nedovoljnu pristupačnost visokog obrazovanja, ali i problem korupcije i partokratije.

POTREBNA PODRŠKA U OSNAŽIVANJU AKTIVIZMA MLADIH U LOKALNIM ZAJEDNICAMA

Metodologija aktivističkih rešenja - iz ugla mladih

Na zahtev da na primeru ukratko objasne kako bi rešili neki od prethodno (Poglavlje 5) navedenih problema i izazova, mladi su najčešće navodili sledeća aktivistička rešenja: umrežavanje omladinskih organizaciju, javne kampanje, vršnjačke edukacije, uključivanje mladih u opštinska veća i aktivnosti lokalne samouprave i organizovanje različitih projekata edukativnog i inkluzivnog karaktera. Dok su na zahtev da ukažu kakva vrsta podrške bi im u tome bila potrebna naveli sledeće: neophodnost finansijske potpore, bolje komunikacije i saradnje sa lokalnim samoupravama i relevantnim institucijama, kao i mentorsku podršku. Ističu važnost usmeravanja mladih u oblastima javnog zagovaranja, pisanja projektnih predloga, konkurisanja za grantove i pribavljanja stručne podrške prilikom same implementacije projekata.

Mladi su rekli: Smatram da je najveći problem koji stvara najviše izazova pri angažmanu mladih nedovoljna edukacija. Da bi se mladi što više aktivirali u svojim lokalnim zajednicama potrebno je prvenstveno proširiti znanje o mogućnostima koje mladi zapravo imaju u svome okruženju.“; „Osmisljavanje plana kako da na atraktivan i zanimljiv način se prizovu mladi da učestvuju u poboljšanju njihove sredine, osnivanje udruženja koje će spojiti mlade iz države i regiona, fokusiranje da mlade iz ruralnih sredina i manjih gradova zainteresujemo za aktivizam“; „zanimljivo bi bilo organizovati obuku za pisanje projekata, koji za cilj imaju povlačenje sredstava iz EU fondova. Na ovaj način bismo imali grupu mladih ljudi koja će svoje znanje moći da koristi i prenese na svoje vršnjake, u zajednicama gde je svaki vid podrške poželjan.“; „Ostvarila bih kontakt sa ljudima koji mogu organizovati neki događaj(općinski službenici ili neke nevladine organizacije).Pokušala bih privući mlade,npr nakon nekoliko volontiranja organizovati

neko malo putovanje ili kamp za volontere kako bi nastavili svoje druženje i pristali na sljedeće volon-tiranje.“; „Holističkim pristupom pri rješavanju izazova problem bih riješio na sljedeci način, rješenje izazova podrazumijeva osnivanje udruženja mladih i uspostavljanje veza s mladima iz države i regiona. Kroz planiranje akcionog mini-projekta, angažovao bih lokalnu zajednicu. Takođe, bih ostvario saradnju s lokalnom samoupravom, aktivno učestvujući u donošenju odluka, i sproveo bih kampanju s preciznim strateškim planom za motivisanje većeg broja građana“; „S obzirom na apsolutnu nedostupnost prilika mladima, osnivanje udruženja za mlade, oformljivanja prostorija u kojima će se mladi sastajati i raditi na poboljšanju i prosperitetu lokalne zajednice, te se tako više involvirati i u proces donošenja odluka i zalaganja za nove prilike.“; „Mislim da jedan od načina da osvijestimo ljude jeste ustvari preko tih or-ganizacija. Ili makar na boljoj promociji projekata / organizacija jer sam čula osobe iz moje generacije kako komentarišu kako im se nešto čini “dosadno” ili možda ‘pak -nešto što mene ne zanima-“.

Potrebna znanja i veštine u razvoju i implementaciji aktivističkih rešenja

U procesu mapiranja, mladi su imali priliku da izdvoje (maksimalno 6) oblasti i teme u kojima im je potrebno sticanje znanja za razvoj i implementaciju aktivističkih rešenja. Rezultati ukazuju na to da su mladi najviše zainteresovani za znanja o položaju mladih i umrežavanju mladih (52%), dok se znanja o ljudskim pravima lica sa invaliditetom (18%) kao tema u kojoj je potrebno znanje za aktivizam nalazi na poslednjem mestu. U nastavku se nalazi tabela sa detaljnim pregledom prioriternih tema i oblasti za sticanje znanja za razvoj i implementaciju aktivističkih rešenja:

	Potrebna tematska znanja za razvoj i implementaciju rešenja:	Prioritetnost:
1.	Znanja o položaju mladih i umrežavanju mladih	52%
2.	Znanja o vršnjačkim izazovima (podrška suzbijanju nasilja)	49%
3.	Znanja o demokratiji i vladavini prava	44%
4.	Znanja o evropskim integracijama i EU vrednostima	44%
5.	Znanja o socijalnom preduzetništvu i socijalnim inovacijama	43%
6.	Znanja o miru, bezbednosti i pomirenju na Zapadnom Balkanu	41%
7.	Znanja o zaštiti životne sredine i politikama	40%
8.	Znanja o neformalnom obrazovanju	38%
9.	Znanja o radnim pravima i zapošljavanju	37%
10.	Znanja o radu i zalaganju nevladinih organizacija	33%
11.	Znanja o rodnoj ravnopravnosti i politikama	33%
12.	Znanja o ljudskim pravima (Romi i druge nacionalne manjine)	20%
13.	Znanja o ljudskim pravima (Lica sa invaliditetom)	18%
14.	Drugo	3%

U procesu mapiranja, mladi su imali priliku da izdvoje (maksimalno 3) veštine koje smatraju da je neophodno da steknu za razvoj i implementaciju aktivističkih rešenja. Rezultati ukazuju na to da su mladi najviše zainteresovani za veštine vođenja projekata i izveštavanja (72%). Na poslednjem mestu se nalazi realizacija kampanja u medijima i na društvenim mrežama, kao i istraživački rad u specifičnim temama – javno mnjenje (37%). U nastavku se nalazi tabela sa detaljnim pregledom prioriternih veština za sticanje pri razvoju i implementaciji aktivističkih rešenja:

	Potrebne veštine za razvoj i implementaciju rešenja:	Prioritetnost:
1.	Vođenje projekata i izveštavanje	72%
2.	Pisanje predloga projekata	52%
3.	Zagovaranje u zajednici - prikupljanje podrške građana	51%
4.	Budžetiranje projekata i praćenje troškova	48%
5.	Zagovaranje u zajednici - prikupljanje podrške institucija	48%
6.	Javni nastup	45%
7.	Istraživački rad u specifičnim temama - definisanje specifičnih problema	44%
8.	Razvoj kampanja u medijima i na društvenim mrežama	42%
9.	Realizacija kampanja u medijima i na društvenim mrežama	37%
10.	Istraživački rad u specifičnim temama - javno mnjenje	37%

Mladi su rekli: "Neophodno je pružiti primere projekata – u radu na razvoju projekata – monitoring i evaluacija. Tematski okvir je važan: obrazovanje npr. Previše rasejano bi izgledalo.: "Kampanje javnog zagovaranja i kreiranje multimedijalnih sadržaja. Praktična promena"; "Prednost dati digitalnom okruženju – učenje u digitalnom okruženju – dosta mogućnosti i motivacija – mladi i vole tako da uče (da ne bude previše složeno). Tradicionalne momente iskoristiti – okupljanje i umrežavanje."; "Da znate da neko stoji iza vas i da vas podržava i gura prema tome – zajednica – da vidite da i drugi vide šta je problem. – nematerijalna podrška"; "Da vas neko podrži i finansijski – često se završava sve na tome da problem postoji, ali se ne rešava usled nedostatka resursa. Civilni sektor i nevladine organizacije treba da budu podrška mladima, da ih na neki način podstaknu da sami pokrenu inicijative, udruženja gledaju sebe i svoje interese – to je stvarnost. Nevladin sektor ima svoja pitanja kojima se bavi, a ne žele da izlaze iz svog okvira – sve i da se obratite reći će čime se bave i to je to."; "Podršku kroz mentorstvo – za pisanje projekta – jedan od jako dobrih načina kako može da se pruži podrška mladim osobama – da napišu / razviju projekat. Sama implementacija ostaje nan ama, ali mentorstvo je odličan alat."; "Potrebna je edukacija i osnaživanje mladih – ali na način na koji je njima potreban – naučićete pisanje projekata kako biste to mogli dap rimenite."; "Nagrada – ne novčana nagada, već sertifikati, afirmacija, zabava i događaj na kraju. Osoba koja će ići od ideje do projekta na papiru – a na kraju da postoji mesto gde će se predati taj projekat. U evaluaciji možemo videti kako ista stvar deluje na ljude u zajedničkim regijama. Rad u grupama je bolji – ne mogu uvek da imam sve aspekte ideje i zamisli – bolje je za kreativnost (brejnstorming). Bolje je grupno delovanje – mladi žele da imaju intereakciju i sa drugima – to je mesto i za prekograničnu saradnju – ista inicijativa 3 države".

Načini sticanja znanja i veština u razvoju i implementaciji aktivističkih rešenja

U procesu mapiranja, mladi su imali priliku da izdvoje (maksimalno 3) načine na koje bi im bilo potrebno da edukatori i treneri prenose znanje neophodno za razvoj i implementaciju aktivističkih rešenja. Piroritetan način je trening za pripremu i realizaciju predloga projekata (65%), dok se na poslednjem mestu nalazi mentorski rad za mobilizaciju podrške u zajednici i umrežavanje oko ideje (24%). Kroz fokus grupu i intervju, mladi su dali dublji uvid o tome da preferiraju mentorski rad, grupni rad, kao i da su svi modeli edukacije i podrške potrebni i važni, te da bi smatrali najadekvatnijim kombinaciju navedenih modela edukacije i podrške u programu edukacije.

	Modeli edukacije i podrške:	Stepen prioriteta:
1.	Treninzi za pripremu i realizaciju predloga projekata	65%
2.	Mentorska podrška za pripremu i realizaciju predloga projekata	62%
3.	Treninzi o javnom nastupu i realizaciji kampanja	48%
4.	Mentorska podrška za praktičan istraživački rad	47%
5.	Mentorski rad za razvoj javnog nastupa i realizaciju kampanja	44%

6.	Treninzi za mobilizaciju podrške u zajednici i umrežavanje oko ideje	43%
7.	Treninzi za fundraising - prikupljanje finansijske podrške	43%
8.	Mentorska podrška za fundraising - prikupljanje finansijske podrške	31%
9.	Mentorski rad za mobilizaciju podrške u zajednici i umrežavanje oko ideje	24%

Mladi su rekli: "Program mentorstva – da imamo grupe gde će svaka grupa imati nekog svog mentora i kao interno razgovarati sa mentorima – doći na odgovore zajednički na neformalan način i praktičan način."; "Prvo 1 na 1, pa timovi max 5 ljudi (po temama)"; "Deljenje po znanju – po tehničkim stvarima – konstruktivnije bi bilo prilagoditi nivoima znanja."; "Mentorstvo je zakon – značajni za process učenja. Neformalni tip učenja – radioničarski rad – marker, flipchartovi, brejnstorming, nema definicija i tačnih odgovora, grupna aktivnosti zasnovana na kreativnosti. Informacije koje su karakteristične za "naše poslove" – generalne informacije o pisanju projekata / bilo bi važno da se dobiju konkretne informacije koje su bitne za "moju sredinu" iz koje dolazim."; "Mi govorimo kako treba pisati projekat, ali ne dođemo do situacije da se to primeni u praksi (kako to iskustveno izgleda) – predavački pristup je problem."; "Design thinking metodologija – ali da bude i nadalje primenjiva u praksi. Izgradnja partnerstva i fundraising i partnerstva. Dobar prostor za učenje i izražavanje sopstvenog mišljenja (da nema osude i gaslightinga). Dobar mentorstvo i da su dobri mentori ključni, a ostala su ta poznavanja i nakon programa. Mislim da bi prekogranična saradnja motivisala druge mlade da se prijave (zajednička realizacija aktivnosti). Dobra regionalna saradnja u predpristupnom procesu EU ali ćemo edukovati neke mlade ljude iz izstog regiona – povezivanje i prevazilaženje trauma i stereotipa. Možda će sutra neko biti taj ko će se baviti političkim aktivizmom i zato je ključno da se saradnja gradi od mladih. Dve glave uvek misle bolje nego jedna – iskustvo u timskom radu je važno – zbog ideja (ako iscrpim ideje). Da su ljudi diverzifikovani – 5 ljudi koji sui z iste sfere je bzzz – nego da postoji neko iz ekonomije, politike, prava i sl."; "Ekologija i demokratija i mini obuka kako od ideje doći do realizacije, ljudska prava, nasilje (mehanizmi za borbu protiv nasilja) – kako prepoznati, kako se izboriti – bolje obezbediti da se izbrusi ideja ako ima vremenskog prostora, ako je kraće vreme onda da im bude predefinisano (kombinacija)."

Zaključni deo Izveštaja o mapiranju potreba mladih za podršku u realizaciji aktivističkih ideja

Mladi u većini imaju neki vid volonterskog iskustva i ono se bazira najviše u oblastima omladinskog preduzetništva, socijalnih usluga i humanitarnih aktivnosti. Najčešći razlozi za neangažovanje su nedostatak vremena usled studiranja, nedostatak prilika u manjim zajednicama, ekonomska neobebeđenost za slobodni društveni aktivizam i nedovoljno dobar sistem informisanja o prilikama. Odnos mladih prema nevladinim organizacijama je skeptičan u domenu sticanja znanja i iskustva, usled nedobijanja prilika da direktno rade sa iskusnijima, individualnih obuka i zahtevima za obavljanjem tehničkih poslova koji su niskokvalifikovani i lako savladivi. Ipak, mladi prepoznaju koristi od prilika da postanu deo kolektiva, prilika za širenjem interesovanja i dugoročnog razvoja kroz rad sa iskusnijima u nevladinom sektoru. Polarizacija mladih na one koji prepoznaju prilike za dugoročni razvoj i spremni su da pruže podršku u radu nevladinih organizacija postepeno stižući i kvalifikovanija znanja i na one koji gube interesovanje i ne vide dugoročnu korist je velika i procentualno nesrazmerna.

Mladi jesu zainteresovani za omladinski aktivizam u okviru drugih nevladinih organizacija i za pokretanje sopstvenih omladinskih inicijativa, uprkos tome što se motivacija ne poklapa često sa potrebama nevladinih organizacija u svakodnevnom radu i što izostaje adekvatna podrška za razvoj samostalnosti u pokretanju Inicijativa.

Mladi nisu zadovoljni prilikama za uključivanje u lokalne procese donošenja odluka, a ocenjuju i da postoji strah i otpor mladih iz različitih razloga. Najčešće prepreke za veće uključivanje mladih je izostanak podrške u zajednici (materijalne i nematerijalne), strah od greške, rigidan narativ o mladima da nemaju dovoljno znanja i iskustva za učešće u procesu. Prisutna je svest među mladima da se glas mladih ne uzima dovoljno u obzir.

Mladi prepoznaju postojanje programa, ali ukazuju i na nedovoljno razvijen i adekvatan sistem informisanja o prilikama za učešće. Programi za razvoj znanja i veština mladih koje nude nevladine organizacije najčešće su tematski fokusirani na razvoj preduzetničkih liderskih veština, na karijerno vođenje i savetovanje, kao i na temu zaštite životne sredine. Programi manje sadrže prilike za sticanje tehničkog znanja i izgradnju veština za oblikovanje aktivističkih ideja u projektne ideje, kao i za sticanje veština obezbeđivanja materijalne i nematerijalne podrške za realizaciju ideja. Programima najčešće nedostaju i segmenti praktične primene stečenog znanja, što mlade obeshrabruje za učešće u programima, ali i nastavak aktivnosti nakon učešća.

Mladi su najviše zainteresovani da saznaju o položaju svojih vršnjaka u okruženju, kao i o modelima i prilikama za umrežavanje sa vršnjacima, što prati i potreba za znanjima o vršnjačkim izazovima i načinima suzbijanja nasilja. Demokratija i vladavina prava, kao i evropske integracije i EU vrednosti teme su koje se nalaze u top tri teme interesovanja za sticanje dodatnog znanja. Veštine koje mladi prepoznaju da su važne da bi samostalno realizovali aktivističke akcije odnose se na veštine vođenja i izveštavanja o projektima, kao i pisanja predloga projekata. Među drugim veštinama navode zagovaranje u zajednici – prikupljanje podrške građana i institucija, javni nastup, razvoj kampanja u medijima i istraživački rad.

Mladi prepoznaju mentorstvo kao najadekvatniji način prenosa znanja, ali i interaktivne treninge bez predavačkog manira kao tehnike prenosa znanja. Mladi zahtevaju prostor da se izraze i interaktivnost, te kao glavni kriterijum za odabir programa gledaju tehnike trenerskog rada. Mladi preferiraju rad u grupama, uz potrebu da se nađu u grupama sličnog nivoa znanja i veština, kako bi imali priliku da se izraze.

PREPORUKE - Izveštaja o mapiranju potreba mladih za podršku u realizaciji aktivističkih inicijativa (BiH, CG, SRB)

Opšte

1. **Da se obezbedi prisustvo ekonomske sigurnosti za mlade sa bar nekim stepenom iskustva prilikom kreiranja programa ili prilika za društveno angažovanje mladih u radu nevladinih organizacija;**
2. **Da se obezbedi prisustvo direktnog rada mladih bez iskustva sa iskusnijim članovima nevladinih organizacija prilikom volontiranja;**
3. **Da se unapredi sistem informisanja i način komunikacije sa mladima prilikom informisanja o prilikama za volontiranje i/ili društveno angažovanje mladih pri nevladinim organizacijama;**

Za razvoj programa

1. **Da se organizuju programi tematske edukacije u okviru kojih postoje segmenti praktičnog rada i primene stečenog znanja – teme koje nisu „omladinske“ teme koje su opštedruštvene;**
2. **Da se organizuju programi tehničke edukacije u okviru kojih postoje segmenti praktičnog rada i primene stečenog znanja – menadžment u civilnom društvu;**
3. **Da se sa mladima radi uz primenu metoda i tehnika mentorskog rada, vođenja i obučavanja u realizaciji aktivističkih projekata.**

Namena nalaza i preporuka:

Predstavljeni nalazi i formulisane preporuke u Izveštaju o mapiranju potreba mladih za podršku u realizaciji aktivističkih inicijativa bili su namenjeni izradi programa sedmodnevnih neformalnih edukacija za mlade, u cilju izgradnje znanja i veština za razvoj i implementaciju aktivističkih inicijativa u lokalnim zajednicama u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i Srbiji. Istovremeno, nalaze i preporuke moguće je koristiti i u edukativne svrhe o položaju i raspoloženju mladih za angažovanje u civilnom društvu, te informativne svrhe u cilju promocije aktivizma mladih.

Inicijative učesnika Winter Hub-a

Winter Hub, koji je od 11. do 17. marta organizovao Evropski pokret u Srbiji u Novom Pazaru, okupio je 34 mladih aktivista iz Srbije, Bosne i Hercegovine i Crne Gore u okviru BOLD radionice za omladinski aktivizam. Učesnici su kroz niz interaktivnih sesija i radionica imali priliku da razviju svoje veštine u oblasti projektnih ideja, aktivizma, komunikacija sa širom javnošću, pristupu donatorskoj zajednici i sličnim temama, uz podršku eminentnih stručnjaka i lidera u omladinskoj i društvenoj sferi.

Program je bio bogat različitim tematskim blokovima, uključujući:

AKTIVIZAM: Pomirenje i saradnja mladih na Balkanu

U okviru ovog modula, učesnici su dobili tematsko usmerenje kroz primere aktivističkih projekata, čime su se upoznali sa stanjem u oblasti pomirenja i saradnje mladih na Balkanu. Diskusije su se fokusirale na značaj regionalnog omladinskog aktivizma i kako mladi iz BIH, CG i Srbije mogu doprineti razvoju zajedničkog prostora za saradnju.

Ekspertkinja: Sofija Todorović, direktorka Inicijative mladih za ljudska prava, Srbija.

AKTIVIZAM: Ljudska prava i rodna ravnopravnost

Ovaj blok se bavio značajem borbe za ljudska prava i rodnu ravnopravnost, uz primere konkretnih aktivističkih inicijativa. Kroz radionice i diskusije, učesnici su razvili svest o važnosti ovih pitanja u regionu i stekli uvid u aktuelne izazove u ovoj oblasti.

Ekspertkinja: Sofija Todorović, direktorka Inicijative mladih za ljudska prava, Srbija.

AKTIVIZAM: Ekologija, Cirkularna ekonomija i Socijalno preduzetništvo

Kroz ovaj tematski blok, učesnici su upoznati sa ekologijom, cirkularnom ekonomijom i socijalnim preduzetništvom kao ključnim faktorima za održivi razvoj lokalnih zajednica. Pored toga, fokus je bio na promociji ekoloških akcija i stvaranju održivih poslovnih modela.

Espertkinje: Nataša Niškanović, ko-osnivačica socijalnog preduzeća Women On The Way, i Zorana Milovanović, projektna menadžerka, Evropski pokret u Srbiji.

EU vrednosti i prakse u obrazovanju i prilike za mlade i aktivizam

Učesnici su stekli znanje o prilikama za akademsko usavršavanje pri Univerzitetu College of Europe, kao i o EU prilikama za mlade u aktivizmu. Takođe, diskusije su se bavile značajem evropskih integracija i vrednosti za region.

Predavači: Pierre Bachelier, direktor kancelarije za studentske poslove i prijem studenata, College of Europe, i Valentin Dupouey-Sterdyniak, direktor komunikacija, College of Europe.

RAZVOJ IDEJA: Komunikacija i kampanje

U ovom segmentu učesnici su upoznati sa planiranjem i vođenjem promotivnih, edukativnih i informativnih kampanja. Takođe, stekli su znanje o različitim metodama i alatima za efektivnu komunikaciju u aktivističkim inicijativama.

Ekspertkinja: Nataša Niškanović, ko-osnivačica Women On The Way i ekspertkinja za komunikacije.

RAZVOJ IDEJA: Fundraising

Učesnici su se upoznali sa različitim modelima pristupa donatorskoj zajednici i prilikama za prikupljanje finansijske podrške za aktivističke projekte, uz naglasak na važnost finansijskog rukovođenja u civilnom društvu.

Ekspertkinja: Dragana Đurica, generalna sekretarka, Evropski pokret u Srbiji.

RAZVOJ IDEJA: Od ideje do projekta

Ovaj blok obuhvata proces razvoja projektnih aplikacija, od inicijalne ideje do njenog transformisanja u konkretan projekat. Učesnici su stekli znanje o tehnikama i alatima za razvoj projektnih ideja i samostalno kreiranje aktivističkih projektnih predloga.

Ekspertkinje: Zorana Milovanović, projektna menadžerka, Evropski pokret u Srbiji, i Dragana Đurica, generalna sekretarka, Evropski pokret u Srbiji.

RAZVOJ VEŠTINA – Pisanje i predstavljanje projekata

Učesnici su imali priliku da nauče o logici projektnih aplikacija i načinima zagovaranja za podršku realizaciji projekata. Takođe, radili su na predstavljanju svojih ideja kroz praktične primene.

Ekspertkinje: Zorana Milovanović, projektna menadžerka, Evropski pokret u Srbiji, i Dragana Đurica, generalna sekretarka, Evropski pokret u Srbiji.

Networking sesija i Tehnički sastanak

Networking sesije su omogućile učesnicima da se povežu sa kolegama iz regiona, dok je tehnički sastanak pružio detaljne informacije o daljem toku aktivnosti i mentorskom procesu.

Moderatori: Katarina Bogićević i Nenad Bušić, Forum mladih Evropskog pokreta u Srbiji, i Časlav Jovičić, projektni asistent, Evropski pokret u Srbiji.

Kroz sve ove aktivnosti, Winter Hub je stvorio prostor za razvoj mladih lidera, omogućavajući im da unaprede svoje veštine, razmene iskustva i zajednički rade na svojim inicijativama za unapređenje lokalnih zajednica. Ovaj jedinstveni događaj nije samo omogućio učesnicima da steknu dragocena znanja

i veštine, već i da se povežu sa istomišljenicima iz različitih delova Balkana, čime je doprinomio jačanju regionalne saradnje i solidarnosti.

Naredni deo publikacije posvećen je inicijativama mladih koje su nastali kao rezultat ovog okupljanja – projektima i planovima koje su učesnici razvili kroz praktične aktivnosti i mentorsku podršku tokom Winter Hub-a. Svaki od ovih mikro projekata odražava individualne pristupe i inovativne ideje mladih lidera, koji su uz podršku eksperata usmereni na konkretne akcije u svojim zajednicama. Ovi projekti ne samo da ukazuju na snagu zajedničkog učenja i saradnje, već predstavljaju konkretne korake u jačanju omladinskog aktivizma i angažovanja na lokalnom nivou.

Svi mikro projekti su razvijeni uz primenu metodologija Mission Canvas i Teorija promene, koje su učesnicima pomogle da jasno definišu svoje ciljeve, identifikuju ključne resurse i prepoznaju izazove na putu ka implementaciji svojih ideja. Ove metodologije pružaju strukturalni okvir koji omogućava održivost i efikasnost projekata, kao i jasnu viziju promene koju učesnici žele da ostvare u svojim zajednicama.

Mladi na djelu (Ajde čuš)

Ilda i Dalila Šabović

1. Naslov mikro-plana/projekta

- Mladi na djelu (Ajde čuš)

2. Autor(i)

- Ilda Šabović i Dalila Šabović

3. Podaci o podnosiocu prijave/autoru

- Naziv organizacije/individue: Ilda i Dalila Šabović
- Opis: Ilda Šabović je magistar socijalne politike i socijalnog rada sa dugogodišnjim iskustvom u oblasti socijalne i dječje zaštite. Dugo godina bavila se aktivizmom i volontiranjem, te dodatno usavršavala svoje znanje uzimajući učešće u brojnim nacionalnim i regionalnim radionicama. Dalila Šabović završila je osnovne studije na Fakultetu političkih nauka, usavršavajući se u oblasti medija i novinarstva. Već dvije godine aktivno se bavi novinarstvom, a uporedo i aktivizmom, zalagajući se za prava mladih. Učenisica je brojnih radionica u zemlji i regionu.

4. Kratak opis mikro-plana/projekta

- Opis: Projekat "Mladi na djelu (Ajde čuš)" je osmišljen kao koncept koji će omogućiti mladima da budu informisani i afirmisani kroz podkast i društvene medije. Naše aktivnosti biće usmjerene na: realizaciju podkasta, selekciju mladih, razvoja koncepta za podkast, produkciju podkasta, kreiranje fokus grupa i promotivne aktivnosti. Učesnici će biti mladi iz tri crnogorske regije (južna, srednja i sjeverna) uzrasta od 18 do 30 godina. Pored podkasta, mladi će imati priliku da učestvuju u radionicama u kojima će moći da iznesu svoje stavove i probleme o kojima će se razgovarati u podkastu.
- Cilj: Informisanost, edukacija, umrežavanje i participacija mladih. Projekat nastoji da medijski promoviše zdrave stavove mladih, dajući im dovoljno prostora da se uključe u rješavanju problema koji su u direktnoj vezi sa njihovim potrebama. Očekujemo da će podkast uticati na to da se mladi više medijski eksponiraju i da konkretno oni govore o problemima i temama koje se njih lično tiču, a da će druga strana imati sluha za eventualna rješenja.

5. Detaljan opis (kombinacija metodologija Mission Canvas & Teorija promene)

5.1. Problem i cilj

- Problem: Rješavamo problem nedovoljne uključenosti mladih (18-30) kada je riječ o pitanjima koja se tiču njih, te direktno utičemo na njihovu veću participaciju u medijima i javnom životu. - Problem je nastao usljed nedovoljne podrške i zastupljenosti mladih kada se rješavaju neka pitanja koja su od značaja za ovu starosnu strukturu. Čini se kao da se problemi mladih sve više zanemaruju. Borimo se da u medijima imamo što više različitih mladih osoba, da postoji ta heterogenost i široka grupa predstavnika. Problem rješavamo na nivou Crne Gore, pa će tako u ovom projektu učestvovati mladi iz tri crnogorske regije (sjeverna, centralna i južna regija).

- Cilj i Specifični ciljevi: Specifični ciljevi: - edukujemo mlade; - informišemo mlade; - osnažujemo mladu populaciju. Opšti cilj: uključivanje mladih u proces informisanja u Crnoj Gori. Mjerenje cilja: broj mladi koji nam dolaze, tj. koji nas posjećuju; statistika i algoritam na društvenim mrežama.

5.2 Ciljna grupa i stakeholderi

- Ciljna grupa: Mladi iz Crne Gore, uzrasta od 18 do 30 godina iz tri crnogorske regije.
- Stakeholderi: Željena promjena se direktno odnosi na mlade ljude uzrasta od 18 do 30 godina, dok indirektno na sve ljude unutar lokalnih zajednica, kako starije, tako i na mlađe generacije koje će u budućnosti pripadati ciljnoj grupi. U aktivnosti su direktno uključeni mladi pomenutog uzrasta, koji žele biti osnaženi i uključeni da javno govore o svojim izazovima, iskazujući volju da se njihov glas čuje. Zajedničkim djelovanjem organizatora i mladih učesnika, moguće je doći do zacrtanih ciljeva i otvaranja medijskog prostora za omladinu i teme koje su njima bliske.

5.3 Aktivnosti i resursi

- Aktivnosti: U okviru ovog projekta, prvo ćemo identifikovati probleme i teme koje su relevantne za ciljne grupe, a na osnovu tih informacija razvijamo koncept za podkast, ostavljajući prostor za teme koje će se istaći tokom radionica i fokus grupa sa mladima. Nakon toga, raspisaćemo konkurs za prijavu mladih, a zatim će uslediti selekcija kandidata koji su se prijavili. Nakon selekcije, formiraćemo fokus grupu mladih koji dijele zajedničke probleme i interesovanja. Sledeći korak biće realizacija edukativnih radionica, a potom ponovna selekcija najboljih predstavnika koji će učestvovati u podkastu. Na osnovu ove selekcije, 30 mladih će postati odabrani učesnici podkasta, a realizacija podkasta obuhvatiće snimanje i emitovanje deset emisija, u kojima će se diskutovati o identifikovanim temama i mogućim rješenjima. Produkcija i plasman podkasta na YouTube-u biće ključni korak u sprovođenju projekta. Promotivne aktivnosti na svim komunikacionim kanalima, uključujući društvene mreže i partnerske portale, biće kontinuirane tokom celog trajanja projekta, koji traje 10 mjeseci i obuhvata produkciju 10 emisija.
- Resursi : Potrebni resursi za fokus grupe: laptop, treneri; Resursi za podkast: prostor, oprema za snimanje, kanal komunikacije; Resursi koje imamo: kadar - znanje i članovi interaktivnog tima. Budžet određujemo na osnovu navedenih resursa, ali i od smernica donatora i ciljeva projekta. U pitanju su finansijska sredstva za sprovođenje aktivnosti, za kupovinu opreme, sredstva za isplatu plata zaposlenima i trenerima, sredstva za izradu promotivnih materijala, kao i za samu promociju na društvenim mrežama, zarad boljeg marketinga.

5.4 Partneri, vrednosti i komunikacija

- Partneri: BOLD, NVO koje se bave pitanjima mladih, Obrazovne institucije, lokalne samouprave, Kancelarija za mlade, EYCA, UNDP, IMCG, Sindikat medija...
- Vrednosti: Prezentacija zajedničkih vrijednosti. Prilazimo im, tako što ćemo identifikovati ključne probleme i na osnovu toga graditi povjerilački odnos sa mladima, u cilju rješavanja izazova. Promjene kod ciljne grupe ćemo najprije uočiti na osnovu iskazanog interesovanja, odnosno praćenja, odziva u organizovanim aktivnostima i slobodnog govora. Ciljna grupa će konačno biti prisutna u javnom prostoru, omogućili smo njihovu participaciju, pa će tako mladi ohrabrivati jedni druge da se više angažuju u ovim i sličnim aktivnostima. Isto tako, mladi učesnici stižu i jačaju svoje komunikacijske sposobnosti. Učesnici koji su doprinijeli projektu i sami postaju uzor drugima da se odazovu na akciju, što će uticati na to da buduće generacije iskažu još veće interesovanje u odnosu na ranije.
- Komunikacija: Kao kanale komunikacije koristimo mreže koje su bliske mladoj populaciji, a to su: YouTube (podkast), Instagram (informisanje i promocija), kao i TikTok (kraći sadržaj podkasta i platforma za informisanje - udica). Probaćemo da uspostavimo i saradnju sa nekim emiterom,

zarad dodatne promocije i veće vidljivosti. Javnost će za nas zasigurno najviše saznati putem pomenutih društvenih medija.

5.5 Praćenje i izveštavanje

- Praćenje i izveštavanje: Učinak naših aktivnosti ćemo pratiti kroz analizu društvenih mreža i interakciju. Pokazatelji toga biće: broj pratilaca na YouTube, Instagram i TikTok; feedback - povratne informacije i komentari koje dobijamo od ljudi koji prate naš rad, dijeljenje i čuvanje sadržaja, broj pregleda i klikova na sadržaje koje dijelimo na različitim platformama.
- Kratkoročni rezultati: Problemi su identifikovani i kreirano je deset tema koje su interesantne ciljnoj grupi. Razvijen je cjelokupni koncept za podkast i društvene mreže. Raspisan je konkurs za 50 mladih od 18 do 30 godina, nakon čega je uslijedila selekcija prijavljenih kandidata. Kontaktirani su odabrani kandidati i formirane fokus grupe i sprovedene su edukacije. Selektovano je 30 učesnika koji su učestvovali u podkastu kao mladi reprezentivi svoje lokalne zajednice. Sprovedeno je deset podkasta, u kojima su u svakoj emisiji gostovala po tri učesnika iz različitih regija. Preduzete su sve aktivnosti vezane za produkciju i plasman podkasta. Informisano je 50.000 ljudi preko društvenih mreža, pa smo tako uspjeli da podignemo nivo znanja i svijest o problemima kod velikog broja gledalaca i pratilaca.
- Srednjeročni rezultati: 30 mladih ljudi iz Crne Gore je edukovano da govori o problemima s kojima se suočavaju. 50.000 mladih koji čine dio crnogorskog društva je informisano posredstvom društvenih mreža. Uspjeli smo da privučemo pažnju organizacija koje se bave problematikom mladih, pa je tako pet udruženja podržalo našu akciju kroz doprinos informisanja o edukaciji, kroz dijeljenje našeg sadržaja na svojim platformama. 50 mladih ljudi je usvojilo znanje u fokus grupama, dok je 30 mladih ljudi učestvovalo u realizaciji podkasta. Ovaj projekat je omogućio jaču povezanost između mladih i organizacija koje rade na poboljšanju njihove pozicije u društvu.
- Društveni uticaj: Doprinijele smo da su mladi ljudi u Crnoj Gori osnaženi i uključeni da javno govore o svojim problemima. Drugi su tu da ih slušaju i vrednuju njihov glas. Stvoren je medijski prostor za mlade. Osim toga, ambiciozno radimo i težimo ka dodatnom unapređenju projekta, pa tako u budućem periodu planiramo da nastavimo sa projektom kroz dodatno uključivanje uticajnih ljudi i eminentnih stručnjaka.

6. Zaključak i preporuke:

- Zaključci: Učinak naših aktivnosti ćemo pratiti kroz analizu društvenih mreža i interakciju. Pokazatelji toga biće: broj pratilaca na društvenim mrežama: YouTube, Instagram i TikTok; feedback - povratne informacije i komentari koje dobijamo od ljudi koji prate naš rad, dijeljenje i čuvanje sadržaja, broj pregleda i klikova na sadržaje koje dijelimo na različitim platformama...Postali smo prepoznatljiviji na društvenim mrežama, pa smo samim tim dobili i podršku drugih organizacija kroz promotivnu saradnju, što je omogućilo da naš sadržaj bude još vidljiviji i na drugim profilima.

Omladinski internet portal “mladoSD”

Mlado Smederevo

Marija Mavrić

1. Naslov mikro-plana/projekta

- Omladinski internet portal “mladoSD” Mlado Smederevo

2. Autor(i)

- Marija Mavrić

3. Podaci o podnosiocu prijave/autoru

- Naziv organizacije/individue: Marija Mavrić
- Opis: Diplomirana politikološkinja sa Fakulteta političkih nauka u Beogradu. Dobitnica stipendije “Boris Trivan” Instituta za digitalne komunikacije u Beogradu i sertifikovana profesionalna digitalna marketarka od strane Instituta za digitalni marketing iz Dablina. Vršnjačka edukatorica u nevladinoj organizaciji Popularna demokratija. Istraživačica na projektu Pokret Polet Trag fondacije i istraživačica na Monitoringu izbornih kampanja 2022. i 2023. godine koji sprovodi Krovna organizacija mladih Srbije. Alumnistkinja KOMS-ove Akademije omladinske politike i OEBS-ove Akademije dijaloga za mlade žene u politici. U skladu sa svojim akademskim znanjem i praktičnim iskustvom želi da doprinese poboljšanju položaja mladih i njihovoj političkoj i društvenoj participaciji.

4. Kratak opis mikro-plana/projekta

- Opis: Namera ovog projekta jeste osnaživanje položaja mladih u Smederevu putem ulaganja u informisanje mladih o dešavanjima, aktivnostima i svim relevantnim temama vezanim za mlade u gradu Smederevu. To se postiže pokretanjem i vođenjem omladinskog portala koji će tokom šest meseci voditi prethodno obučeni srednjoškolci sa teritorije grada Smedereva u saradnji i pod mentorstvom lokalnog presa. Mladi u Smederevu čine više od 16% stanovništva grada, a nemaju svoj omladinski lokalni medij i izvor informisanja. Zato smatramo da će pokretanje omladinskog lokalnog portala poboljšati položaj i pospešiti informisanje mladih u ovom gradu. Pored lokalnog presa, partner u projektu će biti i lokalne srednje škole kojih u Smederevu ima 5, kao i profesori građanskog vaspitanja pomoću kojih ćemo pozvati srednjoškolce da učestvuju u projektu, sprovesti obuku onih srednjoškolaca koji prođu proces selekcije i koji će biti deo redakcije portala, a i kasnije promovisati njihov rad i sam projekat. Takođe, partneri će biti i lokalne nevladine organizacije koje se bave mladima, a u umrežavanju sa njima će nam pomoći i Krovna organizacija mladih Srbije. Ovaj projekat je važan zato što će poboljšati položaj mladih u Smederevu kroz uvođenje njihovog kanala informisanja u vidu omladinskog portala koji do sada u Smederevu nije postojao. Pored toga, ovim projektom se mladi u Smederevu osnažuju na društvenu participaciju jer će upravo oni biti ti koji će voditi ovaj omladinski portal. Dakle, promena koja će uslediti jeste postojanje omladinskog portala koji će voditi mladi za mlade.
- Cilj: Cilj projekta je osnaživanje mladih u Smederevu kroz umrežavanje i uključivanje srednjoškolaca u procese informisanja, uz pokretanje i upravljanje portalom koji će mladi voditi za mlade. Projektom će se obezbediti angažovanje mladih u stvaranju relevantnog sadržaja, uz podršku lokalnih škola, profesora i medijskih sekcija.

5. Detaljan opis (kombinacija metodologija Mission Canvas & Teorija promene)

5.1 Problem i cilj

- Problem: Mladi u Smederevu prema poslednjem popisu čine više od 16% stanovništva, a nemaju svoj medij i sredstvo informisanja. Glavni problem je nepostojanje omladinskog medija u Smederevu. Samim tim, mladi su neinformisani o aktivnostima za mlade i obeshrabreni za bilo koji vid društvene participacije u gradu Smederevu.
- Cilj i Specifični ciljevi: Opšti cilj je umrežavanje i uključivanje mladih, odnosno srednjoškolaca, u procese informisanja u Smederevu i pokretanje portala koji bi vodili mladi za mlade. To će biti omogućeno putem specifičnih ciljeva kao što su: Povezati srednje škole, profesore, medijske sekcije i srednjoškolce u zajednički projekt informisanja; Usmeriti srednjoškolce kroz mentorsku saradnju sa lokalnim portalom; Osnažiti novinarske veštine 5 srednjoškolaca kroz obuku u novinarstvu.; Uspostaviti održivu infrastrukturu za digitalno informisanje mladih u Smederevu.

5.2 Ciljna grupa i stejholderi

- Ciljna grupa: Ciljna grupa su srednjoškolci sa teritorije grada Smedereva.

Problem je relevantan jer ne postoji lokalni omladinski portal i samim tim mladi nemaju pristup informacijama koje su za njih od značaja. Ciljnoj grupi je potrebno sredstvo za informisanje. Takođe, potrebna je i obuka onima koji će postati deo te redakcije i raditi na informisanju mladih u Smederevu. Korisnici su mladi sa teritorije Smedereva koji će sada imati svoje lokalno sredstvo informisanja u periodu od šest meseci.

- Stejholderi: Stejholderi su lokalne srednje škole, i uključene su povezivanjem sa učenicima i promovisanjem projekta na časovima građanskog vaspitanja.

Stejholderi su i lokalne omladinske organizacije. Partner će biti i redakcija lokalnog portala koji će delegirati i mentora koji će od početka projekta voditi naše srednjoškolce prvo kroz obuku unutar redakcije tog portala, a kasnije će ih mentorisati u njihovom vođenju omladinskog portala. Partner može biti i Krovna organizacija mladih Srbije koja će održati radionicu o položaju i potrebama mladih, i umrežiti našu redakciju sa nekom uspešnom omladinskom redakcijom u nekom drugom gradu. Ta redakcija će nam takođe biti partner i podeliće svojeniskustvo na nekoj od radionica.

5.3 Aktivnosti i resursi

- Aktivnosti: Umrežavanje sa srednjim školama, profesorima građanskog vaspitanja, lokalnim omladinskim organizacijama i lokalnim medijima. Selekcija mentora iz redova lokalnog medija. Selekcija 5 srednjoškolaca iz 5 srednjih škola (poželjno po jedan iz svake srednje škole radi umrežavanja) sa teritorije grada Smedereva. Sprovođenje obuke u trajanju od dva meseca od strane mentora i mentorske starije redakcije. Sprovođenje četiri radionice iz oblasti položaja i potreba mladih, medijske i digitalne pismenosti, lokalnog i omladinskog novinarstva i digitalnog marketinga u periodu od dva meseca koliko će trajati obuka radi osposobljavanja srednjoškolaca da vode omladinski portal i promovišu njegov rad na mrežama. Lansiranje portala i otvaranje društvenih mreža Instagram i TikTok. Prikupljanje materijala, pisanje i objavljivanje vesti na portal, kao i promovisanje rada portala i omladinske redakcije na društvenim mrežama u periodu od šest meseci.
- Resursi i Budžet: Ljudski resursi: jedan koordinator projekta i projektni asistent, jedan mentor i lokalni medij koji će mentorisati omladinsku redakciju, pet srednjoškolaca obučanih članova redakcije, četiri predavača.

Potreban je i domen i hosting za sajt, kao i stručnjak koji će osposobiti sajt za lansiranje.

Koordinator projekta, projektni asistent i mentor imaju mesečni honorar tokom celokupnog trajanja projekta, odnosno 8 meseci. Članovi redakcije, odnosno 5 selektovanih srednjoškolaca, nemaju honorar tokom prvih dva meseca koliko traje njihova obuka, a u preostalim 6 meseci je i njima predviđen mesečni honorar. Honorar po radionici predviđen je i predavačima. Potrebno je obezbediti sav neophodan materijal za učenje tokom trajanja obuke, a kasnije i sav potreban materijal za rad redakcije i njenu promociju.

Ljudski resursi: Za koordinatora projekta se tokom 8 meseci izdvaja 250\$ po mesecu, a projektni asistent 150\$ što je ukupno 3.200\$.

Putni troškovi: Za refundaciju putnih troškova trenerima predviđeno je 20\$ po treneru, što je ukupno 80\$ za četiri trenera.

Usluge: Za mentora iz lokalnog portala koji učesnike projekta vodi kroz ceo proces, priprema ih za vođenje portala i mentoriše ih tokom njihovog rada portalu predviđeno je 150\$ tokom svih 8 meseci trajanja projekta, odnosno ukupno 1.200\$. Za prethodno obučene novinare (srednjoškolce) predviđen je honorar od 50\$ po osobi tokom 6 meseci aktivnog rada na portalu nakon završene dvomesečne obuke i pripreme. To ukupno iznosi 1500\$. Za domen i hosting predviđeno je 80\$. Honorar za fotografa radionica iznosi 100\$ po danu, a ukupno 400\$. Honorar za predavače na radionici iznosi 120\$ po osobi, a ukupno 480\$. Honorar za dizajnera za materijale i vizuale projekata je 150\$. Zbirno se za usluge izdvaja 3.810\$.

Programski troškovi: Za materijal za radionice se izdvaja 50\$, za materijale za učesnike 12,5\$ po učesniku što je ukupno 75\$. Štampa materijala iznosi 100\$. Prostor za radionicu 65\$ po danu, ukupno 260\$. Posluživanje u toku radionica 60\$. Oglašavanje na Instagramu ukupno 250\$. Promo materijali (bedževi, nalepnice, plakati, cegeri, olovke) ukupno 250 setova iznosi 5.000\$ (20\$ po setu). Zbirno programski troškovi iznose 5.795\$.

Za administrativne troškove se izdvaja 1.288,50\$, a za bankarske transakcije 5\$ po transakciji i ukupno 75%.

Ukupan budžet koji je potreban za ovaj projekat je 14.173,50\$.

5.4 Partneri, vrednosti i komunikacija

- Partneri: Lokalni medij/portal koji će imati ulogu mentora. Škole koje će delegirati učenike i širiti glas o našem portalu. Ključni učesnici su učenici srednjih škola koji će proći obuku i voditi omladinski portal.
- Vrednosti i komunikacija: Naša ciljna grupa su mladi, pre svega srednjoškolci. Prvo uspostavljamo komunikaciju sa srednjoškolcima od 15 do 19 godina preko njihovih srednjih škola i profesora građanskog vaspitanja i medijskih sekcija.

Srednje škole i profesori građanskog i zaduženi za medijske sekcije delegiraju po jednog učenika iz svake srednje škole koji ima afinitet prema novinarstvu na osnovu interesovanja učenika. Sa njima gradimo odnos pre svega tako što ćemo za njih 5 (po jedan srednjoškolac/ka iz svake srednje škole u Smederevu) organizovati edukacije i mentorski program koji će im pružiti neophodno znanje za vođenje omladinskog portala. U sledećem koraku im pružamo iskustvo, odnosno priliku da upravo oni vode taj omladinski portal. Ostalim mladima pružamo priliku da budu informisani o njima bitnim stvarima. Naša poruka je da smederevska mladost treba biti vidljiva, informisana i osnažena da participira u društvenom životu. Kao kanal komunikacije koristićemo ljudstvo, odnosno škole kao resurs u putu pronalazačnju učenika koji će biti uključeni u projekat. Zatim, glavni kanal komunikacije je portal, a koristićemo i Instagram profil za promociju portala i približavanje ciljnoj grupi, mladima.

5.5 Praćenje i izveštavanje

1. Postojanje portala i njegova funkcionalnost - Izveštavanje o tome da li je portal postavljen i aktivan.
 2. Broj objavljenih vesti na portalu - Praćenje i izveštavanje o broju objavljenih sadržaja.
 3. Broj podeljenih vesti - Praćenje interakcija sa sadržajem (deljenje vesti).
 4. Broj posetilaca portala
 5. Prikupljanje podataka o efektima obuke
 6. Praćenje kvaliteta obuke
- **Kratkoročni i srednjeročni rezultati:** Uspostavljen je kontakt sa lokalnim srednjim školama, njihovim medijskim sekcijama i profesorima građanskog vaspitanja. Uspostavljen je kontakt i dogovor o mentorstvu sa lokalnim portalom. Sprovedena je selekcija 5 srednjoškolaca koji će proći edukaciju i voditi omladinski portal. Održana su 4 treninga za 5 srednjoškolaca koji će voditi portal za vreme 2 meseca koliko je trajala obuka srednjoškolaca za rad na portalu i priprema portala. Angažovani su eksperti za pravljenje i osposobljavanje portala. Razvijena je infrastruktura za digitalno informisanje mladih u vidu omladinskog portala. Omladinski portal je počeo sa radom, redovno informiše mlade grada Smedereva tokom 6 meseci i svoj rad promoviše na društvenoj mreži Instagram.
 - **Društveni uticaj:** Doprineli smo boljoj informisanosti mladih na teritoriji grada Smedereva o omladinskim temama time što smo ih najpre edukovali, a zatim osnažili, osposobili i omogućili da vode prvi lokalni omladinski portal.

Rešavanja problema šaranja fasada zgrada kao podsticaj i širenje govora mržnje i diskriminacije

Maja Ilijević

1. Naslov mikro-plana/projekta

- „Rešavanja problema šaranja fasada zgrada kao podsticaj i širenje govora mržnje i diskriminacije”

2. Autor(i)

- Maja Ilijević

3. Podaci o podnosiocu prijave/autoru

- Naziv organizacije/individue: Maja Ilijević

Opis: Diplomirani pravnik pravnog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu. Član sam Foruma mladih Evropskog pokreta u Srbiji. Takođe, učestvovala sam na raznim seminarima, treninzima, edukacijama i konferencijama, kao što su: Trening o izveštavanju i istraživanju kršenja ljudskih prava koju je organizovala YIHR (inicijativa mladih za ljudska prava; Letnja škola krivičnog prava u okviru projekta Ambasade SAD; Učešće na obuci pod nazivom Javni nastup kao preduslov za uspešan aktivizam u organizaciji, Colping društva Srbija. Mentor Slobodan Roksandić iz Instituta Main poin; Trening „Branitelji i braniteljke manjinskih prava“, u okviru Instituta za evropske poslove; Projekat pod nazivom IT HAS TO BE LOVE, organizacije NVO Prima Podgorica, pod pokroviteljstvom Erasmus plus projekta u Atini; „Škola spoljne politike od strane helsinškog odbora za ljudska prava, Evropska akademija u Tirani.

4. Opis mikro plana projekta:

- Rešavamo problem nedovoljne uključenosti mladih (15-20 god) unutar pitanja rešavanja problema šaranja fasada zgrada kao podsticaj i širenje govora mržnje i diskriminacije. Problem rešavamo na nivou grada Novog Sada (uži centar grada), pa će tako u ovom projektu učestvovati mladi koji su svakodnevni svedoci ovog problema. To konkretno stvara neprijateljsko okruženje, podstiče netrpeljivost i negativno utiče na kvalitet života stanovnika. Ovo je program direktno usmeren ka mladima, budućim generacijama i državi.
- Cilj- Glavni cilj: Glavni cilj projekta je unapređenje urbanih prostora kroz uklanjanje grafiti koji promovišu govor mržnje i diskriminaciju, stvaranjem čistih i vizuelno uređenih javnih prostora. Ovaj cilj obuhvata i angažovanje mladih u procesu obuke i njihove edukacije o važnosti zajedničke odgovornosti za oblikovanje sigurnih i tolerantnih zajednica.
- Specifičan cilj je edukacija i obuka 30 mladih volontera, uzrasta od 15 do 20 godina, za uklanjanje grafiti koji sadrže poruke govora mržnje i diskriminacije. Ovim projektom želimo podstaknuti mlade da aktivno učestvuju u stvaranju pozitivnih promena u svojoj lokalnoj zajednici, razvijajući veštine koje će doprineti društvenoj toleranciji i pomirenju.

5. Ciljna grupa:

Mladi iz Novog Sada, uzrasta od 15 do 20 godina iz užeg centra Novog Sada. Ovu generaciju smo obuhvatili sa posebnim razlogom, zato što su oni često glavna populacija koja učestvuje u šaranju, bilo iz dosade ili kao odgovor na socijalne tenzije. Stariji od ove uzrasne strukture već su prošli kroz ove i slične faze ponašanja. Naš cilj jeste da što više informišemo mlade o problemima koji se stvaraju i utičemo na suzbijanje budućih negativnih aktivnosti mladih. Aktivisti koji žele da učestvuju u projektima podizanja svesti o ovom sve više rastućem problemu. Lokalne vlasti koje bi imale interes da spreče vandalizam i poboljšaju i ulepšaju javni prostor. Lokalna zajednica koju čine stanovnici pogodjenih zgrada, posebno onih koji se osećaju ugroženim zbog diskriminatornih poruka.

Stejkholderi:

- **Lokalne vlasti:** Odgovorne za donošenje akata i regulacija vezanih za vandalizam, kao i za pružanje potrebnih dozvola za uklanjanje grafiti sa javnih i privatnih objekata. Njihova podrška je ključna za legalizaciju procesa uklanjanja grafiti.
- **Vlasnici zgrada:** Direktno pogođeni grafitima, posebno oni koji sadrže poruke govora mržnje i diskriminacije. Potrebna im je podrška u uklanjanju grafiti i zaštiti fasada. Njihova saradnja je ključna za ostvarivanje dozvola za uklanjanje grafiti sa njihovih objekata.
- **Policija:** Zadužena za identifikaciju počinitelaca i sprovođenje zakona, uključujući kažnjavanje onih koji postavljaju grafiti sa porukama mržnje i diskriminacije. Takođe, njihova uloga u pružanju podrške zakonodavnom okruženju je od esencijalnog značaja.
- **NVO (Nevladine organizacije):** Organizacije koje se bave pitanjima govora mržnje i diskriminacije. One će igrati ključnu ulogu u organizovanju kampanja podizanja svesti i edukativnih programa, kao i motivisanju volontera za uklanjanje grafiti. Takođe, mogu pružiti stručnu podršku u vođenju diskusija i obuka.
- **Obrazovne institucije:** Škole i univerziteti koji će biti uključeni u edukaciju mladih o štetnim posledicama grafiti sa porukama govora mržnje i diskriminacije. Imaju ključnu preventivnu ulogu u oblikovanju svesti mladih ljudi o važnosti tolerancije i poštovanja u društvu.
- **Privatni sektor i kompanije:** Mogu pružiti finansijsku podršku kroz donacije za uklanjanje grafiti, kao i podržati kampanje promocije čišćenja i zaštite fasada. Njihov doprinos može biti ključan u obezbeđivanju potrebnih resursa za realizaciju projekta.
- **Mediji:** Igraju važnu ulogu u širenju svesti o problemu grafiti koji podstiču govor mržnje i diskriminaciju. Mediji mogu koristiti svoje platforme za informisanje šire javnosti i motivisanje građana i organizacija da se uključe u akcije čišćenja i prevencije.
- **Građani i lokalna zajednica:** Aktivni učesnici u prijavljivanju grafiti i u akcijama čišćenja. Angažovanje lokalnih zajednica je ključno za uspešno sprovođenje ovog projekta, jer njihova inicijativa i podrška omogućavaju održivost inicijative i podstiču zajednički rad na očuvanju urbanih prostora.

6. Aktivnosti:

1. Kaznena politika i preventivne mere -Uvođenje društveno korisnog rada i drugih oblika sankcija za počinioce; Postavljanje kamera i osvetljenja na ključnim mestima kako bi se smanjila verovatnoća ponavljanja crtanja grafiti sa uvredljivim porukama ; Sprovođenje i pooštavanje kaznenih mera za počinioce grafiti sa govorom mržnje i diskriminacije.
2. Podizanje svesti medju gradjanima o štetnosti grafiti - Distribucija letaka i online sadržaja kako bi se skrenula pažnja javnosti na ovaj problem; Organizovanje edukativnih kampanja za stanovništvo, škole i omladinske grupe o negativnom uticaju grafiti koji sadrže govor mržnje i diskriminaciju.
3. Podrška vlasnicima zgrada u uklnjanju grafiti (obezbedjivanje fin. i tehničke podrške vlasnicima zgrada)

4. Stvaranje mehanizma za brzo prijavljivanje i uklanjanje grafitu. - organizacija besplatnih servisa za uklanjanje grafitu. Obezbeđivanje subvencija od strane lokalnih vlasti za vlasnike zgrade. Uspostavljanje saradnje sa nadležnim službama kako bi se osigurala brza reakcija na prijave i uklanjanje grafitu.
8. Resursi:
 - Volonteri i aktivisti potrebni za organizovanje radionica i angažovanje zajednice.
 - Donacije, fondovi lokalne vlasti, privatni sponzori za kupovinu sredstva i održavanje projekta.
 - Potrebni resursi za fokus grupe: prostor za realizacije i obuke.
 - Partnerstvo sa školama i nevladinim organizacijama za sprovođenje edukativnih sekcija i edukativnog sadržaja. Resursi koje imamo: kadar - znanje i članovi interaktivnog tima. Mašine za uklanjanje grafitu.

Budžet:

Određili smo budžet na osnovu sledećih troškova:

Troškovi za stručnjaka edukatora koji će da nadgleda i kontroliše obuku. Troškovi hrane za prijavljene volontere, za sve dane obuke i edukacije. Procentualno najveći deo budžeta nam je neophodan za kupovinu samih mašina za uklanjanje grafitu. Troškovi za operatere po svakom danu, 6 operatera ukupno, po 2 operatera na jednoj mašini.

7. Partneri:

NVO koje se bave pitanjima mladih, Obrazovne institucije škole koje će omogućiti edukaciju mladih o problemima govora mržnje i u okviru sekcije sprovedi akciju čišćenja spornih grafitu. Stručnjak u oblasti skidanja grafitu sa fasada zgrada, Lokalni preduzetnici i firme koji mogu sponzorirati projekat i sredstva potrebna za uklanjanje ovih grafitu. Kancelarija za mlade, ministarstvo turizma i omladine.

Opština i gradske vlasti za sprovođenje zakonskih mera i podršku projektima.

8. Vrednosti i komunikacije:

Ovim putem želimo da inovativnim pristupom utičemo na svest mladih u borbi protiv govora mržnje i diskriminacije putem grafitu. Time bismo podstakli na postizanje ključnih vrednosti kao što su pomirenje, tolerancija i solidarnost kao i jačanje osećaja zajedništva. To su ključni temelji izgradnje društva u kojem se svaki pojedinac oseća sigurno i poštovano. Promjene kod ciljne grupe ćemo najprije uočiti na osnovu iskazanog interesovanja, odnosno praćenja, odziva u organizovanim aktivnostima i slobodnog govora. Ciljna grupa će konačno biti prisutna u javnom prostoru, omogućili smo njihovu participaciju, pa će tako mladi ohrabrivati jedni druge da se više angažuju u ovim i sličnim aktivnostima. Isto tako, mladi učesnici stižu i jačaju svoje komunikacijske sposobnosti. Zapravo, učesnici koji su doprinijeli projektu i sami postaju uzor drugima da se odazovu na akciju, što će uticati na to da buduće generacije iskažu još veće interesovanje u odnosu na ranije. Kao kanale komunikacije koristimo mreže koje su bliske mladoj populaciji, a to su: Instagram i Tik Tok (informisanje i promocija). Probaćemo da uspostavimo saradnju sa Fondacijom Novak Djoković radi širenja pozitivnog uticaja na mlade. Ciljnu grupu i druge stejkholde planiramo da uključimo kroz medijski angažman i promociju, edukujući ih i pružajući im informacije o prilikama, mogućnostima razvijanja kritičkog mišljenja, davanja sugestija, učešćem u javnom mnjenju, pozivu za društveni angažman i promociju omladinskih aktivnosti.

9. Praćenje i izveštaj:

1. Monitoring- Postavljanje merljivih indikatora uspeha, kao što su broj uklonjenih grafita u određenom vremenskom periodu, broj edukativnih kampanja i radionica organizovanih za zajednicu. Broj novih grafita nakon sprovođenja preventivnih mera. Redovno praćenje aktivnosti prikupljanje podataka.
2. Izveštavanje kratkoročni izveštaji i godišnji izveštaji o dugoročnom napretku.

10. Kratkoročni rezultati:

1. Brzo uklanjanje postojećih grafita.
2. Pokretanje edukativnih kampanja, što će postepeno promeniti percepciju o ovom problemu i podstaći građane na odgovorno ponašanje.
3. Formiranje timova za uklanjanje grafita, organizovaće se timovi za brzu intervenciju koji će efikasno reagovati.
4. Prvi pravni postupci protiv počinitelaca grafita. uvođenje pooštrenih kaznenih mera što će imati efekat odvraćanja.

11. Srednjeoročni rezultati:

1. Smanjenje šaranja fasada sa govorom mržnje i diskriminacija, zahvaljujući boljoj edukaciji i društvenoj osudi takvih kacija. 2. Osnajivanje lokalnih zajednica da se aktivno uključe u zaštitu svog javnog prostora i promovisanjepozitivnih vrednosti. 3. Smanjenje troškova održavanja fasada.

12. Društveni uticaj- dugoročni rezultati:

1. Trajno smanjenje govora mržnje i diskriminacije u javnim prostorima.
2. Estetski unapredjeni javni prostori koji prikazuju vrednosti zajednice.
3. Povećanje estetskih vrednosti urbanih sredina - očuvanje fasada i uklnjanje grafita poboljšava vizuelni izgled gradova i čini ih kvalitetnijim mestima za život građana

NEOAXIS (eng. Nova Simetrija), program socijalne i organizacione inkluzije osoba sa neurodiverzitetom

Milena Stoilović, Aleksandra Tepavčević i Katarina Petrović

1. Naslov mikro-plana/projekta

- NEOAXIS (eng. Nova Simetrija), program socijalne i organizacione inkluzije osoba sa neurodiverzitetom – Milena Stoilović, Aleksandra Tepavčević i Katarina Petrović

2. Autor(i)

- Milena Stoilović
- Aleksandra Tepavčević
- Katarina Petrović

3. Podaci o podnosiocu prijave/autoru

Naziv organizacije/individue: neformalna grupa Neoaxis

- Opis: Neformalna grupa Neoaxis je inicijativa posvećena promociji inkluzije neurodiverzitetnih osoba u društvo i na tržište rada. Misija organizacije je da unapredi razumevanje i integraciju ljudi sa neurološkim specifičnostima, kao što su ADHD, autizam, disleksija i drugi oblici neurodiverzitetnosti, u radne i obrazovne sfere. Kroz istraživanje, edukaciju i saradnju sa različitim društvenim akterima, Neoaxis se bori za ravnopravnost i pravičnost u zapošljavanju, kao i za stvaranje radnih okruženja koja podržavaju sve zaposlene.
- Glavne aktivnosti organizacije uključuju sprovođenje istraživanja o inkluziji na tržištu rada, organizovanje edukacija i obuka za poslodavce i zaposlene, kao i razvoj različitih alata i resursa za poboljšanje pristupačnosti radnih mesta za neurodiverzitetne osobe. Kroz projekte kao što je Nova Simetrija, organizacija je uspešno realizovala ankete, intervjue i panel diskusije na temu radne inkluzije, a njeni članovi aktivno učestvuju u kreiranju inkluzivnih politika zapošljavanja u saradnji sa partnerima iz nevladinog sektora i poslovnog sveta.
- Neoaxis je dobitnik Boldovih malih grantova 2024-2025, kroz koje sprovodi istraživanje tržišta rada i organizuje panel diskusiju o inovacijama u inkluziji na radnom mestu za svoj projekat Nova Simetrija, faza 01.

4. Kratak opis mikro-plana/projekta

- Opis: Projekat “Nova Simetrija” ima za cilj istraživanje i unapređenje radne inkluzije za radno sposobne kadrove sa neurodiverzitetom na regionalnom tržištu rada. Kroz seriju aktivnosti, uključujući online anketu, intervjue, fokus grupe i panel diskusiju, nastojimo da podstaknemo poslodavce da razvijaju inkluzivne prakse zapošljavanja i podrške. Projekat obuhvata sve ključne aktere u procesu zapošljavanja, uključujući HR menadžere, neurodivergentne profesionalce, neurotipične zaposlene, organizacije za podršku neurodiverzitetu, kao i relevantne institucije i partnere iz sektora zapošljavanja. Podršku projektu pruža Bold Program Ambasade Sjedinjenih Američkih Država u Srbiji, organizacija ASK, kao i drugi partneri iz nevladinog sektora.

- Projekat traje od septembra 2024. do marta 2025. godine, sa definisanim fazama koje uključuju dizajn anketa, sprovođenje istraživanja među zaposlenima i poslodavcima, organizaciju panel diskusije i fokus grupa, kao i izradu izveštaja sa preporukama za dalji razvoj inkluzivnih praksi. Lokacija realizacije svih ključnih aktivnosti biće Beograd. Očekivani uticaj projekta je uključivanje 15 poslodavaca u programe inkluzije do februara 2025. godine, povećanje svesti o potrebama zaposlenih sa neurodiverzitetom i razvoj održivih partnerstava koja će omogućiti dugoročnu podršku radnoj inkluziji. Kroz izgradnju kapaciteta za inkluziju, edukaciju menadžera i sprovođenje institucionalnih promena, projekat će doprineti stvaranju radnog okruženja koje podržava sve zaposlene.
- Cilj: Projekat "Nova Simetrija" je važan jer se bavi ključnim pitanjem radne inkluzije osoba sa neurodiverzitetom, koje su često marginalizovane na tržištu rada zbog nedostatka razumevanja i prilagođenosti radnih okruženja. Iako su potrebe ovih pojedinaca široko prepoznate u razvijenim tržištima rada, u Srbiji i na regionalnom nivou, ovakvi izazovi nisu dovoljno istraženi, a poslodavci se suočavaju sa poteškoćama u implementaciji inkluzivnih praksi. Kroz istraživanje, edukaciju i direktnu saradnju sa poslodavcima, cilj nam je stvoriti promenu koja će doprineti većoj prihvaćenosti neurodiverzitetnih kadrova, unaprediti radne uslove za zaposlene sa specifičnim potrebama i pomoći poslodavcima da razviju politike koje omogućavaju ravnotežu i pravičnost u zapošljavanju.

5. Detaljan opis (kombinacija metodologija Mission Canvas & Teorija promene)

5.1 Problem i cilj

- Problem: Društveni problem koji rešavamo je neprilagođenost organizacionih aspekata radno angažovanim kadrovima sa različitim oblicima neurodiverziteta. Ovaj problem najviše pogađa neurodivergentne pojedince, koji se suočavaju sa izazovima u radnom okruženju koje nije dizajnirano da odgovori na njihove specifične kognitivne i senzorne potrebe. Takva neprilagođenost ograničava njihov potencijal i doprinos, čineći integraciju u tradicionalne organizacije teškom.
- Cilj i Specifični ciljevi: Rešenje koje nudimo je stvaranje inkluzivnijeg radnog okruženja koje smanjuje stigmatu i poboljšava kvalitet života neurodivergentnih radnika, čime se doprinosi njihovoj punoj integraciji u radnu snagu. Pored toga, želimo postići ekonomske beneficije za organizacije kroz veću produktivnost i angažovanost zaposlenih, kao i promenu u kulturi zapošljavanja koja ceni različite talente i veštine. Dugoročni cilj je obezbediti podršku organizacijama kroz edukaciju i razvoj strategija inkluzije, što će doprineti većoj socijalnoj i profesionalnoj integraciji neurodivergentnih osoba u radnom okruženju. Specifični ciljevi uključuju:
 - Sakupljanje podataka od najmanje 100 kompanija o njihovim praksama i izazovima u vezi sa inkluzijom neurodivergentnih kadrova do kraja prvog kvartala.
 - Identifikovanje ključnih oblasti za podršku prilagođavanju radnog okruženja do kraja drugog kvartala.
 - Priprema izveštaja i distribucija zainteresovanim stranama do kraja trećeg kvartala, kako bi se omogućila implementacija strategija za inkluziju.

Naš zadatak je da omogućimo da se 15 poslodavaca uključi u programe inkluzija osoba sa neurodiverzitetom do kraja februara 2025. godine. Organizujemo seriju aktivnosti uključujući ankete, intervjue, fokus grupe, panel diskusije i prezentacije rezultata istraživanja, kako bismo povećali svest i spremnost poslodavaca u cilju istraživanja o radnoj inkluziji i unapređenju radnih uslova kadrova sa neurodiverzitetom.

5.2 Ciljna grupa i stejkholderi

- Ciljna grupa: Problem koji rešavamo je relevantan jer mnoge kompanije na regionalnom tržištu rada još uvek nemaju odgovarajuće prakse za uključivanje talenata sa neurodiverzitetom, dok zaposleni sa neurodivergentnim potrebama često ne mogu u potpunosti ostvariti svoj potencijal u radnom okruženju koje nije prilagođeno njihovim specifičnostima.

Ciljna grupa uključuje:

- Kompanije sa željom za uključivanje neurodivergentnih radnika u svoje aktivnosti.
- Zaposlene ili nezaposlene, radno sposobne ljude sa neurodiverzitetkim izazovima, stariji od 18 godina.

Ciljnoj grupi je potrebna edukacija, resursi i podrška za prilagodbu radnog okruženja, kao i smanjenje stigme u vezi sa neurodiverzitetom. Kroz ovaj projekat, želimo postići inkluzivniji radni prostor, smanjiti prepreke za neurodivergentne osobe i unaprediti njihove šanse za uspeh u profesionalnom životu.

- **Stejkholderi:** Stakeholderi projekta uključuju različite ključne grupe koje igraju važnu ulogu u implementaciji i uspehu inicijative. Kompanije na regionalnom tržištu rada sa interesom za inkluziju radno angažovanih kadrova sa neurodiverzitetom predstavljaju osnovne partnere u procesu zapošljavanja i stvaranja inkluzivnog radnog okruženja. Radno sposobni kadrovi sa neurodiverzitetom direktno koriste prakse koje projekt promoviše, čime im se omogućava veća inkluzija. NVO organizacije koje se bave pitanjima invaliditeta pružaju stručnu podršku i resurse, dok obrazovne institucije obezbeđuju obuke i edukaciju. Privredne komore i udruženja poslodavaca podržavaju razmenu najboljih praksi i promociju inkluzivnih praksi zapošljavanja. Takođe, neurodiversity konsultanti i koučevi pružaju stručnu pomoć u implementaciji inkluzivnih strategija, kao i podršku za radno angažovane osobe sa neurodiverzitetom i njihove poslodavce. Svi ovi akteri zajedno doprinose stvaranju inkluzivnijeg radnog okruženja.

5.3 Aktivnosti i resursi

- **Aktivnosti:** Planirane aktivnosti u okviru projekta uključuju sledeće ključne korake: Prikupljanje podataka putem online anketa i intervjua: Do kraja prvog kvartala prikupiće se podatke od najmanje 100 kompanija kako bismo identifikovali njihove prakse, izazove i potrebe u vezi sa inkluzijom kadrova sa neurodiverzitetom. Ove aktivnosti su odabrane kako bi se stvorila realna slika o trenutnim prilikama i preprekama u zapošljavanju ove ciljne grupe. Organizacija panel diskusije i fokus grupa: U decembru ćemo organizovati panel diskusiju u Beogradu, koja će okupiti 30 poslodavaca i 50 njihovih predstavnika. Cilj je razmena iskustava i prezentacija rezultata anketa i intervjua, a diskutovaće se o prilagođavanju radnog okruženja. Fokus grupe će dublje istražiti specifične aspekte inkluzije, kao što su izazovi s prilagođavanjem prostora, zadataka i radnih procedura za neurodivergentne radnike. Priprema i distribucija izveštaja: Na osnovu prikupljenih podataka, biće izrađen izveštaj koji će sadržati ključne uvide i preporuke. Ovaj izveštaj će biti distribuiran kompanijama, nevladinim organizacijama, obrazovnim institucijama i relevantnim stejkholderima kako bi se olakšalo donošenje informisanih odluka u vezi sa inkluzijom. Edukacija i trening za poslodavce: Planiramo organizovanje obuka za HR menadžere i zaposlene, uz pomoć neurodiversity konsultanta i koučeva. Kroz edukaciju o inkluzivnim praksama, želimo povećati sposobnost poslodavaca da bolje prepoznaju i odgovore na specifične potrebe neurodivergentnih radnika.
- **Resursi i Budžet:** Da bismo sproveli projektne aktivnosti, potrebni su nam različiti resursi. To uključuje ljudske resurse, kao što su eksperti iz oblasti neurodiverzitetnih konsultacija, obuka za poslodavce, facilitatori i moderatori, kao i tehnološke resurse za sprovođenje anketa i online intervjua. Takođe, potrebni su nam finansijski resursi za organizaciju panel diskusija, promociju putem društvenih mreža i pripremu izveštaja.

5.4 Partneri, vrednosti i komunikacija

- **Partneri:** Partneri uključeni u realizaciju projekta igraju ključnu ulogu u obezbeđivanju stručnosti, resursa i implementaciji inkluzivnih aktivnosti. NVO i organizacije koje se bave pitanjima invaliditeta, poput Smart Kolektiva, pružaju stručnu podršku i resurse za inkluziju. Obrazovne institucije, kao što su Defektološki fakultet, Filozofski fakultet i FON, igraju važnu ulogu u obrazovanju i obuci poslodavaca o inkluzivnim praksama. Infostud omogućava širenje informacija i zapošljavanje, dok Kancelarija za mlade Beograd podržava mlade u procesu zapošljavanja. Privredne komore

i socijalna preduzeća pomažu u promociji inkluzivnih praksi zapošljavanja i razmeni najboljih praksi. Svi ovi partneri doprinose ostvarivanju ciljeva projekta, pružajući neophodnu podršku i dugoročnu održivost inicijativa.

- Vrednosti i komunikacija: Kako bismo gradili odnose sa ciljnom grupom, fokusiraćemo se na transparentnu i stalnu komunikaciju, kroz edukaciju i pružanje relevantnih resursa. Naše ključne poruke biće vezane za značaj inkluzije, smanjenje stigme i unapređenje radnih uslova za osobe sa neurodiverzitetom. Uključivanje ciljne grupe i stejkholdera obezbeđeno je kroz saradnju sa partnerima, interaktivne online ankete, intervjuje i fokus grupe, kao i kroz organizovanje edukativnih panela. Kanali komunikacije uključuju društvene mreže, email kampanje, webinare, kao i direktnu komunikaciju putem naših partnera i relevantnih institucija.

5.5 Praćenje i izveštavanje

- Praćenje i izveštavanje: Kvantitativni indikatori uključuju broj popunjenih anketa, broj učesnika u intervjuima i fokus grupama, kao i broj kompanija koje su implementirale inkluzivne prakse. Kvalitativni indikatori obuhvataju povratne informacije od učesnika, stejkholdera i partnera o promenama u njihovim stavovima i praksama u vezi sa inkluzijom neurodiverzitetnih kadrova. Ovi podaci će biti analizirani kako bi se procenila efikasnost projekta i njegov uticaj na radnu inkluziju.
- Kratkoročni i srednjeročni rezultati: Neposredni rezultati aktivnosti biće merene kroz broj učesnika u anketama, intervjuima i fokus grupama, kao i kroz broj kompanija koje su se angažovale u implementaciji inkluzivnih praksi. Ovi podaci će biti verifikovani analizom rezultata i povratnih informacija od učesnika i partnera. Srednjeročni rezultati očekuju se u vidu većeg broja kompanija koje su usvojile inkluzivne strategije zapošljavanja i promene u radnim praksama, kao i povećanja svesnosti o potrebama neurodiverzitetnih kadrova među poslodavcima.
- Društveni uticaj: Dugoročne promene koje želimo da postignemo uključuju stvaranje trajnih, inkluzivnih radnih okruženja koja podržavaju neurodiverzitet. To podrazumeva integraciju neurodiverzitetnih kadrova u širok spektar kompanija, smanjenje stresa i stigmatskog ponašanja u radnim sredinama, kao i povećanje zapošljivosti i kvaliteta života zaposlenih sa neurodiverzitetnim izazovima. Takođe, želimo unaprediti socijalnu odgovornost organizacija i motivisati druge poslodavce da implementiraju inkluzivne prakse i politike.

6. Zaključak i preporuke:

- Zaključci: Zaključci projekta biće usmereni na postizanje konkretnih i održivih promena u radnom okruženju, uključujući povećanje zapošljavanja i podrške za neurodiverzitetne radnike. Očekuje se smanjenje stigme, stvaranje inkluzivnih radnih politika i povećanje svesti među poslodavcima o važnosti neurodiverzitetne inkluzije. Projekat će omogućiti kompanijama da prepoznaju i implementiraju bolje prakse za radnu inkluziju, a takođe će pružiti konkretne preporuke za dalje obrazovanje i podršku za menadžere, zaposlene i sve relevantne organizacije.
- Preporuke: Predlozi za poboljšanje i plan za praćenje trebaju se fokusirati na održavanje dugoročnih odnosa sa partnerima i ciljnom grupom. Važno je kontinuirano pratiti napredak kroz upitnike, fokus grupe i intervjuje sa stakeholderima, kao i redovno analizirati rezultate sprovedenih aktivnosti. Takođe, preporučuje se dodatna obuka za poslodavce i zaposlene, kako bi se obezbedila kontinuirana inkluzija i unapređenje radnih uslova. Evaluacija i izveštaji će služiti kao osnova za prilagođavanje strategija i obezbeđivanje trajnog uticaja na radnu inkluziju neurodiverzitetnih osoba.

SeniorLab

Ali Kontić i tim SeniorLab-a

1. Naslov mikro-plana/projekta

- SeniorLab

2. Autor(i)

- Ali Kontić i tim SeniorLaba

3. Podaci o podnosiocu prijave/autoru

- Naziv organizacije/individue: Ali Kontić
- Opis: www.linkedin.com/in/ali-kontic-939781215

4. Kratak opis mikro-plana/projekta

- Opis: SeniorLab jeste projekat koji je fokusiran na dizanju nivoa računarske pismenosti kod populacije treće životne dobi da bi bili u stanju da budu dio digitalnoga modernoga društva.
- Cilj: Demokratsko parvo svakoga građanina jeste da može iskoristiti sve prilike koje su mu ponuđene. Danas kada jedna osoba ne posjeduje nivo računarske pismenosti upitno je da li je u stanju stupiti do svih dostupnih informacija, prilika, edukacija...

5. Detaljan opis (kombinacija metodologija Mission Canvas & Teorija promene)

5.1 Problem i cilj

- Problem: Niska računarska pismenost kod populacije treće životne dobi
- Cilj i Specifični ciljevi: Motivacija ove populacije, edukacija, širenje svijesti o ovome problemu

5.2 Ciljna grupa i stejkholderi

- Ciljna grupa: Edukatori iz svijeta IT-a, populacija treće živote dobi
- Stejkholderi: Donatori I sponzori

5.3 Aktivnosti

- Aktivnosti: Edukacione radionice, zapošljenje edukatora, PR kapmanja

5.4 Partneri, vrednosti i komunikacija:

- Vrednosti i komunikacija: Kroz društvene mreže za mladu populaciju, te kroz tradicionalne medije za populaciju teće životne dobi

5.5 Praćenje i izveštavanje

- Praćenje i izveštavanje: Kroz taskove i testove koji polaznik dobije da potvrdi da li je računarski pismen
- Društveni uticaj: Da svaki invidualac je u stanju da iskoristi sve prilike koje jedan sistem mu/joj nudi

6. Zaključak i preporuke:

<https://www.seniorlab.ba>

Job shadowing program za studente roditelje na internet portalu Akademska beba

Andela Zec

1. Naslov mikro-plana/projekta

Job shadowing program za studente roditelje na internet portalu Akademska beba

2. Autor(i)

- Andela Zec

3. Podaci o podnosiocu prijave/autoru

- Naziv organizacije/individue: Andela Zec
- Opis: Društveno-odgovorna inicijativa Akademska beba je nastala kao registrovani internet medij u vlasništvu nevladine organizacije Studentska asocijacija Univerziteta u Novom Sadu sa ciljem da prepozna i pronađe rešenje za socio-ekonomske probleme sa kojima se suočavaju studenti roditelji u Novom Sadu i u celoj Srbiji kao ranjiva društvena grupa.

4. Kratak opis mikro-plana/projekta

- Opis: Job shadowing program za studente roditelje na internet portalu Akademska beba
Predstavlja jedan oblik plaćene radne prakse uz mentorstvo za studente roditelje sa Univerziteta u Novom Sadu kao ranjivu društvenu grupu koju će moći da obavljaju od kuće, odnosno, na daljinu i tako balansiraju svoj studentski i roditeljski život uz mogućnost da preko ovog programa steknu konkretno radno iskustvo za svoj cv na poziciji veb novinara i saradnika za društvene mreže i usput zarade novac koji im je preko potreban za izdržavanje novorođene bebe.
- Cilj: Ovaj program je važan jer pruža radnu inkluziju studentima roditeljima kao ranjivoj grupi mladih ljudi koja nije sistemski prepoznata od strane države, a koja je u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti.

5. Detaljan opis (kombinacija metodologija Mission Canvas & Teorija promene)

5.1 Problem i cilj

- Problem: Smanjenje siromaštva kao jedan od 17 ciljeva održivog razvoja kroz radnu inkluziju studenata roditelja sa Univerziteta u Novom Sadu putem job shadowing programa.
- Cilj i Specifični ciljevi: Cilj je radna inkluzija studenata roditelja koja obuhvata mentorski pristup svakom pojedinačnom praktikantu i rad na portal Akademska beba na poziciji veb novinara i saradnika za društvene mreže. Dugoročna vizija je da kroz postojanje job shadowing programa na portalu omogućimo radnu inkluziju za studente roditelje koja je u skladu sa strateškim dokumentima Vlade Srbije koji se tiču balansa između posla i rada. Specifični ciljevi su: Omogućiti studentima roditeljima, kao ranjivoj grupi, da steknu konkretno radno iskustvo i preporuku za buduće poslodavce;

Omogućiti rad na daljinu kako bi studenti mogli da usklade svoje roditeljske i studentske obaveze; Pružiti fleksibilno radno vreme koje će biti dogovoreno sa mentorom, kako bi se obezbedila ravnoteža između profesionalnog i privatnog života; Omogućiti studentima roditeljima da rade nepuno radno vreme, sa maksimalno 20 sati sedmično.

5.2 Ciljna grupa i stejkholderi

- Ciljna grupa: Studenti roditelji Univerziteta u Novom Sadu koji su zamrzli godinu studiranja zbog roditeljskih obaveza koji su kao nezaposlena lica u riziku od siromaštva i koji se bore sa finansijskim poteškoćama.
- Stejkholderi: Domaći i međunarodni donatori kao dugoročni partneri koji prepoznaju misiju i viziju Akademske bebe u borbi za socijalnu inkluziju studenata roditelja kao marginalizovane društvene grupe i njihovo prepoznavanje u sistemu socijalne zaštite od strane države Srbije.

5.3 Aktivnosti i resursi

- Aktivnosti: Ključne aktivnosti se odnose na kreiranje mentorskog programa za plaćenu radnu praksu kroz job shadowing program u skladu sa potrebama studenata roditelja kao učesnika programa da kroz plaćenu radnu praksu steknu nova znanja i veštine iz oblasti veb novinarstva i digitalnih medija koja će im pomoći da se brže integrišu na tržištu rada.
- Resursi: Budući da se program odvija na daljinu, glavni resursi su računar, internet konekcija i mentori kao ljudski resursi, a potrebna stavka koja treba biti budžetirana se odnosi na troškove ljudskih resursa programa u vidu novčanih naknada za rad mentora i naknade za praksu studenata roditelja. Okvirno vreme trajanja programa je tri do šest meseci.

5.4 Partneri, vrednosti i komunikacija

- Partneri: Ostvarivanje dugoročne saradnje sa domaćim i međunarodnim donatorima na job shadowing programu sa ciljem da se obezbedi učenje kroz rad studentima roditeljima kao marginalizovanoj grupi mladih ljudi koji su ključni učesnici programa.
- Vrednosti i komunikacija: Sa ciljnom grupom gradimo odnose kroz svakodnevnu poslovnu komunikaciju u toku trajanja job shadowing programa.

5.5 Praćenje i izveštavanje

- Praćenje i izveštavanje: Napredak pratimo kroz dnevne i sedmične izveštaje o radu studenata roditelja na osnovu kojih organizujemo redovne sastanke jednom sedmično sa ciljem unapređenja procesa učenja kroz rad studenata roditelja preko job shadowing programa, a glavni indikatori su nam konkretan učinak studenata roditelja na portal i sposobnost da uz mentorsku pomoć prenesu teorijsko znanje u praktičnom radu.
- Kratkoročni i srednjeročni rezultati: Kratkoročni rezultati su privremeni radni angažman na daljinu uz mentorstvo za student roditelje, a srednjeročni rezultat je sticanje konkretnog radnog iskustva za cv, konkretnih radnih veština iz oblasti digitalnih medija za tržište rada iz oblasti društveno-humanističkih nauka i osposobljavanje za samostalni rad nakon završetka job shadowing programa.
- Društveni uticaj: Smanjenje rizika od siromaštva kroz radnu inkluziju studenata roditelja u okviru job shadowing programa.

6. Zaključak i preporuke:

- Zaključci: Mapiranje potrebe studenata roditelja kao marginalizovane grupe mladih ljudi za radnom inkluzijom kroz mentorsku pomoć i onlajn plaćenu praksu koja je u skladu sa jednim od 17 ciljeva održivog razvoja, a to je smanjenje siromaštva među socijalno ugroženim grupama.

- Preporuke: Potrebno je redovno mapiranje potreba studenata roditelja kroz fokus grupe i lobiranje da društveno-odgovorna inicijativa Akademska beba iz neprofitnog sektora pređe u državni sektor Republike Srbije kao prvo onlajn socijalno preduzeće koje zapošljava student roditelje kao marginalizovanu društvenu grupu na prostoru bivše Jugoslavije.
- Prilog: Logo društveno-odgovorne inicijative Akademska beba.

web portal za studente roditelje
AKADEMSKA BEBA

Inicijative učesnika Summer Hub-a

SummerHub, koji je održan od 15. do 21. jula na Divčibarima, okupio je 40-oro mladih iz Srbije, Crne Gore i Bosne i Hercegovine. Tokom jedne nedelje, učesnici su stekli ključna znanja o kreiranju projekata i razvijali svoje veštine u različitim oblastima. Zajedno sa stručnjacima, naučili su kako da razviju svoju projektnu ideju, napišu projekat i identifikuju potencijalne donatore. Pored toga, učesnici su se upoznali sa osnovama komunikacija, fundraisinga i upotrebe inovativnih metoda u pisanju projekata.

U fokusu su bile sledeće tematske oblasti:

POMIRENJE I SARADNJA MLADIH NA BALKANU

Učesnici su dobili tematsko usmerenje kroz primere aktivističkih projekata, razvijali ideje za buduće inicijative i informisali se o trenutnom stanju u ovoj oblasti. Takođe, bilo je značajno doprineti razvoju svesti o značaju regionalnog omladinskog aktivizma, sa posebnim akcentom na Srbiju, Crnu Goru i Bosnu i Hercegovinu.

Ekspertkinja: Sofija Todorović, direktorka Inicijative mladih za ljudska prava, Srbija.

LJUDSKA PRAVA I RODNA RAVNOPRAVNOST

Kroz primere aktivističkih projekata, učesnici su se upoznali sa izazovima u borbi za ljudska prava i rodnu ravnopravnost. Razvijena je svest o važnosti angažovanja u ovoj oblasti, kao i o trenutnom stanju u BIH, CG i SRB.

Ekspertkinja: Sofija Todorović, direktorka Inicijative mladih za ljudska prava, Srbija.

EKOLOGIJA, CIRKULARNA EKONOMIJA I SOCIJALNO PREDUZETNIŠTVO

Kroz predavanja i primere projekata, učesnici su dobili up-to-date informacije o ekološkim akcijama, promociji cirkularne ekonomije i socijalnom preduzetništvu. Fokus je bio na održivom razvoju i važnosti ovih inicijativa za lokalne zajednice.

Eksperti: Nataša Niškanović, ko-osnivačica Festivala drugačije mode i ekspertkinja za komunikacije; Časlav Jovičić, projektni asistent, Evropski pokret u Srbiji.

KOMUNIKACIJA I KAMPANJE

Učesnici su se upoznali sa planiranjem i vođenjem promotivnih, edukativnih i informativnih kampanja u aktivističkim inicijativama. Takođe, učili su kako koristiti različite metode i alate za efikasno sprovođenje kampanja.

Ekspertkinja: Nataša Niškanović, ko-osnivačica Festivala drugačije mode i ekspertkinja za komunikacije.

PR I UPRAVLJANJE ODNOSIMA SA JAVNOŠĆU

Učesnici su imali priliku da se upoznaju sa planiranjem i sprovođenjem promotivnih, edukativnih i informativnih kampanja unutar aktivističkih inicijativa. Kroz korišćenje različitih metoda, tehnika i alata, polaznici su naučili kako da razvijaju efikasne kampanje i razumeju značaj komunikacione strategije u ostvarivanju aktivističkih ciljeva. Takođe, predstavljena su im rešenja za krizne situacije, uz fokus na razvoj svesti o javnoj percepciji i važnosti izgradnje reputacije organizacije.

Ekspertkinja: Ana Đukić, projektna menadžerka, Evropski pokret u Srbiji.

FUNDRAISING

Program je uključivao sesije o prikupljanju finansijskih sredstava za realizaciju aktivističkih ideja, uz naglasak na razumevanje važnosti finansijskog upravljanja u civilnom društvu.

Ekspertkinja: Dragana Đurica, generalna sekretarka, Evropski pokret u Srbiji.

OD IDEJE DO PROJEKTA

Učesnici su stekli znanje o procesu razvoja projektnih aplikacija i kako da transformišu svoje ideje u konkretne projektne predloge, koristeći tehnike i alate za razvoj projekata.

Ekspertkinje: Zorana Milovanović, rukovoditeljka razvoja Inicijative mladih za ljudska prava, Srbija; Dragana Đurica, generalna sekretarka, Evropski pokret u Srbiji.

Kroz preostale radionice, učesnici su stekli veštine u pisanju i predstavljanje projekata, naučili su o logici projektnih aplikacija i metodama zagovaranja za podršku realizaciji svojih ideja. Takođe, imali su priliku da predstave svoje projekte i razviju svest o značaju proaktivnosti u razvoju i implementaciji aktivističkih inicijativa.

Ekspertkinje: Zorana Milovanović, rukovoditeljka razvoja Inicijative mladih za ljudska prava, Srbija; Dragana Đurica, generalna sekretarka, Evropski pokret u Srbiji.

Networking sesije omogućile su učesnicima da se povežu sa stručnjacima iz oblasti, dok su dnevne evaluacije omogućile refleksiju o sadržaju i tehnikama rada tokom celokupnog programa. Pored networking sesija, učesnici Winter Hub-a, kao što su Ali Kontić, Gorana Pebić i Milena Stoilović, imali su priliku da se uključe i prenesu svoja iskustva u pisanju projekata i drugim relevantnim temama. Kroz ovaj interaktivni proces, učesnici su mogli direktno učiti od bivših učesnika, koji su podelili svoje praktične savete i strategije za uspešan rad na projektima.

Fasilitatori:

Nenad Bušić, Forum mladih Evropskog pokreta u Srbiji, Časlav Jovičić i Ivana Ristivojević, Evropski pokret u Srbiji.

Ovaj deo publikacije posvećen je inicijativama mladih koje su nastale kao rezultat ovog okupljanja – projektima i planovima koje su učesnici razvili kroz praktične aktivnosti i mentorsku podršku tokom Summer Hub-a. Svaki od ovih mikro projekata odražava individualne pristupe i inovativne ideje mladih lidera, koji su uz podršku eksperata usmereni na konkretne akcije u svojim zajednicama. Ovi projekti ne samo da ukazuju na snagu zajedničkog učenja i saradnje, već predstavljaju konkretne korake u jačanju omladinskog aktivizma i angažovanja na lokalnom nivou.

Svi mikro projekti su razvijeni uz primenu metodologija Mission Canvas i Teorija promene, koje su učesnicima pomogle da jasno definišu svoje ciljeve, identifikuju ključne resurse i prepoznaju izazove na putu ka implementaciji svojih ideja. Ove metodologije pružaju strukturalni okvir koji omogućava održivost i efikasnost projekata, kao i jasnu viziju promene koju učesnici žele da ostvare u svojim zajednicama.

Obilježavanje Svjetskog dana prijevremeno rođene djece u Gradu Bijeljina

Dragan Vulin

1. Naslov mikro-plana/projekta

- Obilježavanje Svjetskog dana prijevremeno rođene djece u Gradu Bijeljina

2. Autor(i)

- Dragan Vulin

3. Podaci o podnosiocu prijave/autoru

- Naziv organizacije/individue: Dragan Vulin
- Opis: Ja sam Dragan Vulin. Dolazim iz Bijeljine. Imam 21 godinu. Učestvovao sam u projektu PROFOS - Profesionalizacija omladinskog sektora kreiranjem održivog kurikuluma; Škole integriteta 2023. Alumnista sam predmeta Demokratija od teorije do prakse. Učesnik sam i mnogih drugih projekata.

4. Kratak opis mikro-plana/projekta

- Opis: Prijedlog projekta "Obilježavanje Svjetskog dana prijevremeno rođene djece" u Gradu Bijeljina ima za cilj podizanje svijesti o broju prijevremenih poroda, kao i o značaju neonatologije. Projekat će se realizovati povodom Svjetskog dana prijevremeno rođene djece, 17. novembra, kroz organizaciju različitih aktivnosti usmjerenih na edukaciju i informisanje građana.
- Cilj: Projekat ima za cilj psihološki uticaj na mlade parove, s obzirom na rizik od prijevremenih poroda, te pružanje podrške u prevenciji i razumijevanju važnosti pravovremenog medicinskog nadzora i neonatološke njege.

5. Detaljan opis (kombinacija metodologija Mission Canvas & Teorija promene)

5.1 Problem i cilj

- Problem: Nedostatak svijesti među mladim bračnim parovima o riziku od prijevremenog poroda i njegovim mogućim posljedicama. Takođe, Svjetski dan prijevremeno rođene djece se često ne obilježava, čime se zanemaruje važnost ove teme u društvu. Roditelji koji se suočavaju s prijevremenim porodom često nemaju dovoljno podrške i informacija, što otežava njihovu borbu za "zdravlje porodice" i pravilnu njegu za novorođenče.
- Opšti cilj: Projekat ima za cilj obilježavanje Svjetskog dana prijevremeno rođene djece u Bijeljini kao centralnu aktivnost za podizanje svijesti o izazovima prijevremenog poroda. Kroz edukativne i emotivne aktivnosti, projekat pruža podršku roditeljima, mladim parovima i zajednici, s posebnim naglaskom na važnost neonatološke njege, pravovremenog medicinskog nadzora i pripreme za mogući prijevremeni porod.

Specifični ciljevi:

- Podizanje svijesti o riziku od prijevremenog poroda i važnosti medicinske intervencije kroz aktivnosti obilježavanja Svjetskog dana prijevremeno rođene djece.
- Organizacija edukativnog predavanja o istoriji i značaju Svjetskog dana prijevremeno rođene djece kako bi se informisali roditelji i zajednica o izazovima i potrebama porodica koje se suočavaju sa prijevremenim porodom.
- Pružanje emocionalne podrške porodicama kroz simbolične aktivnosti poput puštanja ljubičastih balona, koji predstavljaju solidarnost i podršku djeci rođenoj pre vremena.

5.2 Ciljna grupa i stejkholderi

- Ciljna grupa: Ciljna grupa jesu sve osobe koje poznaju rad i koja imaju iskustva o prijevremenom porodu, mladi bračni parovi i doktori neonatolozi koji će prenijeti iskustvo kako bi što više bračnih parova znalo kako da se reaguje u slučaju prijevremenog poroda.
- Stejkholderi: Roditelji prijevremeno rođene djece i budući i sadašnji roditelji

5.3 Aktivnosti i resursi

- Aktivnosti:

Puštanje ljubičastih balona: Ova aktivnost simbolizuje podršku roditeljima i djeci koja su rođena pre vremena, a ljubičasta boja je prepoznatljiva kao simbol Svjetskog dana prijevremeno rođene djece. Puštanje balona služi kao vid emotivne podrške i solidarnosti.

Kratka istorija i edukativno predavanje: Organizacija predavanja u kojem će biti predstavljena istorija Svjetskog dana prijevremeno rođene djece, kao i informacije o važnosti prevencije, medicinske njege i podrške roditeljima. Ova aktivnost ima za cilj podizanje svijesti i edukaciju zajednice.

- Resursi:

Baloni: Ljubičasti baloni koji će biti pušteni kao simbolična aktivnost obilježavanja Svjetskog dana.

Mediji: Korišćenje medija (radio, televizija, društvene mreže) za prenošenje poruke i širenje informacija o važnosti obilježavanja ovog dana, kao i za promovisanje aktivnosti projekta.

5.4 Partneri, vrednosti i komunikacija

- Partneri: Partneri su društveno odgovorne kompanije, Udruženje građana i Gradska uprava (za omogućavanje razgovora oko dozvola za održavanje obilježavanja Svjetskog dana)
- Vrednosti i komunikacija: Vrijednosti jesu rad na problemu koji će podići svijest ljudi o prijevremenim porodima. Komunikacija između ljudi, lokalne zajednice i mladih bračnih parova.

5.5 Praćenje i izveštavanje

Praćenje i izveštavanje:

Napredak projekta prat ćemo kroz praćenje broja učesnika na događaju povodom obilježavanja Svjetskog dana prijevremeno rođene djece. Osim toga, biće analiziran odziv zajednice i povratne informacije od učesnika, kako bi se stekao uvid u interesovanje i uticaj ovog događaja. Takođe, biće istraženo da li su slični događaji prethodno organizovani i kako je bio odziv na njih. Indikatori uspjeha uključuju visoku posećenost događaja, angažovanje zajednice i umrežavanje osoba koje imaju iskustvo u ovoj oblasti.

Kratkoročni i srednjeročni rezultati:

- **Kratkoročni rezultati:** Povezivanje osoba koje žele da se angažuju u pomaganju i saznaju više o problemu prijevremenog poroda. Ovaj rezultat se može meriti brojem novih kontakata i učesnika koji su zainteresovani za buduće aktivnosti i podršku.
- **Srednjeročni rezultati:** Povećanje broja građana koji su prepoznali značaj Svjetskog dana prijevremeno rođene djece. Ovaj rezultat može se meriti putem anketa ili istraživanja sprovedenih nakon događaja, kako bi se utvrdio porast svesti i angažovanosti zajednice.

6. Društveni uticaj:

Obilježavanje Svjetskog dana prijevremeno rođene djece u Gradu Bijeljina svake godine doprinosi podizanju svijesti o ovom važnom zdravstvenom pitanju. Aktivnosti tokom dana omogućavaju edukaciju građana, smanjuju stigmatu vezanu za prijevremeni porod i pružaju psihološku podršku porodicama koje su se suočile sa izazovima prijevremenog poroda. Ovaj događaj takođe povezuje zajednicu, omogućavajući umrežavanje porodica, zdravstvenih radnika i organizacija koje se bave ovom temom. Sa svakim novim obilježavanjem, očekuje se da će broj učesnika i interesovanje rasti, čime se povećava dugoročan društveni uticaj na sve slojeve zajednice u Bijeljini.

7. Zaključak i preporuke:

Zaključci: Ključni rezultati i uticaj ovog projekta su veoma značajni, kako za građane, tako i za medijsku zajednicu. Projekat je uspešno podigao svijest o važnosti Svjetskog dana prijevremeno rođene djece i omogućio edukaciju i emocionalnu podršku porodicama. Takođe, mediji su prepoznali značaj obilježavanja i aktivno učestvuju u širenju ove poruke, čime doprinosimo jačanju zajedničkog angažmana na ovom važnom društvenom pitanju. Obilježavanje dana doprinosi i povećanju socijalne odgovornosti i solidarnosti među građanima.

Jačanje participacije studenata u procesima odlučivanja na Fakultetu

Ela Zeković i Vuk Aleksić

1. Naslov mikro-plana/projekta

- Jačanje participacije studenata u procesima odlučivanja na Fakultetu.

2. Autori

- Ela Zeković i Vuk Aleksić

3. Podaci o podnosiocu prijave/autoru

- Naziv organizacije/individue: Demokratska organizacija studenata Fakulteta političkih nauka.
- Opis: Demokratska organizacija studenata Fakulteta političkih nauka (DEMOS FPN) osnovana je oktobra 2023. godine sa ciljem širenja demokratije, pluralizma i participacije studenata na Fakultetu, poboljšavanja uslova za studentsko organizovanje i uopšte studiranje na svim nivoima studija. Vizija naše organizacije jeste uspostavljanje slobodnog studentskog organizovanja na nivou Univerziteta u Beogradu, veća uključenost studenata u procese donošenja odluka, kao i veća vidljivost njihovih inicijativa.

Potrebno je rešiti problem destimulišućeg okruženja za studentsko organizovanje kroz podizanje svesti o značaju studentskog parlamenta što smatramo mogućim kroz diskusije, tribine sa članovima istog, bliže upoznavanje sa studentskim organizacijama na Fakultetu, održavanja direktnog kontakta studentskog tela sa organima koji odlučuju, seminarima koji bi približili studentima proces osnivanja studentske organizacije i slično. Dosadašnje aktivnosti na koje smo se fokusirali jesu direktan kontakt sa studentima i promocija na društvenim mrežama. Najveći uspeh koji smo postigli jeste osvojenih 13 mesta u Studentskom parlamentu Fakulteta političkih nauka nakon izbora. Ovo znači da ćemo od oktobra činiti većinu u parlamentu i moći adekvatno da utičemo na poboljšanje i bolje predstavljanje studentskih interesa.

Organizacija trenutno ima oko 40 članova. Dva člana Saveta organizacije prošli su kroz seminar o pisanju projekata i stekli potrebna znanja i veštine iz ove oblasti.

4. Kratak opis mikro-plana/projekta

- Opis: Naš projekat uključuje organizovanje jednog seminara, više tribina, panel diskusija sa ciljem edukovanja o značaju studentskog organizovanja ali i pružanju praktičnih znanja koji dalje mogu da se iskoriste o stvaranju sopstvene organizacije, pisanju projekata i slično. Takođe, planiramo da napravimo forme kojima će studenti i studentkinje moći da predstavi šta im je potrebno od studentskih organizacija i studentskog parlamenta, odnosno gde će izraziti koji su njihovi interesi i kako ih dalje treba predstaviti. Naša primarna ciljna grupa jesu studenti i studentkinje Fakulteta političkih nauka, dok u partnere ubrajamo nevladine organizacije koje se bave participacijom i profesore. Projekat će se realizovati tokom akademske 2024/2025 godine na fakultetu. Smatramo da je važno da podstaknemo naše kolege i kolegice da uzmu učešće u donošenju odluka, da predstave svoje probleme i stvari koje su im važne i da se aktiviraju u našoj lokalnoj zajednici, odnosno fakultetu.

- Cilj: U okviru projekta definišemo dva glavna cilja. Prvi jeste podizanje svesti o važnosti studentskog organizovanja i pokretanja inicijativa na fakultetu. Želimo da upoznamo studente sa značajem studentskog samoorganizovanja i mogućnostima za delovanje i uticanje na donošenje odluka. Prepoznamo da im je potrebno da uvide značaj participacije, kako mogu da stvaraju promene i ostvare svoje interese u lokalnoj zajednici. Posebno je važno osnažiti upravo studente Fakulteta političkih nauka zbog njihovog daljeg uticaja na društvo kroz rad u državnim organima, političkim strankama, udruženjima građana i slično. Drugi cilj jeste podsticanje na akciju tako da podstaknemo studente da se uključe u delovanje postojećih studentskih organizacija, ali i da im pružimo relevantna znanja kako bi mogli da osnuju svoje organizacije ili udruženja kako bismo zajedno kreirali bolji prostor za studiranje.

5. Detaljan opis (kombinacija metodologija Mission Canvas & Teorija promene)

5.1 Problem i cilj

- Problem: Na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Beogradu trenutno su registrovane samo tri studentske organizacije što ne omogućava pluralizam predstavljanja različitih interesa i potreba studenata. Ne postoje podsticaji da za studentsko organizovanje, tako da kod studenata nije dovoljno razvijena motivacija da se uključe u procese odlučivanja. Važno je da na fakultetu deluju i određene inicijative koje nisu registrovane u APR-u ili na samom fakultetu što nam pokazuje da informacije o procesima vezanim za registraciju organizacija nisu lako dostupni ili dovoljno jasno plasirani.

Na izborima za studentski parlament 2022. godine bilo je moguće glasati samo za jednu opciju, odnosno svi kandidati i kandidatkinje su bili okupljeni u jednoj koaliciji i nije bilo predstavljanja drugih lista. Još veći problem jeste bilo netransparentno delovanje studentskog parlamenta. Iako sednice treba da budu javne, studenti i studentkinje nisu bili obavešteni o tome kakve odluke se donose, niti kako su njihovi interesi predstavljeni u telima na fakultetu. Ovo je jako važan problem iz razloga što demokratski procesi podrazumeju slobodu izbora i mogućnost da se izrazi različito mišljenje. Ističemo da je te godine na izborima glasalo oko 400 studenata i studentkinja, dok je ove godine, kada je postojao izbor između dve koalicije, svoje biračko pravo iskoristilo preko 800 studenata i studentkinja. Ovo pokazuje da postoje oni koji žele da se uključe ali ne prepoznaju načine kako to mogu da urade. Ipak, i povećana izlaznost je ove godine iznosila oko 30% ukupnog broja studenata i studentkinja što i dalje nije dovoljno za fakultet koji se specijalizuje za političke nauke.

Primarni problem koji ističemo jeste što studenti ne uviđaju značaj studentskog organizovanja i studentskog parlamenta kao zaštitnika njihovih interesa. Na to se nadovezuje i činjenica da u slučaju da žele da pokrenu svoju inicijativu ili osnuju organizaciju ne znaju kako to da urade, u šta smo se i sami uverili prilikom pokušaja registracije studentske organizacije.

- Cilj i Specifični ciljevi: Kroz ostvarivanje projekta uspeli bismo da informišemo studente o značaju participacije i tome kako mogu da uzmu učešće u procesu donošenja odluka na fakultetu. Naš dugoročni cilj jeste da interesi studenata budu adekvatno predstavljeni na nivou Univerziteta u Beogradu, tako da postoje participacija i pluralizam na studentskim izborima na nivou svih fakulteta i Univerziteta. Tako bi studenti i studentkinje imali veći uticaj na donošenje odluka.

Opšti cilj projekta jeste jačanje uloge studenata u zastupanju studentskih interesa i prava. Projekat će se fokusirati na četiri specifična cilja:

1. Podizanje svesti bar 1000 studenata o značaju studentskog organizovanja i ulozi studentskog parlamenta. Važno je da studenti prepoznaju kako njihovi interesi treba da budu predstavljeni u njihovoj lokalnoj zajednici, kao i zašto oni treba da uzmu neku vrstu učešća u tome.
2. Unapređenje znanja i veština bar 30 studenata za samoorganizovanje i osnivanje studentskih organizacija. Želimo da se na fakultetu pokrene još inicijativa, ojačaju pluralizam i dijalog kako bi se povećao stepen demokratije koji imamo. Uz to, smatramo da treba da razvijemo sopstvene kapacitete kako bismo bolje mogli da radimo na predstavljanju studentskih ideja i projekata.

3. Povezivanje sa 20 članova studentskih organizacija i parlamenata na prostoru Srbije.
4. Prikupljanje bar 30 zahteva studenata usmerenih ka našoj organizaciji i parlamentu Fakulteta političkih nauka.

5.2. Ciljna grupa i stejkholderi

- Ciljna grupa: Studenti i studentkinje svih nivoa studija na Fakultetu političkih nauka. U toku godine bili smo u kontaktu sa navedenom grupom putem društvenih mreža i kroz direktan kontakt koji ostvarujemo na samom fakultetu gde postavljamo svoj štand i razgovaramo sa zainteresovanim studentima. Prepoznali smo da studenti koji nisu u studentskim organizacijama često nemaju dovoljno jasne i transparentne informacije o tome kakve sve inicijative postoje na fakultetu, kako mogu da se uključe u rad organizacija i kako njihovi interesi treba da budu predstavljeni. Ovim projektom bismo uspeli da tokom akademske 2024/2025 godine upoznamo studente sa značajem participacije i pružimo im potrebna znanja kako bi mogli da uzmu učešće u pokretanju novih inicijativa na fakultetu. Po pitanju studenata koji trenutno jesu u nekoj od organizacija, najviše se fokusiramo na članove Demokratske organizacije studenata jer nam je cilj da ostvarimo registraciju na fakultetu kao i da jačamo i unutrašnje kapacitete kroz treninge i umrežavanje. Sekundarna ciljna grupa su i studenti fakulteta Univerziteta u Beogradu koji mogu da prisustvuju nekim od naših događaja ili prate naš rad na društvenim mrežama i saznaju o važnosti participacije na fakultetu.
- Stejkholderi: U realizaciji projekta učestvovali bi predavači iz nevladinog sektora i pravnici koji bi studentima predstavili relevantne veštine i znanja potrebne za osnivanje i registraciju sopstvene organizacije, kako u APR-u tako i na samom fakultetu. Značajni akteri jesu članovi svih studentskih organizacija i parlamenta na fakultetu, ali i širom Srbije, koji bi nam pružili različite perspektive i radili sa nama na promociji pluralizma. Važan stejkholder su takođe i profesori i uprava fakulteta koji bi nam obezbedili prostorije i druge vrste administrativne pomoći.

5.3. Aktivnosti i resursi

- Aktivnosti: Projekat uključuje više vrsta aktivnosti.
 - › Tokom celog trajanja projekta vodiće se kampanja na društvenim mrežama kojom predstavljamo značaj studentskog organizovanja, reprezentacije i učešća studenata u procesu donošenja odluka. Planiramo da osmislimo i snimimo sadržaj koji će predstaviti zašto je važno da na Fakultetu političkih nauka postoji više inicijativa i organizacija koje će da pruže studentima prostor da se razvijaju ne samo u akademskom smislu, već da se angažuju u svojoj zajednici, odnosno na fakultetu. Predstavićemo šta je sve potrebno da bi se studenti učlanili u organizaciju, a na našem primeru pokazaćemo šta je sve moguće da se radi u okviru iste, odnosno koje sve timove imamo, kako funkcionišu i za šta su zaduženi. Sadržaj ćemo deliti putem našeg Instagram profila ali ćemo uz to raditi i na izradi plakata kako bismo promovisali ovu aktivnost i samu organizaciju na fakultetu i štandu koji će biti postavljan tokom nastave. Pratićemo kakav je doseg našeg sadržaja i kako možemo da ga poboljšamo.
 - › Razgovor i predstavljanje članova i članica parlamenta koji ćemo organizovati bar jednom mesečno u periodu kada traju predavanja, tako da će biti održano bar šest događaja ovakvog tipa. Ovakva aktivnost izabrana je sa ciljem održavanja kontakta sa studentima kako bismo uvideli kako na adekvatan način da predstavljamo njihove interese u parlamentu i drugim upravljačkim telima na fakultetu. Cilj je da razgovorima tokom trajanja projekta prisustvuje 200 studenata.
 - › Organizacija tribine i sajma na kojima ćemo predstaviti studentske organizacije i medije koji deluju na fakultetu. Potrebno je da kontaktiramo predstavnike svih organizacija, medija i PR službe i izaberemo moderatora za tribinu. Sa upravom fakulteta dogovorili bismo vreme i slušaonicu gde će se sama tribina održati. Do tribine potrebno je dizajnirati i izraditi promo materijale organizacije poput štanda, flajera, hemijski i bedževa. Uz to, važno je obezbediti posluženje tokom

trajanja tribine i sajma. Na društvenim mrežama ćemo objaviti poziv kako bismo imali uvid u interesovanje za naš događaj. Tribina će podrazumevati da članovi organizacija mogu da predstavljaju njihove aktivnosti, vrednosti i za šta se zalažu, a dodatno vreme biće odvojeno za pitanja publike. Sajam će se održati u holu fakulteta, a svoje standove imaće i studentski mediji i PR služba. Ideja je da studenti tada mogu direktno da saznaju kako da se priključe ovim inicijativama i postavljaju dodatna pitanja.

- › Održaćemo trening seminar za sve zainteresovane studente i studentkinje kako bismo ih osposobili na stvaranje svojih organizacija. Prvi dan treninga biće posvećenim pravnim i administrativnim aspektima problema - koji zakonski akti su relevantni u ovim oblastima, šta je sve potrebno da bi se organizacija prijavila u Agenciji za privredne registre i kako dalje može da se registruje na fakultetu. Tada ćemo govoriti i o tome kako se odluke donose na fakultetu i koja su sva relevantna tela. Drugi i treći dan posvećeni su razvijanju ideja učesnika i učesnici, odnosno tema kojima bi oni želeli da se bave. Cilj je učesnicima i učesnicama predstaviti osnovno znanje o pisanju projekata. Najveći partneri tokom seminara biće stručnjaci iz nevladinog sektora koji će nastupiti kao predavači iskusni za rad sa novim inicijativama i udruženjima. Planiramo da uključimo stručnjake iz Građanskih inicijativa i CRTA-e koji u svom radu pružaju podršku novoosnovanim udruženjima građana. Poslednjeg dana biće održana tribina za studente i studentkinje na fakultetu gde ćemo razgovarati o sličnostima i razlikama pri organizovanju na nivou različitih univerziteta u Srbiji i gde će moći da nam predstavljaju svoje inicijative i projekte koje su sproveli na svojim fakultetima. Nedelju dana posle treninga odradićemo evaluaciju kroz upitnik i intervju sa učesnicima.
- › Paralelno sa seminarom organizovaćemo i sastanke sa organizacijama i parlamentima iz drugih delova Srbije. Cilj je da se umrežimo sa predstavnicima studenata koji imaju slične probleme na fakultetu kako bismo diskutovali o akcijama koje smo sproveli i osmislili najbolje mehanizme kako možemo da se zalažemo za prava i interese studenata.
- › Podrška novim inicijativama i studentima koji žele da osnuju svoje organizacije. Cilj je da zajedno radimo na njihovim idejama i projektima koje mogu da sprovedu, ali i da napravimo plan šta mi kao organizacija možemo da uradimo u njihovom interesu. Planirano je da se održe bar dva mentorska sastanka sa studentima koji žele da pokrenu svoje inicijative. Dve nedelje nakon seminara prosledićemo anketu učesnicima kako bismo saznali koje teme ih najviše zanimaju i gde smatraju da im je još potrebna pomoć. U skladu sa tim kontaktiraćemo stručnjake koji mogu da posluže kao savetnici studentima u datom procesu.
- › Promovisanje formi putem kojih studenti mogu da se obrate studentskom parlamentu i organizaciji. Važno nam je da detaljnije istražimo potrebe i interesovanja studenata kroz sve Google forme tako da jedna bude namenjena samoj organizaciji a druga Studentskom parlamentu. Želimo da saznamo šta studenti misle čime treba da se bavimo, koje teme su im važne, kakvi su njihovi problemi i interesi. Date forme potrebno je promovisati na društvenim mrežama i na fakultetu kroz plakate i flajere sa QR kodovima. Održaćemo više sednica parlamenta i sastanaka unutar organizacije kako bismo ispitali pomenute zahteve i potrebe. Uz ove podatke moći ćemo da izradimo strategiju za dalje delovanje organizacije i parlamenta.
- Resursi i Budžet: Od usluga potrebni su nam eksperti koji su imali iskustvo u radu sa novoosnovanim udruženjima ili grupama građana koje žele da reše neke od problema u svojim zajednicama, kao i dizajneri koji bi izradili plakate, flajere, sadržaj za društvene mreže.

Programski troškovi obuhvataju materijale za radionice (flipchart table, markere i druge vrste kancelarijskog materijala), katering u toku seminara i posluženje na panelima i diskusijama.

Deo sredstava potreban je za promociju aktivnosti i promociju naše organizacije. U te svrhe potrebno je odštampati bar 300 flajera, izraditi bar 50 postera i platiti oglašavanje na društvenim mrežama. Pored toga želimo da učesnicima seminara i studentima koji posećuju naše događaje obezbedimo neki vid poklona poput hemijski, bedževa, stikera. Imamo obezbeđene kontakte u medijima poput Danas, N1, Nova RS tako da možemo obezbediti i izveštavanje u datim medijima.

Potrebno je pokriti putne troškove za članove organizacija i parlamenata sa teritorije Srbije koji dolaze na sastanke sa članovima naše organizacije.

Prostor za održavanje seminara, tribina i panela će biti obezbeđen od strane Fakulteta političkih nauka tako da u okviru budžeta nije potrebno izdvajati troškove za potrebe prostora.

Oko 30% budžeta rezervisano je za ljudske troškove u vidu koordinacije projektom.

5.4 Partneri, vrednosti i komunikacija:

- Partneri: U neophodne partnere svrstavamo upravu Fakulteta političkih nauka koja treba da nam obezbedi potreban prostor. Uz to treba uključiti i druge organizacije sa Fakulteta političkih nauka, ali i drugih fakulteta širom Srbije koji će učestvovati na našim tribinama. Važni partneri jesu i stručnjaci iz CRTA-e i Građanskih inicijativa od kojih očujemo da održe predavanja na seminaru i učestvuju u mentorskoj podršci koju ćemo organizovati sa zainteresovanim studentima koji žele da sprovedu svoje inicijative.
- Vrednosti i komunikacija: Odnos sa ciljnom grupom gradimo kroz stalno prisustvo na fakultetu tako što će naš štand biti postavljen u holu fakulteta pri čemu će studenti moći da se obrate članovima organizacije i parlamenta. Želimo da promovišemo transparentnost i obezbedimo da studenti mogu da nam se obrate sa svojim problemima i zahtevima. Naši događaji biće otvoreni za sve studente tako da ćemo u njihovoj realizaciji uključiti i članove drugih studentskih organizacija kako bismo gradili pozitivnu atmosferu među članovima i studentima. Uz to vodićemo kampanju na Instagramu kako bismo obezbedili vidljivost i na društvenim mrežama. U saradnji sa novinarima iz različitih medijskih kuća poput Danas, N1, Nova RS obezbedićemo da i šira javnost sazna o našim akcijama.

5.5 Praćenje i izveštavanje

- Praćenje i izveštavanje: U toku trajanja projekta pratimo više indikatora u skladu sa našim aktivnostima. Po pitanju kampanje na društvenim mrežama pratimo reach objava. Na tribinama, sajmu i panel diskusijama planiramo da beležimo broj studenata koji prisustvuje događajima. Na trening seminaru korišćemo ulaznu i izlaznu anketu kako bismo bili sigurni da su učesnici stekli nova znanja i veštine koji do tada nisu imali. Uz to, beležimo broj Google formi koje studenti popunjavaju za potrebe organizacije i studentskog parlamenta, pratimo broj prijava za našu organizaciju, kao i broj novih registrovanih organizacija i inicijativa koje planiraju da se registruju.
- Kratkoročni i srednjeročni rezultati:

Kratkoročni rezultati jesu: 100 studenata i studentkinja FPN-a slušalo je debatu gde su predstavljene studentske organizacije i posetilo je sajam,

- › 150 studenata i studentkinja je došlo na sastanke sa studentskim predstavnicima (ukupno 6 sastanaka),
- › 30 studenata je učestvovalo na trening seminaru
- › 30 popunjenih formi parlamentu,
- › 30 formi za organizaciju
- › 500 podeljenih flajera,
- › štand je bio postavljen 50 dana u toku akademske godine
- › održani su sastanci sa 20 članova organizacija i parlamenata iz Srbije
- › 1500 pratilaca na Instagram profilu organizacije
- › 10.000 poseta zvaničnoj stranici parlamenta FPN-a tokom akademske godine

- Srednjeročni rezultati: 10% učesnika i učesnica debate se učlanilo u neko od studentskih organizacija
 - › 70% učesnika i učesnica seminara je ocenilo da sada imaju veća znanja o tome kako mogu da prijave i registruju svoju organizaciju
 - › 60% učesnika i učesnica seminara je potvrdilo da je steklo znanja potrebna za pretvaranje svojih ideja u projekte
 - › do 5% je pokrenulo inicijativu za osnivanjem svoje organizacije
 - › 100% zahteva upućenih parlamentu i organizaciji je razmatrano na sednicama
 - › 50% učesnika na događajima je počelo da prati aktivnosti parlamenta
- Društveni uticaj: Interesi studenata su adekvatno predstavljeni na nivou Univerziteta u Beogradu, participacija i pluralizam na studentskim izborima na nivou svih fakulteta i Univeziteta. Na kraju, studenti i studentkinje imaju veći uticaj na donošenje odluka.

6. Zaključak i preporuke:

Zaključci: Očekuje se da projekat osnaži ulogu studenata u procesima donošenja odluka, omogućći im da aktivno učestvuju u predstavljanju svojih interesa. Na taj način, projekat bi doprineo jačanju demokratskih vrednosti i pluralizma na Fakultetu političkih nauka, čime bi se povećao uticaj studenata na sve nivoe donošenja odluka.

Participacija i Artikulacija

Jelena Tokmačić

1. Naslov mikro-plana/projekta

- Participacija i Artikulacija

2. Autor(i)

- Jelena Tokmačić

3. Podaci o podnosiocu prijave/autoru

Naziv organizacije/individue: Jelena Tokmačić

- Opis: Kao studentkinja Fakulteta političkih nauka, imala sam priliku da se upoznam sa značajem poluneposredne demokratije, ali i njenom funkcionisanju. Moja misija je da osposobim druge da formulišu i predstave svoje interese u lokalnoj zajednici.

4. Kratak opis mikro-plana/projekta

- Opis: U okviru svoje lokalne zajednice, što je teritorija opštine Inđija, želela bih da podstaknem mlade (uzrasta od 18 do 25 godina) da se bave učešćem pojedinca u civilnom društvu. U mojoj lokalnoj zajednici ne postoje prilike za realizaciju projekata koji su od suštinskog značaja za civilno društvo, a neophodni su promena i izvođenje zaključaka da je njihov glas i više nego važan u lokalnoj zajednici, upoznajući ih što sa formalnom, tako i neformalnom političkom participacijom. Dakle, motivisanjem mladih da se aktiviraju u svojoj opštini, želim da im pomognem da artikuliraju probleme sa kojima se susreću i budu u stanju da ih iznesu kao zahteve onima koji treba da ih razmotre, kao i da ih upoznam sa dostupnim pravnim sredstvima – što bi predstavljalo uspešan kraj projekta. Aktivnosti koje želim da sprovedem kako bih ostvarila pomenuti cilj zbirno bi imale izgled seminara kog čine kombinacije predavanja i malih studija slučaja, iliti primene naučenog, a pomoć koja mi je potrebna mogu da pronađem u predavačima sa fakulteta na kojim studiram. Planirani vremenski okvir za sprovođenje projekta jeste 6 meseci, računajući prve evaluacije, počev od avgusta 2025. godine.
- Cilj: Projekat je važan zato što se do političke participacije dolazi vremenom, pogotovo u zajednici u kojoj ona nije na zavidnom nivou (bila to participacija u predstavničkoj ili poluneposrednoj demokratiji). Ono što očekujemo kao direktan proizvod sprovođenja ovog projekta jeste multiplikacija vrednosti koje se uče i afirmišu na samim radionicama. Dugoročni cilj jeste promena samog političkog diskursa na teritoriji pomenute opštine, odnosno pomenuta reprodukcija vrednosti, ne samo kroz dijalog, već i kroz porast samog broja inicijativa koje dolaze od samih građana.

5. Detaljan opis (kombinacija metodologija Mission Canvas & Teorija promene)

5.1 Problem i cilj

- Problem: Mladi (koji imaju pravo glasa) na teritoriji opštine Inđija nemaju znanje, a ni podršku institucija da se bave problemima na lokalnom nivou. Ne postoje vidovi organizovanja, prisutna je slaba izlaznost na izborima (naizgled je u pitanju drugačiji problem, ali zapravo takođe problem političke participacije). Mladi nemaju znanje, niti kome da se obrate, atmosfera je takva da ni ne znamo da

li mladi uopšte žele da se bave politikom - zato što su slabo zastupljeni u političkim aktivnostima opštine i niko im se ne obraća. Naš cilj je zapravo da mladima pokažemo da problemi koje uočavaju u lokalnoj zajednici jesu političko pitanje. Potom, ne da im nudimo rešenje za taj problem - već da im pokažemo koji su pravni mehanizmi na raspolaganju za rešavanje problema.

- Cilj i Specifični ciljevi: Povećanje političke participacije u opštini Inđija kroz edukaciju i podsticanje angažovanja mladih, uz dugoročni cilj promene političkog diskursa i podsticanja građanskih inicijativa koje dolaze od samih građana. Specifični ciljevi našeg projekta jesu: Edukacija mladih o političkom sistemu i mogućnostima za aktivno učešće u lokalnoj vlasti; Podsticanje mladih da prepoznaju lokalne probleme kao politička pitanja i iniciraju rešenja; Popularizacija političke participacije među mladima kroz radionice, diskusije i praktične primere.

5.2 Ciljna grupa i stejkholderi

- Ciljna grupa: Mladi na teritoriji opštine Inđija, od 18 do 25 godina koji poseduju biračko pravo, čine ciljnu grupu ovog projekta. Projekat za cilj ima edukaciju i osposobljavanje 30 mladih da artikuliraju svoje interese u lokalnoj zajednici, kao i da ih potom pretoče u konkretne predloge koje mogu da podnesu. Činjenica koja svedoči o relevantnosti ovog problema jeste potpuno odsustvo inicijativa koje dolaze neposredno od građana, kao i odsustvo bilo kakvog organizovanja u civilnom sektoru. Potrebno je podstaknuti mlade na pokretanje pomenutih inicijativa, uz edukaciju o pravnim sredstvima koja su im na raspolaganju da tokom 6 meseci formulišu sopstvene inicijative, što će podstaći promenu diskursa u celokupnoj zajednici, kao i svedočiti o uspešnosti inicijative.
- Stejkholderi: Jednostavno rečeno, pred nama je problem koji indirektno utiče na celokupnu lokalnu zajednicu – a projektom dolazi do pružanja platforme za nove ideje i širenje diskusije o problemima koje mladi imaju (stvaranje zdravije sredine i negovanje dijaloga). Stoga, iako je naša ciljna grupa jedna starosna kategorija, cela zajednica uključena je u dugoročnu društvenu promenu koju nastojimo da postignemo, a od posebnog značaja jeste uticaj koji bi promena imala na ponašanje kreatora politika, što direktno utiče na život svih u pomenutoj lokalnoj zajednici.

5.3 Aktivnosti i resursi:

- Aktivnosti: Prevažodno, potrebno je sprovođenje male kampanje u cilju promocije projekta, a ideja je da se ona sprovede na terenu. Uspešna kampanja uzrokuje dovoljno polaznika, što smatramo zavidnim brojem u odnosu na početnu cifru – potpun nedostatak participacije u zajednici. Nakon pomenute (uspešne) kampanje, na redu je sprovođenje dvodnevni radionica (sam projekat) pri kojima bi se mladi upoznali sa pravnim okvirom za političko učestvovanje, ne isključivo predavanja, već i od malih studija slučaja i primene naučenog zarad artikulisanja konkretnog problema koji imaju. Ove aktivnosti izabrane su upravo zato što je mladima potrebna edukacija, ali ipak ona koja nije striktno teorijska.
- Resursi i Budžet: Ono što je na raspolaganju jesu kontakti sa potencijalnim predavačima i dizajnerima sadržaja za stranicu. Programski troškovi najvećim delom predstavljaju ljudske resurse - predavače, potom prostor, uz opremu poput projektora i platna (koje može i da bude iznajmljeno, ili je nepotrebno ukoliko ih sala sadrži), a na 3. stupnju su dodatni sadržaji za polaznike radionica, promo sveske i olovke (koje će ujedno koristiti pri radu) - projekat je mali i jedan grant može da ga pokrije u potpunosti, pošto je u vrednosti manjoj 4800 USD. Trenutno nije potrebno ulagati u razvoj dodatnih internih resursa, jer će projektne aktivnosti biti sprovedene uz podršku partnera. Većina resursa će biti korišćena uz minimalne troškove ili volonterski angažman, što omogućava da se projekat realizuje efikasno i sa ograničenim budžetom.

5.4 Partneri, vrednosti i komunikacija

- Partneri: Kao neophodnu pomoć u realizaciji ove ideje volela bih da vidim same predstavnike opštine (koji bi uvažili postojeće inicijative, ali i dali zeleno svetlo samoj ideji ovakvog projekta u našoj opštini), kao i profesore sa mog fakulteta čija je ovo upravo i oblast delovanja. Narodna biblioteka

„Dr Đorđe Natošević“ poseduje adekvatan prostor za realizaciju ovakvog događaja, kao i poslovni centar u zgradi TQ, dok bi neki od kafića u blizini (u zavisnosti od dve pomenute lokacije) mogli da pruže svoje usluge.

- Vrednosti i komunikacija: Vrednosti koje težimo da artikulišemo tokom trajanja projekta, ali i tokom kampanje jesu važnost građanskih i političkih prava, kao i isticanje njihovih instrumentalnih vrednosti. Ciljnu grupu uključićemo šematskim i edukativnim sadržajem na društvenim mrežama, ali i kratkom serijom kampanje uživo, služeći se anketama, uz poziv na radionice. Na ovaj način zadobićemo poverenje politički apatičnih mladih, a učinićemo naš projekat uočljivim, uz građenje imidža i podsticanje diskusije.

5.5 Praćenje i izveštavanje

- Praćenje i izveštavanje: Planirano je da se poslednje evaluacije sprovedu 6 meseci nakon početka projekta, što predstavlja rok da učesnici primene nešto od naučenog - ukoliko 20% učesnika pokuša da sprovede konkretnu akciju u lokalnoj zajednici, projekat se može smatrati uspešnim (što je 6 od 30 polaznika), kao i ukoliko više od polovine učesnika nakon šest meseci još uvek poseduje znanje koje im je preneseno tokom trajanja radionica (poznato im je barem 60% „građiva“). Nakon izlaznih evaluacija, potrebno je obavestiti donatore o samom uticaju projekta, kao i o njegovoj uspešnosti.
- Kratkoročni i srednjeročni rezultati: Pre svega, postoji očekivanje da će deo radionica o predstavničkoj demokratiji osposobiti polaznike (50%) da razumeju izborni sistem Srbije na lokalnu. Potom, očekivanje da će segment posvećen poluneposrednoj demokratiji naučiti 30% mladih da pokreću narodne inicijative bez pravne pomoći, a 20% mladih će to zaista i učiniti. 10% mladih se aktivnije informiše o zasedanjima veća lokalne samouprave, a 50% mladih uspešno će odgovoriti na više od 75% evaluacije 6 meseci nakon radionica - što svedoči o njihovoj uspešnosti.
- Društveni uticaj: Naš najveći cilj koji težimo da ostvarimo jeste pokretanje diskusije mladih o kvalitetu života u opštini sa starijim građanima u svojoj okolini, time podižući značaj političke participacije među većim brojem stanovnika opštine i više demografskih kategorija, stvarajući vid samoodrživog sistema političke participacije.

6. Zaključak i preporuke:

- Zaključci: (navedeno u stavki 5.5 – društveni uticaj)

Ratne priče, Mirni Glasovi

Jovica Milojević i Andrej Bukilić

1. Naslov mikro-plana/projekta

- „Ratne Priče, Mirni Glasovi”

2. Autor(i)

- Jovica Milojević i Andrej Bukilić

3. Podaci o podnosiocu prijave/autoru

- Naziv organizacije/individue: Jovica Milojević i Andrej Bukilić
- Opis: Naša misija je međusobno razumevanje kako svedoka ratnih dešavanja 90-tih tako i generacija koje nose njihovo nasleđe. Glavne aktivnosti biće razgovor o iskustvu učesnik (ratnih veterana i novinara - ratnih izveštavača).

4. Kratak opis mikro-plana/projekta

- Opis: [Ključne aktivnosti: Panel diskusija i okrugli stolovi, intervjui i dokumentovanje ličnih svedočanstva učesnika sukoba, radionice za mlade i studente, medijska kampanja i poziv. Učesnici: bivši vojnici i novinari iz različitih zemalja regiona, mirovne organizacije, nevladine organizacije, univerziteta i istraživački centri, mlade osobe, studenti i lokalna zajednica. Partneri: Lokalne i regionalne nevladine organizacije, Univerziteta i fakulteta zainteresovani za saradnju na projektima pomirenja, mediji koji su otvoreni za prikazivanje sadržaja projekta. Lokacija: Beograd, Sarajevo, Podgorica, Zagreb. Vremenski okvir: 6 meseci, Očekivani uticaj: tešnija saradnja, povezivanje i pomirenje civilnog društva, rasvetljavanje dogmi, ojačavanje dobrosusedskih odnosa, održivi mir i razvoj.

5. Detaljan opis (kombinacija metodologija Mission Canvas & Teorija promene)

5.1 Problem i cilj

- Problem: Ovim projektom rešavamo problem dubokih društvenih podela i nepomirenih sećanja na sukobe iz 1990-tih godina na prostoru bivše Jugoslavije. Ratovi tog perioda ostavili su trajne posledice na kolektivnu svest i međusobne odnose među narodima u regionu, što se manifestuje kroz predrasude, nepoverenje i nedostatak dijaloga. Projektom ciljamo da podstaknemo suočavanje s prošlošću, ojačamo međusobno poverenje i inspirišemo mlade generacije. Na ovaj način doprinosimo stvaranju inkluzivnijeg i tolerantnog društva u kojem će se težiti ka zajedničkoj budućnosti, umesto ponovnog sukoba. Ovim problemom su pogođeni ljudi koji su direktno učestvovali u sukobima, ljudi pogođeni ratnim posledicama, mlade generacije, zajednice u regionu bivše Jugoslavije i šire društvo.
- Cilj i Specifični ciljevi: Podsticanje pomirenja i izgradnje međusobnog poverenja u regionu bivše Jugoslavije kroz dijalog, razmenu ličnih iskustava i edukaciju mladih, kako bi se prevazišle duboke društvene podele i nepomirena sećanja na ratove iz 1990-ih, te doprinosilo stvaranju inkluzivnijeg, tolerantnijeg društva koje teži zajedničkoj budućnosti.

Projekat nudi rešenje kroz otvoren dijalog i razmenu autentičnih iskustava, kako bi se prevazišle podela iz prošlosti. Ključni aspekti projekta su suočavanje s prošlošću kroz lične priče ratnih veterana i novinara koji su izveštavali sa terena, čime omogućavamo da se čuju svedočenja o iskustvima iz rata i doprinose razumevanju kroz lična svedočenja onih koji su direktno pogođeni.

- Specifični ciljevi projekta su:
 - › Podsticanje dijaloga između bivših učesnika rata: Organizovanje najmanje četiri panel diskusije u različitim gradovima regiona, na kojima će bivši vojnici i novinari podeliti svoja lična iskustva, refleksije o prošlosti i pogled na budućnost.
 - › Edukacija mladih o pomirenju: Kroz edukativne programe i radionice, mladi će biti informisani o važnosti pomirenja i izgradnje međusobnog poverenja.
 - › Pokrenuti i održavati dugoročnu medijsku kampanju koja će koristiti digitalne platforme za promociju mira, dijaloga i pomirenja, kroz deljenje ličnih svedočenja i iskustava učesnika, čime će se podsticati međusobno poverenje i otvoreni dijalog među različitim zajednicama, kao i doprinositi izgradnji održivog mira.

5.2 Ciljna grupa i stejkholderi

- Ciljna grupa: Bivši vojnici iz regiona, novinari i ratni izveštavači, mladi, studenti i srednjoškolci, partneri u medijima i nevladinim organizacijama, šira javnost. Aktivnosti su pažljivo izabrane: Panel diskusija, radionice za mlade, medijska kampanja.
- Stejkholderi: Bivši vojnici i ratni veterani, novinari i ratni izveštavači, Mladi, NVO, Mediji, Lokalne vlasti i vladine institucije, Obrazovne institucije, kroz saradnju sa ovim stejkholderima projekat ima potencijal da utiče na širok spektar društva, od direktnih učesnika sukoba do budućih generacija, stvarajući temelje za trajni mir.

5.3 Aktivnosti i resursi

- Aktivnosti: Panel diskusija i okrugli stolovi, intervjui i dokumentovanje ličnih svedočenja učesnika sukoba, radionice za mlade i studente, medijska kampanja i poziv. Projektom ciljamo da podstaknemo suočavanje s prošlošću, ojačamo međusobno poverenje i inspirišemo mlade generacija. Na ovaj način doprinosimo stvaranju inkluzivnijeg i tolerantnog društva u kojem će se težiti ka zajedničkoj budućnosti, umesto ponovnog sukoba.
- Resursi i Budžet: Ljudski resursi: Moderatori i facilitatori vođenja panel diskusije, Stručnjaci za pomirenje i psiholozi, novinari i istraživači. Tehnički: audio i video oprema za snimanje, Računari i softver za obradu snimka, projekcijska oprema i zvučnici. Prostorije i Lokacije: Konferencijske sale i edukativni prostor, Studio za snimanje, Prostor za medijsku kampanju. Edukativni materijali za radionice, promotivni materijali, službeni dokumenti i publikacije. Sredstva za honorare, putni troškovi, troškovi logistike, marketing i promocija. Od resursa imamo Timsku stručnost, pristup partnerima, tehničku opremu i prostor. Budžet se definiše u skladu sa zahtevima iz poziva donatora, a orijentišemo se prema resursima koje već posedujemo.
- Partneri: NVO koje se bave pomirenjem i ljudskim pravima (ove organizacije mogu pružiti ekspertizu u oblasti pomirenja, postratnog oporavka, obrazovanja i društvene inkluzije. takođe mogu pomoći u realizaciji događaja); Obrazovne institucije (Ključne da edukuju mlade o temama pomirenja i prevazilaženja prošlih konflikta); Medijski partneri (ključni za širenje poruka o pomirenju i socijalnoj koheziji); Lokalne vlasti i institucije (omogućava administrativnu podršku za organizovanje događaja); Bivši vojnici i ratni veterani (centralna uloga u prenošenju ličnih iskustava i promovisanju dijaloga između različitih starana) donatorske organizacije (donatori i međunarodni partneri mogu pomoći u finansiranju projekta).

- Vrednosti i komunikacija: Suočavanje s prošlošću, Razumevanje i priznanje prošlih sukoba, njihovih uzroka i posledica, ključni su za izgradnju međusobnog poverenja i pomirenja između različitih zajednica.

5.4 Praćenje i izveštavanje

- Praćenje i izveštavanje: Postavljanjem konkretnih ciljeva i indikatora: Na početku projekta definišemo jasne i merljive ciljeve i indikatore uspeha za svaku ključnu aktivnost. Npr. Broj učesnika u panel diskusijama, radionicama i okruglim stolovima. Kvalitet i broj dokumentovanih svedočanstava. Broj medijskih objava i poseta promotivnim materijalima. Povratne informacije i ocene učesnika o efektima radionica i edukativnim sesijama.
- Kratkoročni i srednjoročni rezultati:
 - › Kratkoročni rezultati (u periodu od 6 meseci) biće fokusirani na postizanje početnih koraka u procesu pomirenja i jačanju socijalne kohezije. Očekuje se povećanje svesti o značaju pomirenja među učesnicima i širem društvu, što će biti rezultat inicijalnih aktivnosti kao što su panel diskusije, radionice i online kampanja. Angažovanje zajednice će biti merljivo kroz učešće u kampanji, deljenje ličnih svedočenja i aktivnu interakciju na društvenim mrežama, dok će se prvi konkretni koraci u stvaranju dijaloga videti kroz početni broj učesnika i online reakcija.
 - › Srednjoročni rezultati (u periodu od 12 meseci) biće usmereni na dalje povećanje angažmana i svesti o pomirenju među učesnicima i širim zajednicama. Očekuje se da će broj učesnika u kampanji i diskusijama rasti, a da će se formirati stabilna mreža za dalji dijalog i saradnju. Takođe, planira se da se poveća broj inicijativa za pomirenje i dijalog, koje će pokrenuti sami učesnici na temelju vrednosti promovisanim kroz projekat. Ovi rezultati će doprineti dugoročnoj socijalnoj koheziji i održivom procesu pomirenja među zajednicama.
- Društveni uticaj: Ovaj projekat ima potencijal da doprinese održivom pomirenju i smanjenju međusobnih sukoba kroz jačanje društvene kohezije i integraciju vrednosti pomirenja u obrazovne institucije. Kroz promociju socijalne inkluzije i ravnopravnosti, projekat će omogućiti širenje dijaloga i saradnje, kako na regionalnom, tako i na širem društvenom planu. Očekuje se da će projektom biti poboljšani stavovi prema prošlim sukobima, čime se stvara prostor za mirniji i inkluzivniji društveni diskurs.

6. Zaključak i preporuke:

- Zaključci: Održivo pomirenje i smanjenje međusobnih sukoba, uz integraciju vrednosti pomirenja u obrazovnim institucijama, imaće dugoročni pozitivan uticaj na društvenu koheziju, socijalnu inkluziju i ravnopravnost. Održivo partnerstvo i saradnja na regionalnom nivou takođe će doprineti stabilizaciji odnosa među zajednicama. Preporuke: Kao preporuka za dalji razvoj projekta, važno je proširiti dijalog na širi spektar učesnika, uključujući ljude iz različitih društvenih slojeva, čime bi se obezbedilo da svi relevantni akteri učestvuju u procesu pomirenja i izgradnje međusobnog poverenja.

Specijalna edukacija studenata Učiteljskog fakulteta o socijalnoj inkluziji učenika

Katarina Stojanović

1. Naslov mikro-plana/projekta

- Specijalna edukacija studenata Učiteljskog fakulteta o socijalnoj inkluziji učenika

2. Autor(i)

- Katarina Stojanović

3. Podaci o podnosiocu prijave/autoru.

- Katarina Stojanović

4. Kratak opis mikro-plana/projekta

- Opis: Problem koji se javlja u obrazovnom sistemu Republike Srbije je teškoća dece iz ugroženih socijalnih grupa i dece sa smetnjama u razvoju da budu adekvatno uključena u obrazovni sistem. Ideja je da se ovaj problem uništava iz korena, umesto da se bavimo posledicama. Tako je ideja za moj projekat dodatna edukacija studenata i studentkinja Fakulteta za obrazovanje učitelja i vaspitača Univerziteta u Beogradu o inkluziji. U sklopu ovog projekta će se održati četiri ciklusa radionica, od kojih svaka traje po dva uzastopna vikenda, ukupno 6-8h, a koje pohađa po 15 studenata. Radionice će se održavati u martu, maju, oktobru i decembru, za sve zainteresovane studente ovog fakulteta, a edukatori će biti psiholozi, pedagozi,iskusni učitelji i nastavnici, socijalni radnici i drugi stručnjaci. Nakon tog perioda će se nastaviti komunikacija sa studentima tako da kada se zaposle u vaspitno-obrazovnim institucijama izveštavaju o situacijama sa kojima se susreću i koja od naučenih rešenja primenjuju.
- Cilj: Za početak, kroz promotivnu kampanju će se predstaviti problemi, kako učenika, tako i nespremljivih učitelja. Polaznici radionica će takođe biti dobri primeri za svoje okruženje i tako će se sve više pričati o problemu i podstaći na dalje zagovaranje promene i dolazak do drugih rešenja. Naučeno će ih podstaći da kada se zaposle primene sve poznate sisteme rada i učine deci obrazovanje pristupačnijim i jasnijim. Jedno po jedno odeljenje, može se promeniti ceo obrazovni sistem, a time i uticati na fakultet da se u toku osnovnih studija više pažnje posveti osposobljavanju studenata za rad u inkluzivnim odeljenjima.

5. Detaljan opis

5.1 Problem i cilj

- Problem: Nastavnici imaju poteškoća sa vođenjem inkluzivnih odeljenja, zato što mnogi od njih nemaju adekvatne veštine i znanja; što dovodi do drugog problema, a to su deca koja nisu uključena u svojoj zajednici i čije obrazovanje trpi. Jedan od načina da se ovaj problem predupredi jeste dodatna edukacija budućih nastavnika, tako da oni u toku svog rada bolje funkcionišu i naprave pozitivnu promenu.

- Cilj i Specifični ciljevi: Glavni cilj ovog projekta je da se studenti Fakulteta za obrazovanje učitelja i vaspitača Univerziteta u Beogradu edukuju o inkluzivnom obrazovanju, kako bi stekli potrebna znanja i veštine za efikasan rad sa decom sa različitim potrebama. Cilj je da se ovi studenti osposobe da unaprede obrazovanje i socijalnu inkluziju, tako da kada dođe vreme da se zaposle i oblikuju živote mladih ljudi, budu što sposobniji da to rade na različite načine koji će osigurati da deca sa različitim potrebama dobiju to što im je potrebno da iskoriste svoj maksimum. Tako će se deca bolje i sigurnije osećati, imaće veću šansu da se uklope u svoje društvo a i veću šansu da postignu uspehe u obrazovanju. Kada se krene sa pozitivnim promenama, ciklus se nastavlja i tako sve više dece dobija ono što im je potrebno i uči da taj trud dalje prenosi, što poboljšava živote mladih iz ugroženih grupa i vodi ka tolerantnijem i sigurnijem društvu.

Specifični ciljevi uključuju organizaciju edukativnih programa koji će studentima omogućiti da steknu teoretska i praktična znanja o inkluzivnom obrazovanju, kao i razvoj praktičnih veština za rad u inkluzivnim odeljenjima. Takođe, cilj je da se stvore dugoročne mogućnosti za kontinuiranu edukaciju kroz saradnju sa Fakultetom za obrazovanje i omogućavanje trajne podrške studentima, kako bi nastavili sa profesionalnim razvojem i implementacijom inkluzivnih metoda u svom budućem radu.

5.2 Ciljna grupa i stejkholderi

- Ciljna grupa: Direktno, problem utiče na studente i studentkinje Učiteljskog fakulteta, buduće nastavnike, koji u okviru formalnog obrazovanja ne stiču dovoljno znanja i veština za rad sa decom kojoj je potrebna posebna inkluzija u obrazovnom sistemu. Indirektno, problem se odražava na decu u obrazovnom sistemu koja ne dobijaju adekvatnu pažnju i pomoć, što ih demotiviše u učenju i dovodi do dalje marginalizacije u zajednici.
- Stejkholderi: Direktni uticaj ovog programa je na studente, buduće učitelje, a indirektni na učenike kojima je potrebna dodatna pomoć, kao i na njihove vršnjake koji kroz inkluzivne aktivnosti uče da različitost nije prepreka, već vrednost, te da je međusobna pomoć ključna za zajednički uspeh. U realizaciji programa učestvovaće studenti, a edukaciju će voditi učitelji, nastavnici sa iskustvom, psiholozi, pedagozi, socijalni radnici, zaposleni u centrima za socijalni rad i svratištima za decu, kao i druge relevantne institucije. Takođe, potencijalni stejkholder može biti i UNICEF Srbija, koji bi mogao da pruži podršku kroz donacije i mentorsku pomoć.

5.3 Aktivnosti i resursi

- Za početak, kao pripremna aktivnost, biće pokrenuta promotivna kampanja na društvenim mrežama za podizanje svesti o važnosti inkluzivnog obrazovanja, uz predstavljanje radionica kao jednog od rešenja ovog problema. U roku od godinu dana trajanja projekta, organizovaće se četiri ciklusa radionica, i to u martu, maju, oktobru i decembru, koje će trajati po dva uzastopna vikenda, subotom i nedeljom, u trajanju od 1,5 do 2 sata. Grupa od po 15 studenata će slušati predavanja i vežbati sa stručnjacima koji imaju iskustva u ovoj oblasti, kako bi stekli uvid u rad u inkluzivnom odeljenju. Ako se projekat pokaže uspešnim, sa edukatorima i drugim zainteresovanim stručnjacima biće razvijan priručnik za socijalnu inkluziju u obrazovni sistem. Takođe, omogućiti studentima da nakon završetka radionica ostanu u kontaktu sa predavačima i dobijaju savetodavnu podršku u implementaciji naučenog u svom budućem obrazovnom radu.
- Resursi i Budžet: Novac za plaćanje edukatora, za koordinate projekt, za pravljenje promotivne kampanje, za najam prostora (koji bi mogao i da bude ustupljen od strane neke organizacije civilnog društva ili npr. svratišta za decu), za radioničarske materijale; nema mogućnosti za interne resurse. Administrativni troškovi za plaćanje koordinatora; programski troškovi za izvođenje radionica - promocija koja bi trajala sve vreme trajanja projekta, prostor za radionice koji bi bio potreban vikendom, materijali za radionice poput notesa, olovki itd; indirektni troškovi poput organizacije sastanaka tima nisu neophodni, jer se oni odnose na planiranje događaja i kontaktiranje edukatora, za šta nije potrebno izdvajati dodatne resurse. Uz grant koji bismo dobili, tu bi bili i sponzori npr. knjižare i

izdavači koji bi donirali materijale za radionice. Za realizaciju ovog projekta bilo bi potrebno ukupno 7310\$.

5.4 Partneri, vrednosti i komunikacija

- Partneri: Udruženja socijalnih radnika, psihološka savetovaništva, osnovne i srednje škole, svratišta za decu - odakle bismo nalazili edukatore; UNICEF koji bi mogao da pruži logističku podršku - mentore, dodatne resuse, promociju.
- Vrednosti i komunikacija: Glavna vrednost ovog projekta je jednakost, jednak tretman dece u školama i jednake prilike za sve njih, bez obzira na to da li nekome treba posvetiti malo više pažnje. Komunikacija: Preko društvenih mreža i sajta, kroz studentske grupe, uz pomoć studentskih organizacija i studentskog parlamenta i same uprave fakulteta; promocija uživo sa štandom na fakultetu gde bi studenti mogli da dobiju sve informacije.

5.5 Praćenje i izveštavanje

- Praćenje i izveštavanje: Praćenje uspeha radionica će se vršiti ulaznim i izlaznim anketama, tako da se proceni koliko su studenti naučili i šta je to što bi dodatno moglo da im pomogne. Nakon toga, kada se zaposle u prve tri godine bi na kraju školske godine slali izveštaje o situaciji na radnom mestu, da li rade sa učenicima kojima je potrebno posebno uključivanje i na koje načine to postižu. Izveštaje ćemo slati Učiteljskom fakultetu u Beogradu kao primer pozitivne prakse i ponudu za saradnju, kao i UNICEF-u.
- Kratkoročni i srednjeročni rezultati: Po 15 studenata je učestvovalo na radionicama na kojima su stekli nova znanja i veštine rada u inkluzivnom odeljenju, a još više njihovih kolega je informisano o ovom problemu i o našim radionicama. Uspešno realizovan projekat znači da će od ukupno 60 polaznika svi steći nova znanja i veštine i biti sposobno da ih primeni kada za to dodje vreme. Samim tim, učenici kojima treba posvetiti dodatnu pažnju će biti u boljoj situaciji i ostvarivaće bolji uspeh u školi i u socijalizaciji sa vršnjacima.
- Društveni uticaj: Dugoročna promena će se desiti kada polaznici edukacija postanu učitelji i kada većina njih počne da primenjuje naučeno, što ćemo pratiti kroz njihove izveštaje. Konačni uspeh će moći da se prati kroz jedinstvene primere učenika kojima je omogućena integracija u ranoj školskoj dobi, a svi ti dobri primeri će malo po malo menjati sistem obrazovanja.

6. Zaključci i preporuke:

- Zaključci: Ključni uticaj će biti primetan tek nakon nekoliko godina, kada se primenjena znanja iskoriste da poboljšaju boravak u obrazovnom sistemu svoj deci.

Waste to taste

Lara Marković, Tamara Radošević, Milica Prpa, Kuzman Stamenić i Milutin Kričak

1. Naslov mikro-plana/projekta

- Waste to taste

2. Autor(i)

- Lara Marković, Tamara Radošević, Milica Prpa, Kuzman Stamenić i Milutin Kričak

3. Podaci o podnosiocu prijave/autoru

- Naziv organizacije/individue: FoodFlow Advocates
- Opis: Članovi tima su izuzetno kompetetni za učestvovanje na ovom projektu. Dve članice su sa diplomirani politikolozi, jedna članica je diplomirani pravnik i dva člana su studenti Šumarskog fakulteta. Tim je izuzetno raznolik, a i rad je dinamičan i vrlo koristan, jer su ideje i komentari konstruktivni i uvek su unapređivali projektnu ideju. Članovi tima imaju relevantno iskustvo, pre svega iz oblasti javno-privatnog partnerstva, rad u naučnim institutima, javnim institucijama i nevladinim organizacijama, iskustvo u zagovaranja javnih politika, učešće na projektima energetske efikasnosti, društvenog dijaloga. Takođe, naš tim ima i brojne sertifikate i kvalifikacije, a neke od njih su znanje engleskog, francuskog, španskog jezika, sertifikat o učešću na programu preduzetništva,.. Naša misija je zagovaranje za unapređenje životne sredine u lokalnim zajednicama, a vizija je da društvo u Srbiji odgovorno održivo postupa prema životnoj sredini. Pošto želimo da pokrenemo pilot projekat koji će podstaći veću društvenu angažovanost, prvi korak koji želimo da sprovedemo je „Analiza uvođenja sistema upravljanja otpadom od hrane”, čime bi se pokrenuli relevantni stakeholderi da se otpočne uvođenje ovog sistema u Srbiji (javni i privatni sektor i HoReCa, pre svega). Kako je već i rečeno, ovo je inovativni projekat, kojim želimo da pokrenemo uvođenje sistema upravljanja otpadom, a koji predstavlja višegodišnji proces i ovo bi bio samo prvi korak ka tome.

4. Kratak opis mikro-plana/projekta

- Opis: Projekat “Waste to taste” je inovativni pilot projekat kojem je cilj podizanje svesti i upoznavanje sa temom uvođenja sistema upravljanja otpadom od hrane u Srbiji. Svesni smo činjenice da se otpad od hrane neselektivno odlaže u komunalni otpad i biva odvežen na sanitarne i nesanitne deponije, ili čak bude odložen na neodgovarajuće lokacije u gradu. Kao dobar primer upravljanja otpadom od hrane smo targetirali Francusku, koja ima izuzetno iskustvo u ovoj oblasti. Zato bismo želeli da ostavarimo saradnju sa njima, kako bi njihovi eksperti preneli svoje znanje nama, pre svega preko Francuske privredne komore u Srbiji. Ovo je veliki društveni problem, koji je i od značaja za uklađivanje sa politikom Evropske Unije, kao i sprovođenjem pregovaračkog Poglavlja 27.

Kako je ovo pilot projekat, i kako je ovo ideja od većeg društvenog značaja, jedan manji projekat nije dovoljan da se uvede nov sistem za društvo, ali je dovoljan da se ova tema postavi kao relevantna. Glavna projektna aktivnost je izrada „Analize uvođenja sistema upravljanja otpadom od hrane u Srbiji”, za koju bi se angažovali relevantni eksperti. Da bi projekat bio uspešan, kao aktere bismo uključili predstavnike ugostiteljskog sektora (kako one koji se već bave nekom vrstom održivog poslovanja, tako

i one kojima je sistem nepoznat), javno-komunalno preduzeće, jedinice lokalne samouprave, privatne operatere i uzgajivači organske hrane (kompostere). Naše ciljne grupe su ugostitelji, privatni operateri i javno-komunalna preduzeća, uzgajivači organske hrane, a partneri udruženja ugostitelja, NVO, naučna zajednica, donatori (pre svega Francuska privredna komora). Od učesnika na projektu bismo mogli da obezbedimo relevantne informacije sa kojima bi moglo da se uradi procena trenutnog stanja u državi za uvođenje ovog sistema, sa svim izazovima i potencijalnim šansama sa kojima se mogu suočiti naše ciljne grupe. Za ovaj projekat bi bilo potrebno godinu dana za realizaciju.

- Cilj: Naš cilj je Zaštita životne sredine u jedinicama lokalne samouprave zarad smanjenja organskog otpada u Srbiji. Projektom želimo da podignemo svest o važnosti uvođenja sistema upravljanja otpadom od hrane jer ćemo na taj način poboljšati život u zajednici, smanjiće se količine deponovanog otpada, smanjiće se efekti klimatskih promena, ali će se otvoriti nova radna mesta i stvoriti novi resurs u poljoprivrednoj proizvodnji - kompost.

5. Detaljan opis (kombinacija metodologija Mission Canvas & Teorija promene)

5.1 Problem i cilj

- Problem: Republika Srbija još uvek nije regulisala tokove otpada od hrane. Ovim projektom se pokreće inicijativa za rešavanje ovog problema, podstičemo društvo da se uključi i angažuje, unapređujemo kvalitet zdravlja i života stanovništva i unapređuje se pregovaračka pozicija ka Evropskoj Uniji. Naše target grupe su predstavnici HoReCa sektora, predstavnici jedinica lokalnih samouprava, privatni operateri i predstavnici javno-komunalnih preduzeća.
- Cilj i Specifični ciljevi: Kroz ovaj projekat želimo da ostvarimo osnovu za dalji razvoj ideje uvođenja sistema upravljanja otpadom od hrane, kroz analizu postojećeg stanja, prikupljanje relevantnih podataka i predlaganje mera za smanjenje organskog otpada, čime se doprinosi zaštiti životne sredine i održivom razvoju u lokalnim zajednicama. Kada postoje relevantni izvori i relevantni podaci o stanju u Srbiji, sa predlozima mera za dalje aktivnosti, možemo nastaviti realizaciju našeg dugoročnog cilja. Misija je zagovaranje za unapređenje životne sredine u lokalnim zajednicama, a dugoročni cilj zaštita životne sredine u jedinicama lokalne samouprave zarad smanjenja organskog otpada u Srbiji. Neki od specifičnih ciljeva su smanjenje efekata klimatskih promena, smanjenje efekata gasova staklene bašte, smanjenje količina otpada na deponijama, stvaranje novog resursa - komposta.

5.2 Ciljna grupa i stejkholderi

- Ciljna grupa: Ugostitelj (5), Lokalno stanovništvo (5), JLS (2), Operateri ili JKP(2+2), Uzgajivači organske hrane(2-3), Donatori . Svi navedeni akteri će imati neposrednu korist od rešavanja ovog problema: ugostitelji će rešiti problem odlaganja organskog otpada i ostvarivanje profita od prodaje otpada, operateri i JKP će imati više posla i veću zaradu, JLS će rešiti problem zagađivanja životne sredine, lokalno stanovništvo čist vazduh, zemlju i vodu, uzgajivači organske hrane dobijaju resurs za dalju proizvodnju-kompost, a donatori podlogu za dalji razvoj i širenje ideje o zaštiti životne sredine kroz projekat koji pokreće društveno-relevantnu temu i poboljšava poziciju Srbije i postaje atraktivnije mesto za ulaganje.
- Stejkholderi: Eksperti (1-3), Ugostitelji (5), JLS i JKP (po 2), Operateri (2), Uzgajivači komposta (2-3), Udruženje ugostitelja (2-3). Eksperti predstavljaju članove iz naučne zajednice zainteresovani za poboljšanje životne sredine i unapređenje regulatornog okvira Srbije, a inpute upravo dobijaju od ostalih navedenih stejkholdera, sa kojima mogu da definišu izazove, probleme, ali i predloge i mere za unapređivanje društvenog blagostanja.

5.3 Aktivnosti i resursi

- Aktivnosti: Prva faza (1-3 mesec) 1. Da se kontaktiraju potencijalni donatori i da se da predlog pilot projekta - da se izradi analiza, 2. Da se krene sa kontaktiranjem i angažovanjem eksperata za izradu

„Analize uvođenja sistema upravljanja otpadom od hrane u HoReCa sektoru”, Druga faza (3-8 meseci): 3. Sastanak sa izabranim ekspertima zarad definisanja aktivnosti koje treba da budu odrađene u Analizi, 4. Komunikacija sa zainteresovanim ugostiteljima (ako ima i nekih koji se bave u Srbiji kompostiranjem/održivim poslovanjem), JLS, JKP, operaterima kako bi nam dali inpute za analizu, Treća faza (8-12 mes) 5. Izrada Analize, promocija tokom i nakon projekta na društvenim mrežama (kampanja), 6. Konferencija za promociju svim zainteresovanim akterima, 7. Finalni dokument.

Kroz ove aktivnosti možemo da sprovedemo inicijalni plan - da se postave temelji na osnovu kojih može da se nastavi zagovaranje kod relevantnih stakeholdera, predstavnika javnog i privatnog sektora da se uključe i potpomognu dalju realizaciju uvođenja sistema u praksu. [Koje aktivnosti planiramo? Zašto su te aktivnosti izabrane? Šta su očekivani rezultati? Koraci koji vode ka ostvarivanju ciljeva. Koji su ključni učesnici?]

- Resursi i Budžet: Administrativni troškovi (30-35%) na projektni tim, Programski troškovi (60-65%) angažovanje eksperata, promocija (konferencija/okrugli sto), promo materijal, promocija na društvenim mrežama, oprema za rad, prostor, Indirektni troškovi (5-10%) - renta prostora, računari. Najveći troškovi su programski, jer su tu definisane aktivnosti koje projektom treba da budu realizovane - angažovanje eksperata, pisanje analize i njena promocija. Budžet se definiše u skladu sa zahtevima iz poziva donatora, a orijentišemo se prema resursima koje već posedujemo.

5.4 Praćenje i izveštavanje

- Praćenje i izveštavanje: Kroz sprovođenje ulaznog i izlaznog upitnika za ciljne grupe. Kao glavni indikator uspeha možemo imati finalnu izradnju Analizu koja je relevantna, sa neophodnim kvantitativnim i kvalitativnim elementima.
- Kratkoročni i srednjeročni rezultati: Kratkoročni rezultati su izrada Analize sa ekspertima - neposredno sastanak samo sa njima; Sastanak sa uključenim subjektima (ciljne grupe); Sastanak subjekata i eksperata; Sastanak sa potencijalnim donatorima, sastanak za prikazivanje toka projekta, sastanak prezentovanja finalnog produkta (Analize), sprovođenje ulaznih i izlaznih upitnika; -Finalna Analiza. Za srednjeročne rezultate možemo imati praćenje rezultata uključenih aktera - ako imamo 20 uključenih subjekata potrebno je izvršiti evaluaciju stečenog znanja/ samostalnih aktivnosti koje mogu da sprovedu kroz upitnik. Ovaj upitnik može da posluži da se dobije uvid da li su ugostitelji uspeli da pronađu korisne aktivnosti/informacije koje sprovode druge države u upravljanju otpadom od hrane; da li mogu da samostalno pronađu projekte sa kojima bi aplicirali da dobiju sredstva za dalji razvoj; da li su motivisani da nastave da rade itd.
- Društveni uticaj: Da ljudi/učesnici projekta samostalno mogu da šire znanje međusobno, da mogu samostalno da apliciraju na projekte, da se pokrene veća društvena angažovanost. Potrebno je praćenje aktivnosti uključenih subjekata u projekat zbog potencijalnog zahteva donatora da se javi za feedback.

6. Zaključak i preporuke:

- Zaključci: Ovaj projekat ima veliki potencijal da nastavi svoj “dalji život” kroz naredne inicijative. Izradom Analize, kontaktiranjem ciljnih grupa i donatora, možemo podići svest o važnosti upravljanja otpadom od hrane i njenim implikacijama na društveno blagostanje. Ovim projektom se može pokrenuti inicijativa i drugih aktera, koji nisu uključeni u projekat, a žele da doprinesu ovoj ideji ili su prepoznali da oni mogu da budu relevantni za realizaciju dugoročnog cilja projekta. Takođe, ovaj projekat može da doprinese razmeni znanja i veština, jer kroz međusobnu saradnju, predstavnici HoReCa sektora mogu među sobom da unaprede poslovanje razmenom iskustava i tako doprinesu poboljšanju sistema.

- Preporuke: Ovaj projekat predstavlja samo početak koji je neophodan za realizaciju sistema upravljanja otpadom od hrane. Nakon izrade Analize, davanjem zakonodavnog i pravnog okvira za dalje aktivnosti, projekat može da se proširi, kako sa brojem članova ciljne grupe, tako i partnera i da projekat dobije veću društvenu korist. Jedan od narednih koraka je svakako angažovanje predstavnika uzgajivača organske hrane i poljoprivrednog sektora koji bi mogao da učestvuje u prepradi otpada i proizvodnji komposta. Predlozi za poboljšanje i plan za praćenje.

Religious Institutions as Mental Health First Aid in Visoko

Lejla Alihodžić

1. Naslov mikro-plana/projekta

- Religious Institutions as Mental Health First Aid in Visoko

2. Autor(i)

- Lejla Alihodzic

3. Podaci o podnosiocu prijave/autoru

Lejla Alihodžić je studentkinja psihologije sa bogatim iskustvom u projektima mentalnog zdravlja i izgradnje mira. Trenutno studira psihologiju na Međunarodnom univerzitetu u Sarajevu, gde takođe ima manji predmet iz političkih nauka. Njena strast za unapređenjem mentalnog zdravlja proističe iz njenog rada kao koordinatorka projekta za mentalno zdravlje u Fondaciji Izvor Nade, gde dizajnira i vodi interaktivne radionice za mlade i decu. Lejla takođe radi kao pomoćnica koordinatora projekta u organizaciji Youth for Peace, gde moderira učesnike i obezbeđuje njihovu aktivnu participaciju tokom radionica. Svoje iskustvo obogatila je učestvovanjem u brojnim međunarodnim programima obuke za mlade radnike i inicijativama iz oblasti izgradnje mira, uključujući Erasmus+ i P.A.C.E. programe. Lejla aktivno volontira za organizacije kao što su Youth for Peace, Fondacija Izvor Nade i Pomozi.ba, i duboko je posvećena unapređenju dobrobiti svoje zajednice kroz psihološke uvide, efikasnu komunikaciju i promociju mira. Motivisana željom da doprinese svojoj lokalnoj zajednici u Visokom, veruje da je fokusiranje na mentalno zdravlje i dobrobit ključni korak ka opštem prosperitetu njene zemlje.

4. Kratak opis mikro-plana/projekta

Ovaj lokalizovani projekat fokusira se na razvoj alata za mentalno zdravlje za verske praktičare i profesore u muslimanskim i hrišćanskim srednjim školama u Visokom. Alat, koji je razvijen uz pomoć privatnih stručnjaka za mentalno zdravlje i Centra za mentalno zdravlje u Visokom, pomoći će verskim liderima da prepoznaju simptome mentalnih poremećaja u svojim zajednicama. Nakon toga, biće organizovane obuke za lokalne verske lidere i profesore sa ciljem podizanja svesti o mentalnom zdravlju i smanjenja stigme. Projekat će biti implementiran unutar zajednice u Visokom, uz podršku verskih institucija i lokalne opštine.

Ključne aktivnosti počinju razvojem alata prve pomoći za mentalno zdravlje, prilagođenog verskim praktičarima i profesorima u Visokom, organizovanjem obuka za lokalne verske lidere i profesore iz muslimanskih i hrišćanskih institucija, te sprovođenjem kampanje za podizanje svesti unutar verskih zajednica u Visokom.

Učesnici: Lokalni verski lideri, profesori iz verskih škola u Visokom, privatni stručnjaci za mentalno zdravlje i Centar za mentalno zdravlje. Projekat će se realizovati u Visokom, Bosna i Hercegovina, tokom perioda od 12 do 14 meseci, a cilj je da opremi verske lidere i edukatore u Visokom alatima koji će im omogućiti da prepoznaju probleme mentalnog zdravlja, upućuju pojedince na profesionalnu pomoć i smanje stigmu vezanu za mentalno zdravlje unutar verskih zajednica.

5. Detaljan opis (kombinacija metodologija Mission Canvas & Teorija promene)

5.1 Problem i cilj

U Visokom, mnogi pojedinci se obraćaju verskim liderima za duhovno vođstvo kada se suočavaju sa problemima mentalnog zdravlja. Međutim, verski lideri i edukatori u verskim školama nisu opremljeni da prepoznaju simptome mentalnih poremećaja. Lokalne zajednice imaju ograničene usluge mentalnog zdravlja, a stigma sprečava ljude da potraže profesionalnu pomoć. Cilj projekta je da premosti ovaj jaz obukom lokalnih verskih praktičara i profesora srednjih škola u prepoznavanju ranih znakova mentalnih bolesti i promovisanju mentalnog zdravlja kroz verske tekstove.

- Specifični ciljevi projekta:
 - › Razviti alat za prepoznavanje simptoma mentalnog zdravlja, prilagođen zajednici u Visokom.
 - › Obučiti verske lidere i profesore srednjih škola u prvoj pomoći za mentalno zdravlje.
 - › Integrisati podizanje svesti o mentalnom zdravlju u verska učenja i školske kurikulume.
 - › Saradnja sa lokalnom opštinom u podršci naporima za podizanje svesti o mentalnom zdravlju.

5.2 Ciljna grupa i stejkholderi

Verski lideri iz lokalnih džamija i crkava, profesori iz visokih islamskih i hrišćanskih srednjih škola, kao i privatni stručnjaci za mentalno zdravlje u Visokom, smatraju se direktnom ciljnom grupom, dok će stejkholderi biti verske zajednice, Centar za mentalno zdravlje, privatni stručnjaci za mentalno zdravlje, lokalna opština, roditelji i porodice učenika, kao i zdravstvene ustanove i domovi zdravlja, koji će biti ključni stejkholderi u projektu. Takođe, učenici srednjih škola, iako nisu direktna ciljana grupa, biće indirektno uključeni jer su krajnji korisnici ovog procesa kroz poboljšanje svesti o mentalnom zdravlju, što može uticati na njihovo ponašanje i pristup problemima mentalnog zdravlja.

5.3 Aktivnosti i resursi

- Razviti i distribuirati alat za mentalno zdravlje za verske lidere i edukatore.
- Sprovesti obuke za lokalne verske lidere i profesore iz verskih škola u Visokom.
- Pokrenuti lokalnu kampanju za podizanje svesti i smanjenje stigmatskog stava prema mentalnom zdravlju u verskim zajednicama u Visokom.

Ukupan budžet koji bi bio potreban za realizaciju projekta iznosi 14.000 USD, koji će biti raspodeljen na izradu alata, obuke i lokalnu kampanju za podizanje svesti, uz podršku privatnih stručnjaka za mentalno zdravlje i Centra za mentalno zdravlje.

5.4 Partneri, vrednosti i komunikacija

Projekat će sarađivati sa Centrom za mentalno zdravlje u Visokom, privatnim stručnjacima za mentalno zdravlje, verskim školama u Visokom (i islamskim i hrišćanskim), kao i sa lokalnom opštinom, koja će pružiti podršku i resurse (možda) za implementaciju. Projekat će podsticati snažne odnose između verskih lidera, edukatora i zajednice u Visokom, naglašavajući značaj mentalnog zdravlja kao dela ukupnog duhovnog blagostanja. Jasna poruka biće korišćena u obukama i propovedima kako bi se promovisala svest o mentalnom zdravlju. Komunikacija će se odvijati putem verskih propovedi, školskih diskusija i lokalnih medija.

5.5 Praćenje i izveštavanje

Napredak će se pratiti kroz ankete pre i posle obuka za verske lidere i edukatore, kao i kroz povratne informacije od zajednice. Indikatori uspeha uključuju broj obučениh verskih lidera i profesora, integraciju tema o mentalnom zdravlju u propovedi i školske kurikulume, kao i povratne informacije zajednice.

Kratkoročni rezultati: Povećana svest o mentalnom zdravlju među verskim liderima i edukatorima u Visokom. Srednjoročni rezultati: Veća otvorenost u razgovoru o pitanjima mentalnog zdravlja unutar verskih zajednica i obrazovnih institucija, što dovodi do smanjenja stigmatisanja. Dugoročni cilj je povećati broj ljudi u Visokom koji traže profesionalnu pomoć za mentalno zdravlje smanjenjem stigmatskog stava i podizanjem svesti unutar verskih zajednica.

6. Zaključak i preporuke:

- **Zaključci:** Ovaj projekat će osnažiti verske lidere i edukatore u Visokom da postanu prva pomoć za mentalno zdravlje, podižući svest i smanjujući stigmatu u vezi sa mentalnim zdravljem u lokalnoj zajednici. Saradnjom sa Centrom za mentalno zdravlje, privatnim stručnjacima za mentalno zdravlje i lokalnim institucijama, projekat će obezbediti vredne resurse onima kojima su najpotrebniji.
- **Preporuke:** Da bi se obezbedila održivost, projekat preporučuje nastavak obrazovanja i podrške za verske lidere i edukatore u Visokom i drugim gradovima Bosne i Hercegovine, kao i proširenje saradnje sa relevantnim institucijama kako bi se postigao interes za nastavak programa.

Lati se posla

Dragana Radosavljević i Mina Milošević

1. Naslov mikro-plana/projekta

- Lati se posla

2. Autor(i)

- Dragana Radosavljević i Mina Milošević

3. Podaci o podnosiocu prijave/autoru

- Naziv organizacije/individue: Dragana Radosavljević i Mina Milošević
- Opis: Projekat se fokusira na edukaciju i zapošljavanje mladih kroz različite programe i inicijative. Misija je povećanje zaposlenosti mladih i njihovo osposobljavanje za tržište rada.

4. Kratak opis mikro-plana/projekta

- Opis: Projekat uključuje edukacije za soft skillove, job shadowing, prakse, 1na1 konsultacije sa stručnjacima. Učesnici su studenti i mladi ljudi između 23 i 30 godina, a projekat će se odvijati u Kragujevcu tokom 2024. godine.
- Cilj: Povećanje zaposlenosti mladih i njihova edukacija o poslovnim prilikama.

5. Detaljan opis (kombinacija metodologija Mission Canvas & Teorija promene)

5.1 Problem i cilj

- Problem: Nezaposlenost mladih u Kragujevcu i manjak mogućnosti pri zapošljavanju.
- Cilj i Specifični ciljevi: Povećanje zaposlenosti mladih u Kragujevcu kroz pružanje edukacije, praktičnih iskustava i profesionalne podrške, čime se doprinosi smanjenju nezaposlenosti mladih i njihovoj boljoj pripremljenosti za tržište rada. Specifični ciljevi uključuju povećanje profesionalnih vještina kod mladih, omogućavanje radnog iskustva i praktičnih vještina, povećanje šansi za zapošljavanje kroz praksu, kao i poboljšanje samopouzdanja i orijentacije na tržištu rada.

5.2 Ciljna grupa i stejkholderi

- Ciljna grupa: Studenti i mladi ljudi između 23 i 30 godina.
- Stejkholderi: Globalne i nacionalne kompanije, fakulteti, srednje škole, omladinske organizacije, biro za zapošljavanje, start-up kompanije.

5.3 Aktivnosti i resursi

- Aktivnosti: Edukacije za soft skillove, job shadowing, prakse, 1na1 konsultacije.
- Resursi i Budžet: Potrebni resursi uključuju prostor za radionice, materijale, honorare predavača, honorare koordinatorke projekta i troškove prevoza.

5.4 Partneri, vrednosti i komunikacija

- Partneri: Kompanije, fakulteti, srednje škole, omladinske organizacije.
- Vrednosti i komunikacija: Transparentnost, dvosmerna komunikacija, poverenje. Komunikacija putem društvenih mreža, lokalnih medija, plakata, promocija u školama i fakultetima.

5.5 Praćenje i izveštavanje

- Praćenje i izveštavanje: Kvalitativno i kvantitativno merenje rezultata kroz feedback, fokus grupe, ankete i testove evaluacija.
- Kratkoročni i srednjeročni rezultati: Kratkoročni rezultati ovog projekta uključuju realizaciju edukacija za razvoj soft veština, organizaciju job shadowing programa i praksi, kao i održavanje 1na1 konsultacija i mentorstva za mlade. Srednjeročni rezultati podrazumevaju povećanje broja mladih koji stižu konkretna praktična iskustva i veštine relevantne za tržište rada, što dovodi do veće motivacije za aktivno traženje posla. Dugoročno, očekuje se povećanje stope zaposlenosti među mladima u Kragujevcu, uz bolju integraciju mladih u radnu snagu i smanjenje nezaposlenosti u zajednici.

6. Zaključak i preporuke

- Zaključci: Projekat će doprineti povećanju zaposlenosti mladih i njihovoj edukaciji o poslovnim prilikama.
- Preporuke: Nastaviti sa sličnim inicijativama i proširiti mrežu partnera.

Budžet koji bi bio potreban za realizaciju projekta:

- Ljudski resursi: \$12,000 za koordinatora projekta i \$7,200 za asistenta.
- Putni troškovi: \$1,120 za smeštaj i prevoz učesnika.
- Usluge: \$2,320 za honorare predavača i fotografa.
- Programski troškovi: \$5,010 za materijale, prostor, i oglašavanje.
- Administrativni troškovi: \$2,195.

MyFinanceAcademy | Invest in Your Future

Strahinja Trivković

1. Naslov mikro-plana/projekta

- MyFinanceAcademy | Invest in Your Future

2. Autor(i)

- Strahinja Trivković

3. Podaci o podnosiocu prijave/autoru

- Naziv organizacije/individue: Strahinja Trivković
- Opis: Strahinja Trivković je jedan od najtalentovanijih i najuspešnijih mladih ljudi na prostoru Republike Srbije, ali i takođe značajno prepoznat na evropskoj i svetskoj sceni u mnogim oblastima. Strahinja se profesionalno bavi sportom, naukom, preduzetništvom, aktivizmom, volontiranjem, umetnosti i brojnim drugim oblastima iz kojih ima stotine nacionalnih i svetskih nagrada, medalja i dostignuća, prepoznatih od strane velikog broja domaćih i stranih institucija, organizacija, kompanija, fondacija, televizija, novina, društava i pojedinaca. U svetu preduzetništva, socijalnog preduzetništva i aktivizma ima veoma veliko znanje i iskustvo iz ličnih projekata, inicijativa i biznisa, takođe i veštine stečene kroz rad u brojnim mentorskim inkubacijama, na mnogim konferencijama, samitima, kursevima i radionicama, ali i u radu, kao deo brojnih domaćih i svetskih organizacija u ovoj sferi.
- Kratak opis mikro-plana/projekta
- Opis: MyFinanceAcademy je edukativna platforma koja pruža besplatne i napredne programe o finansijskoj pismenosti, preduzetništvu i investiranju, prvenstveno usmerene na mlade od 18 do 25 godina. Kroz radionice, panel diskusije, vebinare i mentorsku podršku, uz saradnju sa obrazovnim institucijama, ekonomistima i preduzetnicima, cilj je podizanje svesti o upravljanju novcem i ulasku u poslovni svet. Projekat se sprovodi online i uživo širom Srbije, s planiranim početkom u narednih nekoliko meseci, kao i širenje van granica zemlje, a očekujemo da unapredi finansijsku pismenost i poveća interesovanje mladih za preduzetništvo, stvarajući obrazovaniju i konkurentniju zajednicu. MyFinanceAcademy nudi široki spektar besplatnih edukacija, materijala, tematskih radionica, panel diskusija i drugih predavanja, kroz koje će mladi dobiti neophodna znanja o finansijskoj pismenosti, upravljanju novcem, funkcionisanju poslovnog sveta, preduzetništva i investiranja, od strane profesionalnih edukatora, profesora, ekonomista, preduzetnika i drugih. Sve aktivnosti se plasiraju uživo i preko društvenih mreža, ali i sajta na kojem će se nalaziti i napredni plaćeni tematski programi, profesionalne konsultacije, mentorska podrška i premium materijali, za one koji žele da odu korak dalje. Ovom celinom, pomažemo društvu da stekne neophodna znanja iz ovih, danas vitalnih, znanja i veština, i stvaramo zdravu zajednicu saradnje, napretka i inovacija.
- Cilj: Pospješivanje kvaliteta i funkcionisanja pojedinca i zajednice u današnjem svetu.

4. Detaljan opis (kombinacija metodologija Mission Canvas & Teorija promene)

4.1 Problem i cilj

- Problem: Slaba finansijska pismenost mladih i strah od ulaska u poslovni svet.
- Cilj i Specifični ciljevi: Povećanje finansijske pismenosti i preduzetničkih veština među mladima, što će doprineti njihovom profesionalnom i ličnom razvoju, kao i njihovoj konkurentnosti na tržištu rada. Specifični ciljevi uključuju povećanje nivoa finansijske pismenosti mladih kroz edukaciju o upravljanju finansijama i investiranju, razvoj preduzetničkih veština, motivaciju za aktivno učešće mladih u ekonomskim inicijativama, obezbeđivanje pristupa mentorima i stručnim resursima, kao i smanjenje barijera za edukaciju kroz besplatne i pristupačne programe.

4.2 Ciljna grupa i stejkholderi

- Ciljna grupa: Po istraživanjima Svetske banke, više od 70% mladog stanovništva u Republici Srbiji je finansijski nepismeno i nema osnovna znanja i veštine upravljanja novcem, a kamoli iskustva u svetu preduzetništva i investiranja. Samim tim, naša ciljna grupa su srednjoškolci i studenti (od 18 do 25 godina), sa posebnim fokusom na one koji tek kreću ili su već krenuli da dobijaju prihode, budući da su oni najranjiviji za pravljenje kobnih finansijskih grešaka, koji rezultuju niz problema u njihovom okruženju.
- Stejkholderi: Stejkholderi kojima se pružaju usluge jesu svi kojima je naša pomoć neophodna (budući da je ovo globalni problem relevantan za sve starosne grupe), ali sa fokusom na našu naznačenu ciljnu grupu; oni koji su u našem ključnom sastavu jesu edukatori i mentori naših programa – profesori, ekonomisti, preduzetnici, ali i svi drugi članovi same organizacije koji se bave glavnim procesima za njeno pravilno funkcionisanje; kao poslednja i najbitnija stavka, tu su obrazovne institucije, neprofitne i nevladine organizacije, civilni sektor, fondacije, kompanije, investitori i drugi subjekti koji podržavaju ovaj ključan projekat i realizaciju svih naznačenih aspekata istog.

4.3 Aktivnosti i resursi

- Aktivnosti: Aktivnosti su online i offline radionice, edukacije, panel diskusije, vebinari, kao i napredni kursevi, mentorske podrške, profesionalna konsultacija i edukativni materijali.
- Resursi i Budžet: Trenutno, MyFinanceAcademy raspolaže odgovarajućim stručnim kadrom, potencijalnim prostorima za realizaciju offline aktivnosti i saradnjom sa brojnim drugim akterima. Ono što je neophodno jesu finansijska sredstva za realizaciju aktivnosti, edukacija, rada platforme, učešća edukatora i drugih vitalnih karika.

4.4 Partneri, vrednosti i komunikacija

- Partneri: Ključni partneri su obrazovne institucije, civilni sektor, kompanije, fondacije i druge organizacije koje pružaju finansijsku, logističku i profesionalnu podršku.
- Vrednosti i komunikacija: Glavni kanali komunikacije jesu putem društvenih mreža, televizije, novina, obrazovnih institucija, ali i kroz prisutnost na događajima koje posećuju mladi (primer – konferencije, samiti,...), kako bismo došli do njih, podigli im svest, nivo edukacije, ali i omogućili kvalitetniji život i funkcionisanje u današnjem svetu.

4.5 Praćenje i izveštavanje

- Praćenje i izveštavanje: Glavno praćenje se vrši na uživo događajima, kao i preko prisutnosti korisnika na društvenim mrežama i platformi – veb sajtu.
- Kratkoročni i srednjeročni rezultati: Kratkoročni i srednjeročni rezultati ovog projekta uključuju prevenciju i rešavanje finansijskih problema mladih kroz edukacije i širenje svesti, kao i povećanje

njihove zainteresovanosti za aktivnosti u svetu preduzetništva i investiranja. Cilj je da mladi steknu praktična znanja koja će im omogućiti da bolje upravljaju svojim ličnim finansijama, izbegnu dugove i postanu proaktivni u preduzetničkim poduhvatima. Društveni uticaj projekta je značajan, jer doprinosimo rešavanju jednog od najvećih problema savremenog društva – nedostatku finansijske pismenosti, što je temelj za smanjenje nezaposlenosti i povećanje ekonomskih mogućnosti mladih. Kroz obrazovanje, stvaramo konkurentnije tržište, podstičemo inovacije, i doprinosimo razvoju obrazovnijeg, iskusnijeg i ekonomski stabilnijeg stanovništva, koje je sposobno da se nosi sa izazovima savremenog tržišta rada.

- Društveni uticaj: Donosimo rešenje za jedan od najvećih problema savremenog društva, obrazovnije i iskusnije stanovništvo, konkurentnije tržište, inovacije, i, svim time, naprednije, kvalitetnije i zdravije okruženje za sve nas.

5. Zaključak i preporuke:

- Zaključci: Ključni ciljevi projekta jestu veći procenat finansijski pismenog stanovništva, sa fokusom na mlade, konkurentnije tržište i pospešivanje ekonomije i inovacija u zajednici.

Preporuke: MyFinanceAcademy je maksimalno spreman za realizaciju ovog projekta, neophodna nam je samo još finansijska podrška, nakon koje krećemo sa radom.

Srce zajednice Leonid Petrović

1. Naslov mikro-plana/projekta:

- Srce zajednice

2. Autor(i)

- Leonid Petrović

3. Kratak opis mikro-plana/projekta

- Opis: **Problem:** Rešavamo problem usamljenosti i društvene izolacije među osobama starijim od 65 godina, posebno u velikim gradovima. Ove osobe se često osećaju isključeno iz društva nakon odlaska u penziju, što negativno utiče na njihovo mentalno i fizičko zdravlje. Naš cilj je da omogućimo inkluziju i pružimo podršku kroz društvena okupljanja i besplatnu telefonsku pomoć. **Na kom nivou rešavamo problem?** Problem rešavamo na lokalnom nivou u velikim gradovima, gde stariji ljudi najviše osećaju izolaciju, ali i na nacionalnom nivou kroz besplatnu telefonsku liniju koja je dostupna svim penzionerima širom Srbije. **Za koga je to problem?** Ovaj problem pogađa osobe starije od 65 godina koje su pokretne, ali se osećaju usamljeno i isključeno iz društva nakon odlaska u penziju. Takođe, problem je relevantan za njihove porodice i zajednice koje su svesne njihovog osećaja izolacije. **Koje rešenje donosimo?** Rešenje koje donosimo uključuje organizaciju društvenih okupljanja sa raznovrsnim aktivnostima koje promovišu inkluziju i socijalizaciju među starijim osobama. Takođe, pružamo besplatnu telefonsku podršku koja omogućava starijima razgovore i kriznu intervenciju, čime im pružamo osećaj sigurnosti i podrške.

4. Detaljan opis (kombinacija metodologija Mission Canvas & Teorija promene)

4.1 Cilj i specifični ciljevi

Cilj i specifični ciljevi: Glavni cilj – vizija: poboljšanje kvaliteta života starijih osoba u velikim gradovima kroz socijalnu inkluziju i emocionalnu podršku. Naša vizija je da stvorimo zajednicu u kojoj se starije osobe osećaju povezane, uključene i podržane, čime se smanjuje osećaj usamljenosti i izolacije i poboljšava njihov ukupni kvalitet života. Specifični ciljevi:

- Smanjiti osećaj usamljenosti: Organizovati najmanje 50 društvenih okupljanja godišnje za starije osobe, sa ciljem da se bar 500 starijih osoba uključi u ove aktivnosti.
- Poboljšati socijalnu inkluziju: Omogućiti uključivanje najmanje 300 starijih osoba u različite društvene aktivnosti i kreirati prilike za stvaranje novih socijalnih veza.
- Pružiti emocionalnu podršku: Uspostaviti besplatnu telefonsku podršku koja će dnevno pružati pomoć i podršku najmanje 100 starijim osobama kroz prijateljske razgovore i kriznu intervenciju.
- Povećati kvalitet života: Postići poboljšanje u emocionalnom stanju i zadovoljstvu kod učesnika kroz redovno praćenje i evaluaciju njihovih povratnih informacija.

4.2 Ciljna grupa

Naša ciljna grupa su pokretne osobe starije od 65 godina koje žive u velikim gradovima u Srbiji. Uglavnom su to penzioneri koji žive sami ili sa partnerom, ali imaju smanjene socijalne kontakte nakon odlaska u penziju. Procena je da postoji preko 1.2 miliona ljudi starijih od 65 godina u Srbiji, a značajan deo njih živi u urbanim sredinama gde je problem izolacije izraženiji. Istraživanja i statistike pokazuju da se mnogi stariji ljudi u velikim gradovima osećaju usamljeno i isključeno iz društva. Odlazak u penziju često dovodi do gubitka svakodnevnih socijalnih interakcija, što potvrđuje da je ovaj problem prisutan među našom ciljnom grupom. Problem se direktno odnosi na starije osobe starije od 65 godina koje su usamljene i društveno isključene. Indirektno, problem pogađa njihove porodice, prijatelje, i širu zajednicu, koji su svesni njihovog osećaja izolacije i brinu se za njihovo mentalno i fizičko zdravlje. Njima je potrebna društvena inkluzija, prilika za socijalizaciju, podrška i osećaj pripadnosti zajednici. Takođe, potrebna im je emotivna podrška i sigurnost kroz prijateljske razgovore i kriznu intervenciju, što im nudimo putem besplatne telefonske linije.

4.3 Aktivnosti i resursi

1. Koje aktivnosti biramo da sprovedemo?

Biramo organizaciju društvenih okupljanja koja uključuju raznovrsne aktivnosti prilagođene interesima osoba starijih od 65 godina. Te aktivnosti uključuju:

- Predstave mladih
- Radionice kuvanja
- Muzičke radionice
- Šahovske igre
- Bingo večeri
- Mađioničarske predstave
- Izleti i ekskurzije

Pored toga, pružamo besplatnu telefonsku podršku dostupnu svakog dana od 8 ujutru do 2 popodne, gde stariji mogu da razgovaraju sa studentima psihologije, dobiju prijateljsku podršku i kriznu intervenciju.

2. Zbog čega smo izabrali baš te aktivnosti?

Izabrali smo ove aktivnosti jer su prilagođene potrebama i interesovanjima starijih osoba. Ove aktivnosti podstiču socijalizaciju, zajedništvo i uključivanje u društvo, što direktno rešava problem usamljenosti i izolacije. Telefonska podrška je odabrana kako bi se obezbedio stalni izvor emocionalne podrške i sigurnosti, posebno za one koji možda nisu u mogućnosti da prisustvuju okupljanjima.

- Resursi i Budžet:

1. Šta nam je neophodno da bismo sproveli te aktivnosti?

Da bismo sproveli ove aktivnosti, neophodni su nam sledeći resursi:

- **Prostor:** Mesta za održavanje društvenih okupljanja, kao što su domovi kulture, centri za starije osobe, ili drugi društveni prostori.
- **Materijali i oprema:** Materijali za radionice (npr. za kuvanje, muziku, šah, bingo), tehnička oprema za izvedbe (npr. ozvučenje, instrumenti), kao i sredstva za organizovanje izleta.
- **Ljudski resursi:** Volonteri za vođenje radionica i društvenih aktivnosti, studenti psihologije za pružanje telefonske podrške, koordinatori projekta.
- **Finansijska sredstva:** Za pokrivanje troškova prostora, materijala, organizacije događaja, telefonske linije i administracije.

- Telefonska linija: Besplatna 0800 linija za pružanje podrške penzionerima.

2. Šta od resursa imamo, a šta nam nedostaje?

Imamo: Pristup volonterima (studentima psihologije), kontakte sa potencijalnim partnerima (domovima kulture, centrima za starije), osnovne materijale za radionice, i volju zajednice da učestvuje u ovim aktivnostima.

Nedostaje: Finansijska sredstva za pokrivanje svih troškova, stalni prostori za okupljanja, dodatni materijali i oprema za specifične aktivnosti, i podrška za uspostavljanje besplatne telefonske linije.

3. Koji bi bili administrativni a koji programski troškovi?

- Administrativni troškovi: Troškovi povezani sa vođenjem i upravljanjem projektom, kao što su plate zaposlenih (ako ih ima), kancelarijski materijali, računovodstvene usluge, i administrativne naknade.
- Programski troškovi: Troškovi direktno povezani sa sprovođenjem aktivnosti, kao što su troškovi za prostor za okupljanje, materijali za radionice, organizacija događaja, i troškovi za besplatnu telefonsku podršku.

4.4 Partneri, vrednosti i komunikacija

1. Koga prepoznamo da bi mu ideja bila važna, a ko može da podrži realizaciju?

Važna ideja: Organizacije koje se bave socijalnim pitanjima, domovi za starije osobe, lokalne vlasti, i humanitarne organizacije.

Podrška realizaciji: Kompanije koje mogu donirati sredstva, materijale, ili prostor; mediji za širenje vesti; univerziteti sa studentima koji mogu volontirati.

2. Ko nam je neophodan partner i zašto?

Neophodan partner: Organizacije koje nude besplatnu telefonsku liniju ili mogu obezbediti prostor i materijale za društvene aktivnosti. Oni su ključni za uspešno sprovođenje našeg plana i pružanje stalne podrške našoj ciljnoj grupi.

3. Koga bi bilo dobro da uključimo u realizaciju i zašto?

Dobro je uključiti:

- Volontere i studente psihologije koji mogu pružiti telefonsku podršku i steći dragoceno iskustvo.
- Lokalne vlasti koje mogu pomoći u organizaciji prostora i promovisanju aktivnosti.
- Lokalne kompanije koje mogu donirati sredstva ili materijale, čime omogućavaju održivost projekta i jačanje zajednice.
- Vrednosti

1. Kako gradimo odnos sa ciljnom grupom?

Gradimo odnos sa ciljnom grupom kroz redovne i prijatne društvene aktivnosti koje su prilagođene njihovim interesovanjima. Pružamo im osećaj pripadnosti i sigurnosti, slušamo njihove potrebe i uključujemo ih u proces organizacije događaja.

Komunikacija:

1. Koje kanale koristimo za komunikaciju?

- Facebook stranica: Za redovno ažuriranje informacija o događanjima, deljenje sadržaja i direktnu komunikaciju sa ciljnom grupom.
- Reklame: Online i štampane reklame u lokalnim medijima i na društvenim mrežama za širenje svesti o našem projektu.
- Gerila marketing: Kreativni i neobični marketinški pristupi kako bismo privukli pažnju i angažovali zajednicu.
- Živo posećivanje: Direktno odlazimo na mesta gde se stariji okupljaju, kao što su domovi kulture, klubovi za starije, i druge zajednice, kako bismo ih pozvali na naše događaje.

2. Preko kojih kanala će šira javnost saznati za nas?

- Mediji: Kroz lokalne novine, radijske emisije, i televizijske priloge.
- Online platforme: Kroz društvene mreže, blogove, i vesti na internet portalima.
- Partneri i organizacije: Kroz saradnju sa lokalnim organizacijama, univerzitetima i partnerima koji će pomoći u promociji našeg projekta.

3. Kako ćemo uključiti ciljnu grupu ili druge stejkholdere u komunikaciju?

- Ciljna grupa: Aktivno ćemo ih angažovati putem Facebook stranice i direktnim pozivima na događaje. Takođe, omogućićemo im da daju povratne informacije o aktivnostima i predlože šta bi voleli videti u budućnosti.
- Stejkholderi: Uključićemo ih u promociju putem zajedničkih kampanja, događaja i medijskih priloga. Takođe, organizovaćemo sastanke i radionice gde će moći da se upoznaju sa napretkom projekta i daju svoje sugestije.

4.5 Praćenje i izveštavanje

1. Šta će biti rezultat našeg rada projekta?

- Povećana socijalna interakcija: Starije osobe će biti manje usamljene i više povezane sa zajednicom.
- Poboľšano mentalno zdravlje: Veće zadovoljstvo i bolji kvalitet života za učesnike.
- Pristup podršci: Kontinuirana emotivna podrška kroz telefonsku liniju koja će pomoći u kriznim situacijama i pružiti prijateljski razgovor.

2. Kako merimo rezultat kvantitativno i/ili kvalitativno?

Kvantitativno:

- Broj organizovanih društvenih okupljanja i učesnika.
- Broj poziva i korisnika besplatne telefonske podrške.
- Broj novih prijateljstava i socijalnih veza uspostavljenih među učesnicima.

Kvalitativno:

- Povratne informacije i ocene učesnika o kvalitetu aktivnosti i podrške.
- Anketiranje učesnika o promenama u njihovom emocionalnom stanju i osećaju povezanosti.
- Izveštaji o zadovoljstvu korisnika telefonske podrške i njihova iskustva.

Društveni uticaj (Impact):

- Smanjenje osećaja usamljenosti i izolacije: Starije osobe će se osećati više povezane sa zajednicom, smanjujući njihov osećaj usamljenosti i socijalne izolacije.
- Povećana socijalna uključenost: Stvaranje novih socijalnih veza i zajednica među starijim osobama, što vodi ka boljem kvalitetu života i većem zadovoljstvu.
- Poboljšanje mentalnog zdravlja: Pružena emocionalna podrška i prisustvo u društvenim aktivnostima doprinose boljem mentalnom zdravlju i emocionalnoj stabilnosti starijih osoba.
- Osnaživanje zajednice: Projekt doprinosi jačanju lokalne zajednice kroz aktivno uključivanje starijih osoba i povećanje međusobne podrške i saradnje.
- Podrška studentima psihologije: Studentima psihologije se pruža prilika za sticanje praktičnog iskustva koje je neophodno za njihovu profesionalnu karijeru.

Zaključak i preporuke

Analiza rezultata izlaznih evaluacija učesnika Summer i Winter Hub-a, sa preporukama:

Ove preporuke temelje se na analizama i evaluacijama učesnika tokom Summer i Winter Hub-a, sa ciljem dalje optimizacije edukativnih i mentorsko-orjentisanih programa za mlade, kako bi se ojačali njihovi kapaciteti za aktivizam i angažman u zajednici.

- **Povećati učestalost i interaktivnost radionica za razvoj projektnih ideja;**
- **Proširiti tematske oblasti radionica na EU vrednosti i omladinski aktivizam;**
- **Podsticati korišćenje digitalnih alata za upravljanje projektima;**
- **Olakšati pristup informacijama o mogućnostima finansiranja i organizacijama;**
- **Unaprediti mentorstvo i umrežavanje sa stručnjacima;**
- **Pružiti više praktičnih iskustava mladima kroz angažman na stvarnim projektima;**
- **Kontinuirano razvijati veštine mladih kroz dodatne edukacije i usavršavanje.**

Na osnovu obrade ishoda evaluacija učesnika Summer i Winter Hub-a projekta „Mladi su (ZA) rešenje“, evidentno je da su učesnici stekli korisna saznanja u oblastima omladinskog aktivizma, liderstva i društvenih promena. Učesnici su bili vrlo angažovani i motivisani da unaprede svoje leaderske i organizacione veštine, kao i da se aktivno uključe u društvene procese. Evaluacija pokazuje da su treninzi u oblastima komunikacije, fundraising-a i aktivizma bili vrlo dobro ocenjeni, a radionice za razvoj veština, poput razvoja projektnih predloga, bile su među najviše ocenjenim segmentima.

Iako su učesnici generalno bili zadovoljni obukama, postojala su određena područja koja su im bila manje poznata, poput primene demokratskih i evropskih vrednosti u omladinskom aktivizmu i alata za predstavljanje projekata donatorskoj zajednici. Poznavanje tehnika za izradu projektnih aplikacija i logike aplikacija bilo je na nešto nižem nivou, što ukazuje na potrebu za daljim fokusom na praktične aspekte projektne izrade i dodatnim obukama koje će pomoći učesnicima da razvijaju i konkretizuju svoje ideje u projekte i inicijative.

Visoke ocene za sesije u oblasti komunikacija, fundraising-a i projektnog menadžmenta potvrđuju uspešnost pripreme mladih za rad na projektima koji promovišu demokratske vrednosti i evropske standarde. Pozitivne ocene za sesije mrežnog povezivanja sa prethodnim učesnicima programa pokazuju da su mladi prepoznali vrednost umrežavanja i saradnje na regionalnom nivou, što doprinosi širem cilju projekta – jačanju međuregionalne saradnje mladih.

Najvišu ocenu (4.91/5) učesnici su dodelili radionici koja je obuhvatila razvoj veština za projektni menadžment, što ukazuje na veliki značaj ove teme za mlade koji žele da sprovedu svoje aktivističke projekte. Ovaj rezultat potvrđuje da su učesnici prepoznali ključnu potrebu za razumevanjem svih aspekata vođenja projekta, od planiranja i organizacije, do upravljanja resursima i timovima. Takođe, radionice za izradu projektnih predloga i predstavljanje projekata bile su vrlo cenjene (4.83/5), što je ključno za uspešno apliciranje na fondove i resurse koji podržavaju omladinske inicijative.

Na osnovu prethodno navedenog, preporučuje se veća učestalost radionica usmerenih na razvoj projektnih ideja, sa fokusom na konkretne alate za istraživanje, analiziranje i strukturiranje ideja, kao i pristup projektnoj logici, kako bi mladi efikasnije razvijali svoje inicijative. Takođe, treba povećati interaktivne radionice koje se bave EU vrednostima i omladinskim aktivizmom, koristeći studije slučaja, simulacije i diskusije, čime bi se učesnicima omogućilo bolje povezivanje teorije i prakse. Podsticanje korišćenja digitalnih alata za komunikaciju, koordinaciju i fundraising, kao i obuke vezane za digitalnu promociju projekata, dodatno bi unapredilo omladinski aktivizam. Neophodno je i olakšati pristup informacijama putem centralizovanih platformi koje povezuju mlade sa relevantnim organizacijama

i pružaju informacije o mogućnostima finansiranja. Dalje ulaganje u mentorstvo i umrežavanje sa stručnjacima iz različitih sektora ključno je za uspeh omladinskih inicijativa, dok bi pružanje praktičnih iskustava kroz simulacije upravljanja projektima i direktni angažman na postojećim projektima omogućilo mladima da steknu konkretne veštine. Konačno, osnaživanje institucionalne podrške, kroz bolju saradnju sa lokalnim vlastima i pružanje kontinuirane logističke i strateške pomoći, ključno je za stabilnost omladinskih inicijativa.

Ključni uvidi iz celokupnog iskustva učesnika pokazuju da su mladi pokazali snažnu želju za angažmanom i promenama u svojim zajednicama, ali i da su se suočavali sa izazovima poput nedostatka resursa i neadekvatnog informisanja. Učesnici su naglasili potrebu za većim samopouzdanjem i praktičnim veštinama, posebno u razvoju i implementaciji projektnih ideja. Ipak, program je omogućio mladima da prepoznaju vrednost saradnje i umrežavanja sa vršnjacima i stručnjacima, što im je pružilo korisna iskustva koja će im pomoći u budućem organizovanju i vođenju projekata.

Preporuke na osnovu procene primenljivosti, kvaliteta i relevantnosti inicijativa mladih sa preporukama za dalji razvoj:

- **Jasnije razdvojiti ciljeve i aktivnosti u projektnoj aplikaciji;**
- **Dodatno uskladiti budžet sa realnim potrebama za implementaciju aktivnosti;**
- **Uvesti preciznije (merljive) indikatore za praćenja napretka projekta;**
- **Uključiti i širu zajednicu u ciljnu grupu.**

Tokom rada sa učesnicima na oba Hub-a i kroz mentorsku podršku, identifikovali smo nekoliko ključnih oblasti u kojima postoji prostor za dalji napredak. Prvo, iako su ciljevi uglavnom jasno postavljeni, ponekad dolazi do preklapanja između ciljeva i aktivnosti, što može otežati praćenje napretka. Jasnije razdvajanje specifičnih ciljeva od aktivnosti unapredilo bi jasnoću i omogućilo lakše praćenje realizacije. U vezi sa budžetom i resursima, postoji mogućnost bolje usklađenosti sa stvarnim potrebama za implementaciju aktivnosti, čime bi se dodatno povećala efikasnost projekata. Takođe, uvođenje preciznijih indikatora za praćenje napretka omogućilo bi jasniju evaluaciju rezultata i bolju usmerenost ka ciljevima. Ciljna grupa je dobro definisana, ali bi uključivanje šire zajednice, poput porodica i drugih relevantnih aktera, moglo doprineti širem uticaju i održivosti projekata.

Kako bi se ovi izazovi prevazišli, preporučujemo jasnije razdvajanje ciljeva i aktivnosti, što bi omogućilo efikasniju realizaciju. Detaljnije planiranje budžeta i resursa doprinosi boljoj povezanosti sa aktivnostima i efikasnijoj upotrebi sredstava. Takođe, uvođenje merljivih indikatora pomoći će u preciznijem praćenju napretka i oceni uspeha. Proširenjem ciljne grupe na širu zajednicu, uključujući indirektno korisnike, može se povećati uticaj i održivost projekta.

PREPORUKE MLADIH AUTORA:

- **Održati raznovrsnost rada predavača koji donose iskustva iz različitih sektora i oblasti, čime teme postaju aktuelne i inspirativne;**
- **Proširiti projekte na učesnike iz svih država Zapadnog Balkana kako bi se obogatili diskusije i proširile perspektive kroz interkulturalnu razmenu;**
- **Uključiti više praktičnih primera i studija slučaja, kako iz regiona, tako i iz razvijenijih evropskih zemalja;**
- **Kontinuirano pružati priliku mladima za razvoj ideja i kreirati prostor za povezivanje;**
- **Pružati podršku projektima mladih na lokalnom nivou što može značajno uticati na angažman mladih, omogućavajući im da implementiraju svoje ideje u zajednicama i tako doprinesu pozitivnim promenama.**

